

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut

Kalle Nurk

Tartu linn kui elukeskkond tartlaste pilgu läbi

Magistritöö

Juhendaja: MA Rein Murakas

Juhendaja allkiri _____

Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituudis registreeritud:

“ _____ ” _____

Allkiri: _____

Tartu 2013

ABSTRACT

The main goal of the current master thesis is to view the city of Tartu as a social environment and to evaluate the environmental satisfaction of city dwellers using different sources such as:

- survey „Tartu ja tartlased 2008“ („Tartu and the people of Tartu in 2008“) and for comparison the earlier survies from the same series (the years 2003 and 1998).
- survey „Tartlane ja keskkond 2011“ (The dweller of Tartu and environment in 2011).
- the development documents of the city of Tartu (development agendas and strategies);
- media articles;
- the opinions and comments of city dwellers from the surveys and from the interviews completed by author.

On the basis of the fore mentioned source materials the solutions are offered to enhance the environmental (social and cultural) satisfaction of people.

Among the problems that the dwellers of Tartu pointed out were the lack of bike tracks, high quality pavements, parking spaces and kindergarten spots. The incomplete wintertime maintenance of streets and the insufficient accessibility of public transportation were mentioned as negative sides by the respondents. The positive side for the respondents is the cleanliness of the city and interesting cultural activities.

The results of the survey „Tartu ja tartlased 2008“ indicated that the cultural events in Tartu are followed more by women and younger people. The dwellers of Tartu quite often go to the theatre but also to cinema, museums and different concerts.

According to the survey, the satisfaction with the social environment in Tartu was highest among the dwellers of Tähtvere district. The dwellers of Annelinn and Jaamamõisa district were the least satisfied. Some of the districts (such as Annelinn, Jaamamõisa, Tähtvere, Ropka, Tammelinn, Karlova, Supilinn) were viewed in a historical perspective to explain the possible backgrounds of positive or negative evaluations.

Additionally, to update the results of the survey from the year 2008, the author carried out semi-structured interviews among the dwellers of Tartu in the year 2012. The qualitative data based on these opinions are cited and described in the final chapters of the thesis.

The proposals based on the thoughts and wishes of city dwellers include: the expansion of parking spaces, the formation of green areas and parks into public open air centres, improvement of public transport, and extension of the access to cultural and sporting events (beneficial prices for cultural and sport events) to young people not enrolled at schools.

SISUKORD

ABSTRACT	2
SISSEJUHATUS.....	6
1. INIMESTE ELUKESKKONNA TEOREETILISED KÄSITLUSED	8
1.1. Keskkond ja selle liigid	8
1.2. Keskkonnasotsioloogia.....	8
1.3. Linnasotsioloogia	9
1.4. Linnastumine ja selle ohud	11
1.5. Linnaplaneerimine kui võimalus lahendada linnaga seotud probleeme.....	12
1.6. Arengukava kui üks linnaplaneerimise instrument	14
2. TARTU LINNA ARENG JA ARENGUKAVAD	16
2.1. Tartu ajalugu ja tänapäev.....	16
2.2. Tartu linna arengukavad	17
2.3. Keskkond Tartu linna arengukavades.....	19
2.4. Transport ja liiklus Tartu arengukavades	21
2.5. Kultuur Tartu arengukavades	23
2.6. Sport ja sellealased arengueesmärgid Tartus.....	27
3. UURIMUSE PROBLEEMIPÜSTITUS.....	30
4. METOODIKA	32
4.1. Andmete kogumise meetodid (küsitlus „Tartu ja tartlased“)	32
4.2. Valim (küsitlus „Tartu ja tartlased“)	33
4.3. Kvalitatiivsed intervjuud tartlastega	33
4.4. Kasutatud meediatekstid.....	34
5. KÜSITLUSE „TARTU JA TARTLASED“ TULEMUSED.....	35
5.1. Eelisarendatavad valdkonnad Tartus	35
5.2. Tartlaste hinnangud linna elukeskkonnale	37
5.3. Diferentseeritud hinnangud Tartu liiklusele	43
5.4. Jalgrattaliiklus Tartus	44
5.5. Bussiliiklus Tartus	45
5.6. Hinnangud linnavalitsuse tööle kultuuri valdkonnas	47
5.7. Rahulolu kultuurisündmuste toimumisega Tartus.....	47
5.8. Kultuurialane rahulolu eri sotsiaalsete gruppide võrdluses.....	52
5.9. Rahulolu kultuuriasutuste asukohtadega	55
5.10. Rahulolu kultuurisündmustega rahvusvähemuse seisukohalt	57
5.11. Tartlaste rahulolu elamistingimustega eri gruppide lõikes.....	58
5.13. Elukeskkonna hinnangute võrdlus Tartus ja Tallinnas.....	59
6. ELU- JA KULTUURIKESKKOND LINNAOSADE LÕIKES	62
6.1. Annelinn	62
6.2. Karlova	66
6.3. Tähtvere.....	68
6.4. Tammelinn.....	71
6.5. Ropka.....	74
6.6. Supilinn.....	76
6.7. Jaamamõisa.....	78
7. ARUTELU.....	81

7.1. LINNAKESKKOND	81
7.2. TRANSPORT	84
7.3. KULTUUR	88
7.4. UURINGUS OSUTATUD PROBLEEMSED VALDKONNAD JA NENDE KAJASTUS TARTU ARENGUKAVADES	98
KOKKUVÕTE.....	104
KASUTATUD MATERJALID.....	106
Lisa 1. Hinnangud elu- ja kultuurikeskkonnale Tartu linnaosades.....	115
Lisa 2. Näidised intervjuudest	125
Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	132

SISSEJUHATUS

Käesoleva töö põhieesmärgiks on Tartu linna kui elukeskkonna vaatlemine ja tartlaste keskkonnaalase rahulolu hindamine, kasutades erinevaid allikaid:

- küsitlus „Tartu ja tartlased 2008“ (võrdleva materjalina ka varasemad sama sarja küsitlused aastatest 2003 ja 1998);
- küsitlus „Tartlane ja keskkond 2011“;
- Tartu linna arengudokumendid (arengukavad ja arengustrateegiad);
- elanike arvamused ja kommentaarid autori teostatud poolstruktureeritud intervjuudest;
- meediatekstid.

Eelnimetatud allikate alusel otsitakse ja pakutakse lahendusi, mis aitaksid tõsta elanikkonna sotsiaalset ja kultuurilist rahulolu.

Töö sissejuhatavas osas vaadeldakse, millest koosneb elukeskkond ning käsitletakse mõningaid keskkonna- ja linnasotsioloogia teoreetilisi lähtepunkte. Põhjalikult vaadeldakse Tartu linna arengustrateegiaid, mis kirjeldavad nii soovivat hetkeolukorda ja lähitulevikku kui ka kaugemat tulevikku.

Kersti Aro (2008) ja Merle Merilaini (2009) kokkuvõtetele tuginedes antakse ülevaade küsitluse „Tartu ja tartlased 2008“ läbiviimise meetodikast ning valimi moodustamisest. Küsitluses võeti vaatluse alla tartlaste sotsiaalne ja kultuuriline rahulolu, mida töös vaadeldakse eelkõige keskkonna, transpordi ja kultuuri aspektidest lähtuvalt. Tulemuste analüüsiks on käesoleva töö autor kasutanud andmepaketti SPSS. Analüüsi funktsioonidest on rakendatud ühe- ja kahemõõtmeilisi sagedus- ja jaotustabeleid ning keskmiste võrdlust. Joonised koostati programmiga Microsoft Excel.

Eraldi vaadeldakse Tartu erinevaid linnaosi (Annelinn, Tammelinn, Tähtvere, Ropka, Karlova, Supilinn, Jaamamõisa,) ning püütakse valgustada elanike rahuloluhinnangute võimalikke tagamaid autori poolt läbi viidud poolstruktureeritud kvalitatiivsete intervjuude abil.

Töö arutelu osas võetakse kokku Tartu elukeskkonnaga seonduvad probleemid ning linna arengukavade abil selgitatakse, milliseid samme on linn astunud probleemide lahendamiseks ning millised valdkonnad on arengudokumentides seni katmata. Töö lõpetavad ettepanekud

linnavalitsusele linna elukeskkonna edasiseks arendamiseks ning üldkokkuvõtte käesoleva uurimuse probleemistikust.

1. INIMESTE ELUKESKKONNA TEOREETILISED KÄSITLUSED

1.1. Keskkond ja selle liigid

Charles Horton Cooley (2007) on keskkonda defineerinud kui ümbrust, mida vaadeldakse eraldi selles elavast organismist. Seejuures organism, olles keskkonna mõju all, mõjutab ka ise omakorda keskkonda. (Cooley 2007, viidatud Cooley 1926).

Eriti selgelt on see mõju väljendunud inimese puhul, kes on looduskeskkonna kõrvale loonud tehiskeskkonna. Tehiskeskkond viitab inimeste rajatud objektidele, mis võivad olla ka osaks looduskeskkonnast (pargid, rohealad), kuid enamasti mõeldakse tehiskeskkonna all inimeste rajatud ehitisi. Tehislik või ehitatud keskkond on materiaalne, ruumiline ja kultuuriline inimtööjõu abil loodud produkt, mis sisaldab endas füüsilisi ja energeetilisi elemente. Seega hõlmab tehiskeskkond nii parke, hooneid, kui ka transpordisüsteeme. (Ecology Info Center).

1.2. Keskkonnasotsioloogia

Inimeste elukeskkonda puudutavad küsimused on 21. sajandil muutunud sedavõrd oluliseks, et raske on leida valdkonda, mida poleks mõjutanud arutelud keskkonna teemadel. Oma sõna on siin öelda ka sotsioloogidel, kes üha enam tegelevad keskkonnauuringutega globaalsel tasandil. Mõnede uurijate (Haluza-DeLay & Davidson) arvates sõltub efektiivne sotsiaalne vastus keskkonnakriisidele sellest, kuidas mõistetakse meediume, mille kaudu inimtekkeline keskkonnamuutus on tihedalt seotud sotsiaalsete, poliitiliste ja majanduslike suhetega. Järelikult on keskkonnaprobleemidele tähelepanu juhtimine tulemuslik siis, kui teadvustame, et keskkonnaprobleemid on sotsiaalsed probleemid. (Haluza-DeLay & Davidson).

Viimastel aastatel on mitmed uurijad (Brewster & Bell 2009) püüdnud keskkonnasotsioloogiasse sisse tuua Goffmani raamistiku teooriat. Selles teoorias sisaldub mõiste „primaarne raam“, mis muudab algselt mõttetu tegevuse mõttekaks, annab sellele tegevusele mõtte. Primaarsed raamid jagunevad kaheks: sotsiaalsed raamid (“juhitud tegevused”) ja naturaalsed raamid (“loomulikud sündmused”). Päikesetõus on naturaalne, looduslik sündmus; kui aga inimene tõmbab kardina ette, et päikesevalgust vältida, on see juhitud tegevus. (ibid.)

Kui linnaelanik läheb parki jalutama, siis astub ta omaenda peas konstrueeritud raami "olen väljas looduses". Nautides linnulaulu, värsket õhku ja ümbritsevat rohelist, ei mõtle ta sellele, kui palju kulutas linnavalitsus raha pargi rajamiseks ning millised poliitilised debatil sellele võisid eelneda. Tol hetkel ei pruugi ta endale teadvustada ka seda, et pargipingid on tegelikult inimeste poolt kohale transporditud ning puud inimeste poolt istutatud. Jalutajale on see puhkehetk, võimalus väljuda sotsiaalsest raamist ja viibida naturaalses raamis, kus pole võite ega kaotusi – puudub oht "ebaõnnestuda". (Brewster & Bell 2009).

1.3. Linnasotsioloogia

Linnasotsioloogia ja keskkonnasotsioloogia on omavahel tihedalt seotud, kuid erinevus seisneb selles, et linnasotsioloogide fookus on kitsam – keskendutakse linnakeskkonna uurimisele. Õpitakse tundma linnade struktuure, protsesse, muutusi ja probleeme, kasutades uurimismeetoditena näiteks vaatlust, intervjuusid, sotsiaalteooriad ning statistilist analüüsi. Muuhulgas uuritakse linna puudutavaid demograafilisi näitajaid, migratsiooni, majandust, vaesust ning sotsiaalseid suhteid eri rahvuste, rasside ja muude gruppide vahel. Saadud teadmised on abiks linnaplaneerimisel ja linnapoliitikate kujundamisel. Linnasotsioloogia püüab leida vastuseid küsimustele, kuidas ja miks elanikkond linnades reageerib oma elukeskkonnale, ning kuidas nende reaktsioonide dünaamika mõjutab inimeste elusid, majandust ja poliitilisi protsesse. Uuringutest saadud info on abiks nii kohalike poliitikate loomisel kui ka arengustrateegiate planeerimisel ühiskonnale tervikuna. (Sociology.com 2012).

Kaasaegse linnasotsioloogia alused pärinevad kogu sotsioloogilise mõtte kui terviku arengus olulist rolli etendanud klassikutelt nagu Karl Marx, Emile Durkheim, Max Weber, Georg Simmel ja Ferdinand Tönnies, kes uurisid linnastumisega seonduvaid majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi protsesse. Nende loodud teooriaid arendasid 20. sajandi esimesel poolel edasi Chicago linnauurijad, kes löid oma koolkonna, kombineerides sotsioloogilise ja antropoloogilise teooria etnograafilise välitööga, mõistmaks indiviidide käitumist linna sotsiaalsetes süsteemides. Chicago linna mudeli abil uuriti sotsiaalseid interaktsioone, mis aitasid kaasa urbaniseerumisele. (ibid.)

Sotsioloogid uurivad linnakeskkonda, olles teadlikud psühholoogiliste ja füüsiliste muutuste mõjust linnaelanikele. Uurides neid inimesi iseloomustavaid tunnuseid nagu rass, vanus, sugu,

kultuurilised väärtused, majanduslik taust ja sotsiaalne staatus, võivad linnasotsioloogid teha tulevikuprognose ning anda soovitusi elukeskkonna parendamiseks. (Sociology.com 2012).

Iga linna iseloomulikuks osaks on selle linna ruum, mis pole üksnes füüsiline maa-ala, millel linn asub. Jussi Jauhiainen on oma raamatus "Linnageograafia" (2005) jaganud lähenemisviisid linna ruumilisusele (*spatiality*) neljaks:

- linnaruum kui materiaalne keskkond;
- linnaruum kui sotsiaalne erinevus;
- linnaruum kui ühiskondlik tegevus;
- linnaruum kui kontekstuaalne tähendus.

Vaatenurk ruumile kui materiaalsele keskkonnale lähtub ideest, et ruum eksisteerib majandusliku tegevuse tulemusena ning et majanduslikuks tegevuseks on vaja ruumi. Kapitalism põhineb materiaalsusel ning modernse kapitalismi uuendamine toimub ruumi domineerimise, kontrolli, kasutamise, ligipääsetavuse ja distantseerimise kaudu (Jauhiainen 2005:79, viidatud Harvey 1987). Ühiskonna ideoloogiline, poliitilis-juriidiline ja majanduslik struktuur loovad erinevaid sümbolseid, institutsionaalseid, tarbimise ja tootmise ruume. Oluliseks ühiskonna reguleerimise võimaluseks on materiaalse ruumi planeerimine. (Jauhiainen 2005:80).

Vaade ruumile kui erinevusele tähendab, et erinevus kehtestatakse piire tõmmates. Erinevate kohtade tekkimine ei ole loomulik protsess, vaid selle taga on võimuküsimused ja diskursused, millega arendatakse ja mõjutatakse ruumikasutust. Ruumil on seega fundamentaalne roll identiteedi ja erinevuse loomise protsessis. Identiteetide erinevus luuakse piiride rajamisega, mille abil tehakse vahet "meil" ja "teistel". Näitena võib tuua erinevate etniliste ja religioossete gruppide konfliktid, mille tulemusena tekib kujutletud geograafiline kogukond eri linnades või linnaosades. (Jauhiainen 2005:80).

Lähenemine ruumile kui ühiskondlikule (sotsiaalsele) tegevusele lähtub arusaamast, et on võimatu eristada sotsiaalset tegevust ruumist. Ruum on lahutamatu osa inimtegevusest, mistõttu ruumil on oluline roll ühiskonnas. Selle lähenemise järgi on ruum inimtegevuse vahendaja ja tulemus, ning ühiskond areneb struktuuri ja inimtegevuse dialektika kaudu. Ruum ka piirab ja võimaldab kommunikatsiooni inimeste vahel, mis tähendab, et ruum on oluline sotsiaalses arengus, ning inimesed loovad endale tähendusrikkaid kohti linnades. (Jauhiainen 2005:81).

Kontekstualistliku lähenemise järgi iseloomustab ühiskonda keerukas ruumilisus, mille puhul on materiaalsed, ühiskondlikud ja ajaloolised aspektid omavahel tihedalt põimunud. Seetõttu tuleb neid analüüsida samaaegselt üheskoos. Ruumist kui sellisest pole võimalik aru saada sõltumatult nendest, kes seda korraldavad. Teatud linnaruum eksisteerib alles siis, kui talle on antud tähendus nii inimliku teadvuse kui ka materiaalsete vahendite seisukohast. (Jauhiainen 2005:81-82).

1.4. Linnastumine ja selle ohud

Linnastumine ehk urbanisatsioon on defineeritud protsessina, kus inimesed liiguvad maapiirkondadest linnadesse, mille tulemusena linnad kasvavad ning laiendavad oma piire. (Library Thinkquest).

Samaaegselt inimeste arvu kasvuga suureneb füüsiliste objektide hulk linnas – rajatakse uusi teid, tänavaid; ehitatakse maju. Jauhiaineni (2005:65) järgi on linnastumine rahvastiku kontsentreerumise protsess, mille tulemusel võib toimuda nii tihedalt asustatud paikade arvu mitmekordistumine kui ka üksikute kontsentreerumiskohtade (linnade) rahvaarvu kasv.

Urbaniseerunud ehk linnastunud aladele on iseloomulikud transpordiprobleemid (Santosh 2009). Tihe asustus linnakeskkonnas suurendab liiklust, mis võib muuhulgas negatiivselt mõjutada ettevõtluskliimat. Näiteks võivad autode müra ja heitgaasid häirida vabaõhukohvikus einestajaid. Samuti on linnades oluliseks probleemiks liiklusest ja tööstusest tulenev õhu saastatus, ning suured metropolid nagu New York ja London on ideaalseks kasvulavaks organiseeritud kuritegevusele (Santosh 2009). Suurtes linnades, kus ka kõrvuti elavad naabrid sageli üksteist ei tunne, on kuritegelikel grupeeringutel kergem märkamatuks jäädes tegutseda.

Mari Jüssi (2005) on ajakirjas „Eesti Loodus“ kirjeldanud valglinnastumise ohtusid. Valglinnastumist iseloomustab inimeste kolimine linna lähedal asuvatele maa-aladele, millega kaasneb igapäevane pendelränne linna ja elukoha vahel. Teiste maade kogemustest on teada, et selline valglinnastumine hävitab väärtuslikke loodus- ja kultuurmaastikke, neelab mitu korda rohkem loodusvarasid ning tekitab tõsiseid sotsiaalseid ja majanduslikke probleeme. Kuigi hajaasustust teatakse kui loodushoidlikku eluviisi, oleneb looduslähedus sellest, millest elatutakse. Kui inimesed ei elatu maast, merest või metsast, vaid käivad linnas tööl ja tarbivad

linnas pakutavaid kaupu ja teenuseid, on see keskkonna suhtes üks kõige koormavamaid eluviise. (Jüssi 2005).

Valglinnastumine ja pidevalt suurenev autoliiklus ei ole majanduse arenguga kaasas käiv paratamatus, vaid viimase 15 aasta poliitiliste valikute, planeerimistegevuse või selle puudumise tagajärg. Et praegust valglinnastumist vähegi pidurdada, peab muutma transpordi- ja linnaplaneerimispoliitikat tervikuna. Tuleb luua kõik eeldused selleks, et inimene saaks oma igapäevavajadused rahuldada kodu läheduses, ja et transpordikorraldus muutuks säästvamaks. (ibid.).

1.5. Linnaplaneerimine kui võimalus lahendada linnaga seotud probleeme

Linnaplaneerimine on linnaruumi kujundamine ja regulatsioon, mis keskendub linna füüsilisele vormile, majanduslikele funktsioonidele ja sotsiaalsetele mõjudele. Tegu on tehnilise erialaga, mis nõuab inseneriteaduste ja arhitektuuri kõrval ka sotsiaalsete ja poliitiliste probleemide mõistmist. (Fainstein: academic room).

Eesmärgiks on linnaasustuse ja linnakogukonna arengu igakülgne edendamine. Planeerimisega on seotud uuringud, analüüsid, strateegiline mõtlemine, linnapoliitikate väljatöötamine ja ellurakendamine. (The University of Kansas).

Hoonete asukohad erinevates piirkondades (elamupiirkond, tööstuspiirkond, puhkeala) mängivad linnaplaneerimisel äärmiselt olulist rolli. Näiteks ei soovi enamik vanemaid, et nende laste mänguväljak asuks mõne ohtliku tööstusala (tehase) vahetus läheduses. Kuid haigla olemasolu linna keskel aitab päästa inimeste elusid. Transpordivõrgustiku arendamisel peab planeerija tagama liikumisteede piisavuse ning ühistranspordi kättesaadavuse. Tähtis on ka prognoosida, kuidas linna kasv tulevikus mõjutab liiklust. Prognooside abil ja olemasolevat infot kasutades püütakse potentsiaalseid kitsaskohti ennetavalt elimineerida. Ühistranspordi planeerimise tähtsus on tõusmas, kuna (suur)linnad liiguvad keskkonnasõbralike planeeringute suunas. (Wisegeek).

Euroopa linnade planeerimist uurinud teoreetik Patsy Healey järgi on linnade planeerimine kaasajal muutunud. Kui varasem planeerimine oli hierarhiline („ülevalt alla“), baseerudes eksperdi näiliselt ratsionaalsel teadmisel, siis tänapäeval toimub planeerimine teadlikult

kommunikatiivse protsessina („alt üles“). Suhtlemisel ja vastastikusel õppimisel põhinevas protsessis arvestatakse erinevate huvigruppidega ning elanike igapäevaeluliste teadmistega. Erinevate tegurite, gruppide ja elanike huvid ühendatakse, integreerimaks neid huve tuleviku arenguga. (Jauhiainen 2005:227, viidatud Healey 1997).

Eesti linnauurija Tauri Tuvikene (2010) on kultuurilehes Sirp kirjeldanud linnaplaneerimist urbanisti pilgu läbi. Veel sajand tagasi nähti linnaplaneerijana üht isikut, kes visandas kavasid (Eesti kontekstis näiteks Eliel Saarineni Tallinna planeering). Seejärel asendus see kalkuleeritud ja täpse linnade kujundamisega, mida Eesti koges peamiselt nõukogude režiimi ajal. Läänes tekkisid 1970-ndatel ja 1980-ndatel uued voolud, mis rõhutasid äriühingute rolli, linna ja erasektori koostööd planeerimisel. Üks viimase aja mõjukamaid planeerimisteoreetilisi ideid ongi olnud koostööl ja arutelul põhinev planeerimine (*collaborative planning*), mis on tugevalt mõjutanud ka Eesti planeerimisseadust, seda eelkõige planeeringute avalikustamise ja huvipoolte kaasamise osas. Planeerimisseaduse § 1(3) järgi on „ruumiline planeerimine [...] demokraatlik, erinevate elualade arengukavasid koordineeriv ja integreeriv, funktsionaalne, pikaajaline ruumilise arengu kavandamine, mis tasakaalustatult arvestab majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi”. Reaalsus on paraku mõneti teistsugune. Kuigi iga planeering läbib avalikustamisringi(d) ja osapooltele on antud võimalus oma arvamust avaldada, on arendajal siiski palju suurem roll kui teistel protsessis osalejatel. Planeerimisseadusele on eeskujuks Põhjamaade kogemus, ent Eestis puudub omavalitsustel kapital ja töötajaskond, kes ideed ka praktikasse juurutaks. (Tuvikene 2010).

Linnaplaneerimisel on tähtis roll erinevate linnakeskkonnaga seonduvate probleemidega tegelemisel, kuid planeerijate ülesanded pole kerged. Ühelt poolt ootavad inimesed, et linn oleks moodsalt mugav, turvaline ja ligipääsetava avaliku ruumiga, teiselt poolt soovitakse bürokraatia vähendamist planeerimises, ning ajalooliste miljööväärtuslike alade säilitamist ja kaitset (Miljööala.ee).

Linnaarhitekt Rasmus Kask (2008) tõdeb, et praegune planeerimine Eesti linnades eelistab läbiproovitud ja kergemini teostatavaid lahendusi ning väldib teemasid, mis ei mahu sellesse raamistikku. Näiteks enne rattateede ehitamist peaksime lisaks ratturite arvu ja teede kasutussageduse teadmisele püüdma mõista, milliseid teid ratturite endi meelest vaja on – sirgeid, kurvilisi, eraldi autoteest või hoopis muudel kriteeriumitel põhinevaid. Teisisõnu, lähtuda tuleks rattaga sõitmise ja ratturite soovide eripäradest, ning alles pärast nendega tutvumist joonestuslaua taha asuda. Tihti ei saagi teede rajamisega jalgratastega liiklejate

olukorda parandada. Näiteks kohtades, kus teid veel ei ole ning autoliiklus on liiga tihe, võiks olla lubatud ka kõnniteedel sõitmine, mis praegu on liikluseeskirjade järgi keelatud. (Kask 2008).

Tuleviku linnaehitus ei tohiks hea elu norme ette kirjutada, vaid peaks pigem tegelema heakskiidu ja mitmekesisuse eetika ning väljendusviiside uurimisega. Oluliseks sammuks on näha mitte konflikte, vaid võimalusi koostööks ja mõistmiseks eri tasandite vahel, mida saab ilma meelevaldsete lihtsustusteta taandada üheks üldkehtivaks vaatenurgaks. Avaliku ruumi võti on probleemide lokaalne ja kaasav lahendamine. (ibid.).

1.6. Arengukava kui üks linnaplaneerimise instrument

Arengukava on omavalitsusüksuse (linna või valla) pika- ja lühiajalise arengu eesmärgi määratlev ja nende elluviimise võimalusi kavandav dokument, mis tasakaalustatult arvestab majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna, ning looduskeskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi, ning on aluseks erinevate eluvaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele. Linn kui omavalitsusüksus korraldab avalike arutelude kaudu kõigi huvitatud isikute kaasamise arengukava koostamise protsessi ning tagab kehtestatud arengukava järgimise. Teade arengukava ja selle muutmise eelnõu avalikustamise kohta avaldatakse kohalikus ajalehes või linnavalitsuse veebilehel. Arengukava on aluseks:

- linnaeelarve koostamisele;
- investeeringute kavandamisele ja nende jaoks rahaliste ning muude vahendite taotlemisele, sõltumata nende allikast;
- laenude võtmisele, kapitalirendi kasutamisele ja võlakirjade emiteerimisele.

(Siseministerium).

Arengukava tasakaalustab riiklikke ja kohalikke arenguvajadusi ning huve. See on oluline linna arenguks vajalike eesmärkide püstitamisel ja soovitud tulemuste saavutamisel. Tänapäeval on arengukavast saamas töövahend, mille praktiline väärtus avaldab kasvavat mõju kohaliku elu edendajate tegevusele ja töö tulemuslikkusele. Põhjendatud viited arengukavale on üks argumente erinevatele institutsioonidele sihtotstarbeliste toetuste andmisel. Seda asjaolu tasub eriti silmas pidada Euroopa Liidu struktuurifondide kasutamise ja kaasnevate ressursside hankimisel, kus rahataotluse positiivse otsuse eelduseks on korrastatud tulevikupilt maakonnast. Iga arengukava on omamoodi unikaalne, sest on praktikas suurel

määral mõjutatud konkreetse omavalitsusüksuse kontekstist, lahendamist vajavate probleemide äratundmisest ja arenguvajaduste mõistmisest. (Ida-Viru Maavalitsus).

Kuna nüüdisaegses ühiskonnas on planeerimise ja eriti üldplaneeringu roll muutunud, tähendab see strateegilise planeerimise tähtsuse tõusu. Üldised poliitilised printsiibid sisestatakse arengustrateegiasse eri regioonides vastavalt regioonide vajadustele ja huvidele. Kohaliku arengukava elluviimine konkreetsetel tasemel toimub detailplaneeringute ja ehituslubade abil. Üldplaneeringust saab paindlik ja strateegiline arengu võimalusi toetav ja suunav dokument, milles kohaliku kontekstiga arvestamine on olulisel kohal. Linnaosade tasemel on tüüpiliseks tulemuseks polüfunktsionaalne maakasutus varasema ühetaolise maakasutusvormi asemel. (Jauhiainen 2005:221).

2. TARTU LINNA ARENG JA ARENGUKAVAD

2.1. Tartu ajalugu ja tänapäev

Tartu linn tekkis kohas, kus põhja-lõuna suunas minevad teed ületasid olulise veetee, Emajõe. Tartut mainiti kirjalikult esimest korda 1030. aastal, kui Nestori kroonika andmetel Jaroslav Tark alistas tšuudid (kohalikud elanikud) ja rajas Jurjevi linna. Tartu ehk Tarbatu muinaslinnuse vallutamine ristisõdijate poolt 1224.a. tähendas muistse vabadusvõitluse lõppu Mandri-Eestis. (elevation.ee: Tartu ajalugu).

Rootsi alluvuses alustas linnas 1632.a. tegevust ülikool – Academia Gustaviana – mis tegutses Tartus kuni 1699. aastani. Sõdade tõttu tegevuse katkestanud ülikool avati Aleksander I käsul Tartus uuesti 1802. aastal. 19. sajandi esimesel poolel oli Tartu Ülikool kõige suurem ülikool kogu Vene riigis. Linn kasvas kiiresti ja muutus oluliseks teadus- ja kultuurikeskuseks. Sajandi teisel poolel asus siin oluline rahvusliku liikumise keskus. (ibid.)

Tartu – tuhandeaastane kaubalinn ning kultuurielu keskus – on teinud endale nime loomingulise ja akadeemilise vaimsuse kandjana. Seoses ülikooli asutamise ja edenemisega hakkas inimeste suhtlusring hoogsalt laienema. Vene ja baltisaksa kultuuritaust hakkas üha enam rikastuma Põhjamaade ja Lääne-Euroopa ideede ja kultuuridega olustikus, mida omalt poolt kujundas kohalik maarahvas. Tänapäeval ulatuvad tartlaste suhtlusvõrgustikud kõigi kontinentideni. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Linna rikkalikust aja- ja kultuuriloost on pärit Tartu sümbolid Hansalinn, Liivimaa keskus, ülikoolilinn, laulupeo sünnipaik, eesti rahvusliku ärkamise häll. Need on vaid mõned märksõnad, mis vormivad meie kujutluspilti Tartust. Taolisel ajaloolisel põhjal ja loomingulises miljööis on sündinud unikaalne kultuurimärk – Tartu vaim. Linna vaimu tunnetamiseks on vaja kogeda *alma materi* akadeemilist vaimust, kevadise Toomemäe noorusvärskust, Emajõe rahu, Vanemuise, festivalide, muuseumide-näituste loomingulist õhustikku, aga ka ajalooliste linnaosade aguliromantikast. (ibid.).

Ülalloetletud ajastumärkide sisu on inimesed oma püüdluste ja unistustega. Tartu on ennekõike tartlased, kes moodustavadki Tartu vaimu. Põlised tartlased ja ajuti siin viibijad, kõik kes tunnevad end tartlastena, emakeelest ja kultuuritaustast olenemata. (Arengustrateegia Tartu 2030).

21. sajandi alguses on Tartu oma saja tuhande elanikuga rahvaarvult teine linn ja Lõuna-Eesti regioonikeskus, mis etendab olulist rolli vaimu ja võimu tasakaalustamisel Eestis. Tartus elab 7,5 protsenti Eesti elanikest, tartlastest omakorda ligi neli viiendikku on eestlased. Tartu teevad eripäraseks rohked hariduslätted, mis toovad siia palju eestimaalasi ja üha enam välismaalasi veetma õppides oma noorusaega. (ibid.).

Tartu pindala on 38,8 ruutkilomeetrit ja linn jaguneb 17 omanäoliseks linnaosaks. Linnaruumi lõikavad kaks märkimisväärset koridori – Emajõgi ja raudteeliinid. Linna süda on vanalinn, kus tooni annavad Tartu Ülikooli peahoone, uuenenud Raekoja plats, Rüütli tänav, Jaani kirik ja Antoniuse kvartal. Vanalinna kõrval asub Toomemägi ajaloolise pargiga, kus asuvad restaureerimist vajavad vana anatoomikum ja UNESCO maailmapärandisse kuuluv tähetorn. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Tartu on üks Eesti kasvukeskustest, mille dünaamilisus põhineb ennekõike tugeval rahvusvahelisel akadeemilisel mainel ja Tartu siseriiklikul rollil haridus-, teadus- ja meditsiinikeskusena ning rahvuskultuuri kandjana. Tartus on Eesti juhtivad kõrgkoolid Tartu Ülikool ja Eesti Maaülikool ning seitse teaduse tippkeskust. Tartu kõrgkoolides õpib ligi 23 000 üliõpilast ja siin töötab oluline osa eesti teadlastest ja õppejõududest. (Arengustrateegia Tartu 2030).

2.2. Tartu linna arengukavad

Käesolevas töös käsitletakse kahte liiki Tartu arengudokumente.

1. Arengukavad, mis olid kehtivad 2008.a. küsitluse ajal. See võimaldab hinnata linnaelanike arvamust püstitatud arengueesmärkide täitmisest. Siia kategooriasse kuuluvad Tartu linna arengukava aastateks 2007-2013, Tartu linna kultuuri, spordi ja noorsootöö arengukava aastateks 2008-2013 ning Tartu kultuuriturunduse plaan ja strateegia perioodil 2006-2011.

2. Uued arengukavad alates aastatest 2012 ja 2013. Nende vaatlemise eesmärk on välja selgitada, kas ja kuidas linnaelanike poolt tõstatatud probleeme on uute arengukavade koostamisel arvesse võetud. Siia alla kuuluvad Tartu linna arengukava aastateks 2013-2020, arengustrateegia Tartu 2030, ja Tartu linna transpordi arengukava 2012-2020.

Tartu linna arengukavade koostamise peaesmärgiks on tagada järgnevatel aastatel erinevate linnaelu valdkondade tasakaalustatud ja jätkusuutlik areng. Tartu linn soovib arengukavade

elluviimisega parandada tartlaste elukvaliteeti ning muuta Tartu atraktiivsemaks investoritele ja linna külalistele. (Tartu linna arengukava aastateks 2013-2020).

Tartu linna arengukava aastateks 2013-2020 on üks etapp arengustrateegias Tartu 2030 püstitatud strateegiliste eesmärkide saavutamisel. Arengukava on pikemaajalisest arengustrateegiast lähtuv dokument, mis sisaldab linna majandusliku ja sotsiaalse olukorra ning keskkonnaseisundi analüüsil põhinevaid meetmeid ja tegevusi lühemaks perioodiks. Arengukavas on antud hinnang erinevate linnaelu valdkondade sotsiaal-majanduslikule olukorrale ning määratletud konkreetsed meetmed ja tegevused arengukava perioodiks. Arengukava koostamisel on järgitud linna arengu jätkusuutlikkuse ja konkurentsivõimelisuse põhimõtteid. (ibid.).

Tartu linna kultuuri, spordi ja noorsootöö arengukavas aastateks 2008-2013 on käsitletud koos nii kultuuri, sporti kui noorsootööd, kuna neil valdkondadel on inimeste vaba aja sisustamisega seotud ühisosa ning nende valdkondade linnapoolne juhtimine ja haldamine toimub ühe osakonna kaudu. (Tartu linna kultuuri, spordi ja noorsootöö arengukava aastateks 2008-2013).

Kultuurivaldkonna osas seab käesolev arengukava rõhuasetuse protsessikesksusele – aastaringsetele koostööprojektidele ja -programmidele, mis koos maineüritustega moodustavad ühtse terviku; oluliseks märksõnaks kultuurivaldkonnas on kultuurielu innovaatus. Spordivaldkonna keskseteks suundumusteks on sporditegemise võimaluste laiendamine rohealade kasutuselevõtu ja elukohalähedaste sporditegemise paikade väljaarendamise kaudu ning treenerite rolli väärtustamine ja sporditegevuse kvaliteedi tõstmine. Käesolevas arengukavas on noorsootöövaldkonnas rõhuasetus noorte kaasamisel ja noorsootöö kvaliteedil. (ibid.).

Tartu linna transpordi arengukava 2012–2020 on eelkõige linnavalitsusele praktiliseks töövahendiks, sest:

- 1) võimaldab pikemaajaliselt planeerida transpordivaldkonna tegevusi, määratleda nende elluviimise kulusid ja mõju linna arengule;
- 2) aitab linnavalitsusel välja töötada kestlikku transpordipoliitikat;
- 3) aitab määrata kindlaks eelarve proportsioone ja lihtsustada iga-aastast linnaeelarve menetlemise protsessi (täpsustada linnaeelarve kulustruktuuri). Eelarve koostamise aluseks on arengukava lisana koostatav tegevuskava. (Tartu linna transpordi arengukava 2012-2020).

2.3. Keskkond Tartu linna arengukavades

Rääkides keskkonnast rohevõrgustiku tähenduses, tuleb tõdeda, et linna roheline võrgustik ja selle kaitse on osa modernsest elukeskkonnast. Keskkonnakaitse ülesanded on püstitatud eesmärgi – Tartus on miljööväärtuslik ja turvaline linnaruum, mida kasutatakse ja arendatakse jätkusuutlikkuse printsiibil – saavutamiseks. Keskkonnakaitse valdkonnas on esmatähtsateks ülesanneteks elukeskkonna puhtuse tagamine, keskkonna- ja terviseriskide vähendamine ning jäätmemajanduse korrastamine. Otsuste langetamisel järgitakse lisaks keskkonnakaitselistele põhimõtetele ka muid säästva arengu põhimõtteid. (Tartu arengukava 2007-2013).

Linna roheline võrgustiku säilitamine ja arendamine on oluline, et võimaldada linnaelanikele paremaid puhke- ning sportimisvõimalusi. Suuremate puhkealade kujundamist kavandatakse Anne kanali, Raadi kruusaaugu ja Raadi dendropargi piirkonda, prioriteediks on ka Toomemäe pargi renoveerimine. Lisaks rohealade võrgustikku investeerimisele suurendatakse ka iga-aastaste hoolduskulude mahtu ning selleks vajaminevat summat, sest juba olemasolevad ning ka rajatavad pargid ja haljasalad vajavad pidevat territooriumi hooldust. (ibid.).

Jäätmemajanduses on olulisteks tegevusteks jäätmete sorteerimine ja liigiti kogumine tekitaja juures ning taaskasutuse edendamine. Biolagunevate jäätmete kompostimissüsteemi rajamine on hädavajalik, et tagada jäätmekäitluse vastavus keskkonnanõuetele. (ibid.).

Keskkonnasõbralik eluruum ei teki linnaelanike osaluseta. Keskkonnaharidusega kujundatakse välja elanike keskkonnateadlikkus. Infomaterjalid ja keskkonnaorganisatsioonidega koostöös korraldatavad erinevad teavituskampaaniad suurendavad igas vanuses tartlaste keskkonnateadlikkust. (Tartu arengukava 2007-2013).

Ühiskonnas süveneb keskkonnasäästliku arengu põhimõtteid ja praktikaid järgiv mõtteviis. Üha rohkem inimesi eelistab loodussõbralikku elu- ja tootmiskeskonda — linna kaalukaid konkurentsifaktoreid ja elukvaliteedi näitajaid. Igapäevases elus käitatakse tervist rohkem väärtustades, pööratakse senisest enam tähelepanu riskide vähendamisele, austatakse sotsiaalse õigluse printsiipi ja arvestatakse ökosüsteemi taastumis- ning taluvuspiire. Tõenäoline suur läbimurre alternatiivenergia tootmises muudab nii inimeste kui riikide arusaamisi keskkonnaprobleemide lahendamisest. Euroopa väärtussüsteemiga integreerudes suurenevad Eesti riiklikud kulud keskkonnakaitsele, sotsiaalsele turvalisusele, ergonomilise töökeskkonna tagamisele, tarbijakaitsele ning sotsiaalkindlustusele. Jõupingutused

keskkonnasäästlike tehnoloogiate kasutuselevõtuks aitavad maandada tootmisega kaasnevaid keskkonnariske. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Tartul on parimad eeldused olla rahvuslik pioneer keskkonnasõbralikkuses, täites kogu Eesti keskkonnahariduse keskuse ülesandeid. Siinsed teadusasutused on kõige kohasemad Eesti loodustingimustele sobivate keskkonnatehnoloogiate väljatöötamiseks. Keskkonnasõbralikkus nõuab, et keskkonnasäästlik elulaad jõuaks kõigi linlasteni. Linnaelus tähendab see keskkonnasõbralikumat jäätmete kogumist, sorteerimist ja ladustamist. Eluaseme rajamisel ja renoveerimisel eelistatakse loodussõbralikke lahendusi ja materjale. Linnaelu korraldades piiratakse stiihilist valglinnastumist, soositakse kergliiklust ja ühistransporti. (ibid.).

Tartu linnaruumi kasutatakse jätkusuutlikult, vältides kesklinna tihedat ja kõrgustesse täisehitamist. Korrastatud Emajõe-äärne promenaad on osa rohelisest koridorist üle Tartu piiride. Emajõe veeala ja kallasradu kasutatakse aktiivselt puhke- ja virgestustegevuseks. Anne kanali äärde on loodud laiaulatuslik puhkeala, samuti puhkepiirkond Raadi asumis. Säilitatakse tuulekoridorid Emajõe ürgorus, mis tagavad kesklinnas õhuvahetuse. Uute elamualade kasutuselevõtt ja ettevõtete paigutamine lähtuvad piirkonna looduskeskkonna taluvusest ja linna miljööväärtuse säilitamisest. Elamumaa tihendamine korter- ja väikeelamutega järgib piirkonna varasemat hoonestuslaadi ja -mahtusid. Igale linnaosale kujundatakse oma keskus. Hoonete projekteerimisel ja ehitamisel on strateegiliseks suunaks energiatõhusus. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Tööstuspiirkondade restruktureerimine lähtub maakasutuse intensiivistamisest ja stimuleerib säästvate tehnoloogiate kasutamist. Uusettevõtlus koondub Ropka, Räni ja Veeriku tööstuspiirkondadesse. Keskkonnasäästlike väikeettevõtete paigutamine seni hoonestamata aladele peab silmas elanike paiksuse tõstmist ja liikluskoormuse vähendamist. Linna lähiümbruse elamu-, tööstus- ja vaba aja veetmise alad on linnaehituslikult ja funktsionaalselt seotud Tartuga. Eriti jälgitakse, et säiliks roheline (ökoloogilise) võrgustiku süsteem. (ibid.).

Puhas vesi on ühisveevärgi kaudu kõigile kättesaadav. Rakendatud on meetmed põhjavee ja sellelt lähtuvate veehaarete kaitsmiseks. Reserveeritud on joogivee perspektiivvarud. Ühine joogivee, kanalisatsiooni reo- ja sadevee käitlussüsteem hõlmab kogu Tartu linnastu. Heitveed on puhastatud ja jääkained taaskasutatakse. Linna avalike veekogude kvaliteet on tagatud ja kaitsakse elupaiku. Jäätmekogumise, -käitlemise ja ladestamise süsteem vastab kõrgeimatele keskkonnanõuetele. Linnas on säästlik ja varustuskindel energiasüsteem. (ibid.).

Hoitakse veeressursse ja rakendatakse meetmeid veekadude vähendamiseks, kujundatakse linnastu joogivee-, kanalisatsiooni- ja sademevee süsteem. Soositakse sademevee lokaliseerimist ja korduvkasutamist. Tagatakse kasutatavate veehaarete kaitse ja reostusriskide maandamiseks võetakse kasutusele uusi veehaardeid väljaspool linna. Kaalutakse Emajõe vee kasutust alternatiivina põhjaveele. Soositakse bioenergia tootmist ja komposteeruvate jäätmete biokäitlemist. Otsitakse tehnoloogilisi lahendusi reoveepuhastist talvel väljuva vee soojusenergia salvestamiseks ja taaskasutamiseks. Laiendatakse jäätmete taaskasutamise võimalusi, vähendatakse prügilasse ladestatavate jäätmete koguseid ja tagatakse jäätmete keskkonnanõuetele vastav käitlemine. Luuakse elektrienergia põhivõrgus ringtoitesüsteem ja kõrgepinge õhuliinid asendatakse maa-aluste kaabelliinidega. (Arengustrateegia Tartu 2030).

2.4. Transport ja liiklus Tartu arengukavades

Järgnevalt on välja toodud mõningad Tartu linna transporti puudutavad eesmärgid ja strateegilised tegevussuunad, mis põhinevad arengudokumentidel „Tartu linna transporti arengukava 2012-2020“ ja „Arengustrateegia Tartu 2030“.

Tartu linna transporti arengukava aastateks 2012-2020 eesmärk on täpsustada linna arengudokumentides seatud eesmärke ning luua alus transporti plaanipärasele arengule ja selle rahastamisele. Transporti arengukava eesmärgiks on erinevate transporti valdkonna probleemide lahendamine ja leevendamine lähtudes säästva arengu, sealhulgas säästva transporti eesmärkidest. Transportisüsteemi esmane ülesanne on tagada kõikidele inimestele ja ettevõtetele juurdepääs nende igapäevategevuseks vajalikele objektidele. Seega on efektiivne transportisüsteem majandus- ja sotsiaalarengu üheks oluliseks eeltingimuseks. Efektiivne transportisüsteem tähendab korrasolevaid ja rahvusvahelistele normidele vastavaid teid, ummikuteta ja ohutut liikluskorraldust, kiireid, efektiivseid ja keskkonnasõbralikke transportivahendeid, tarbijasõbralikku ühistranspordikorraldust, turvalist liikluskeskkonda kergliiklusele, kaasaegsete logistikateenuste rakendamist, efektiivset ja õiglast seadusandlust ning maksupoliitikat, info kiiret liikumist ja palju muud. (Tartu linna transporti arengukava 2012-2020 keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne:9).

Esmatähtsa arengusuunana nähakse piirkondade ja asulate arengut toetava ning elukeskkonda vääristava teede- ja tehnovõrgu arendamist. See eeldab korras teid ning kiiret ja hõlpsat

juurdepääsu vajalikele kohtadele. Vajalik on bussi-, rongi-, laeva- ja lennuliikluse jaamade ning peatuste kaasajastamine ning ühistranspordi kättesaadavuse parandamine. Tartu maakonna konkurentsivõime parandamiseks on vajalik luua kiire ja mugav transpordiühendus Euroopa teiste regioonidega. (Tartu linna transpordi arengukava 2012-2020 KSH aruanne:13-14).

Transpordipoliitika kujundamisel, -infrastruktuuri rajamisel ja transpordiliikide doteerimisel lähtutakse liikluse energiasäästlikkusest, majanduslikust efektiivsusest ja kasvuhoonegaaside emissiooni vähendamisest (Arengustrateegia Tartu 2030).

Tänavavõrgu arendamisel pööratakse tähelepanu liiklusohutusele. Kesklinnas on laiendatud jalakäigutsoone ning ehitatud on parkimismajad kesklinna ümbruses ja kogu linna hõlmav tänav- ja jalgrattateede võrgustik. Maanteed ja linnatänavate põhiristmikud ning raudtee ja põhitänavate ristumiskohad on viidud eritasandiliseks. Raudteelt lähtuv müra on lokaliseeritud. Kõiki tänavaid linna halduspiires valgustavad madala energiatarbimisega valgustid. Emajõe kaldapealsed on hoonestusalade piirkonnas arendatud välja promenaadina, mujal katkematu kallasrajana. (ibid.).

Linnastu ühtsesse ühistranspordi süsteemi kuuluvad eri transpordiliigid – bussid, väikebussid, taksod ja jõetaksod. Teenindus toimib põhimõttel „tellimise järgi” teenus. Valdav on energiat säästev keskkonnasõbralik ühistransport ja kergliiklus. Rakendub bussiliikluse reaajas jälgimise (telemaatiline) süsteem. Tehnoloogia võimaldab info edastamist ummikutest ja vabadest parkimiskohtadest, liikluse suunamist intelligentse foorisüsteemi abil jm. Ühistranspordi kasutamist suurendatakse tänaselt kolmandikult enam kui pooleni kogu transpordi mahust ja aastaks 2030 on omakorda pool ühistranspordivahendite arvust keskkonnasäästlikud. Märkimisväärne on taastuenergia kasutuse osakaal mootorsõidukites. Sõiduautode kasutust vähendatakse ja oluliselt suurendatakse keskkonnasäästlike liikumisviiside kasutust. Linnasisene liiklus on lahendatud võttes arvesse vajadust soosida kõiki linnaosasid ühendavat ühistransporti ja kergliiklust. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Transpordi infrastruktuuri kaasaegsuse tagamiseks kehtestatakse nõuded linna tänavate ja kõnniteede teekatte vahetuseks ning ühissõidukite pargi uuendamiseks. Tartu on integreeritud riiklikku ja rahvusvahelisse transpordivõrku, milles transpordikorraldus on turvaline, energiasäästlik ja keskkonnasõbralik. (ibid.).

Transpordi infrastruktuuri renoveerimise kava püstitab järgmised eesmärgid:

- transiitliikluse väljajuhtimine linnast;
- linnasiseste põhitänavate, sildade ja eritasandiliste ristmike väljaehitamine sujuva liikluse tagamiseks. Liikluse juhtimine kesklinnast eemale sujuva liiklusega põhitänavatele. Liikluse vähendamine madalama kategooria tänavatel, et tõsta liiklusohutuse taset ja võimaldada turvalisemat kerg- ja autoliikluse integreerimist tänavaruumis;
- ühistranspordi ja kergliikluse prioriteetne arendamine;
- kvaliteetset elukeskkonda toetava parkimiskorralduse loomine;
- mitmeliigilise transpordiühenduse arendamine Tartu kiire kättesaadavuse tagamiseks: ehitada Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa maantee neljarealiseks, viia ellu Rail Baltica ja parendada regulaarset lennuliiklust Ülenurmelt. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Liikluskorralduse valdkonnas on pööratud kõikide liiklejate (jalakäijad, jalgratturid, mootorsõidukitega sõitjad) liiklusohutuse ja liikluse sujuvuse tagamiseks tervikliku ja mitmekesise transpordisüsteemi abil. Ühistranspordi arendamisega (bussiliinide optimeerimine, liiniintervallide tihendamine ja infotehnoloogiliste süsteemide juurutamine) muudetakse ühistranspordi kasutamine mugavaks ja käepäraseks. Uute tänavate projekteerimisel ja olemasolevate rekonstrueerimisel arvestatakse võimalusega rajada ühistranspordile eraldi rajad. Jätkub tänavaruumi korrastamine - ohutusaarte ehitamine, sademevee lahkvoolse kanalisatsiooni rajamine ning liikluskorralduslike väikevormide paigaldamine. Transpordi arengukavas lahendatakse linna optimaalne transpordikorraldus. (Arengustrateegia Tartu 2030).

2.5. Kultuur Tartu arengukavades

Tartu on traditsioonidega, avatud ja arenev kultuurilinn, mis pakub võimalusi kultuuri loomiseks, tarbimiseks, ning tagab aastaringse ja mitmekülgse kultuuri- ja spordiprogrammi. Oluliseks ülesandeks kultuuri valdkonnas on kultuuriinstitutsioonidele ja kultuuritöötajatele tööks ja loominguks turvalise, areneva ja kaasaegse keskkonna loomine. Selline töökeskkond toetab omakorda kultuurialase tegevuse (sh ettevõtluse) arengut ning võimaldab luua kaasaegset ja mitmekesist programmi. Uute kultuuri- ja spordiobjektide ehitamine loob kõigile Tartu linna erinevate vajadustega elanikegruppidele tingimused ja võimalused

kultuuri-, noorsoo-, ja spordialase tegevuse arendamiseks. Prioriteetsed ehitised arengukavas on viimaste aastate jooksul olnud Tartu Linnaraamatukogu, teaduskeskus AHHAA, Anne Noortekeskus, Tamme staadion koos staadionihoonetega, Tartu Laululava, Laulupeomuuseum ning Lastekunstikool ja Linnamuuseumi juurdeehitis. (Tartu arengukava 2007-2013).

Tartu on avatud maailmale ja osaleb rahvusvahelistes programmides ja projektides. Osalemine rahvusvahelistes võrgustikes, teadmiste omandamine kohapeal ja nende sissetoomine väljastpoolt, kogemuste vahetamine rahvusvaheliste partneritega, loovisikute ja loomingu mobiilsuse suurendamine, rahvusvaheliste seminaride, konverentside ja koolituste korraldamine, kultuuriõppe arendamine ning audiovisuaalsete ja multimeediavõimaluste kasutamine rahvusvaheliste projektide läbiviimisel on olulisteks arenguimpulsside loojateks. (ibid.).

Linn toetab väljakujunenud rahvusvahelisi mainesündmusi, mis toovad linna nii sise- kui ka välituriste ning pakuvad elamusi tartlastele. Üliõpilaste suure osakaalu tõttu linnaelanike hulgas võib Tartut pidada ka kultuuri tarbimise oskuste omandamise paigaks, mille mõjud kanduvad üle Eesti. (Tartu arengukava 2007-2013).

Linn korraldab huvialaharidust munitsipaalkoolide kaudu, samas toetab ka huvitegevuse teenust osutavaid erahuvialakoole, seltse, spordiklubisid jm mittetulunduslikke organisatsioone. Noorsootööasutuste ja -ühenduste võrgustik pakub noortele erinevaid võimalusi: osaleda noorsootegevuses mittetulundusühenduste või noorsootööasutuste kaudu, osaleda lastele ja noortele suunatud laagrites ja töömalevates, algatada ise projekte, veeta vaba aega ja arendada oma oskusi noorsootööasutustes, mängu- ja spordiväljakutel, puhkekohtades, liikluslinnakus ja seiklusradadel. (ibid.).

Linn toetab ja propageerib professionaalset kultuuriturundust – pakub korraldajatele tasuta võimalusi sündmuste reklaamimiseks interneti, raadio ja trükiste vahendusel. Kogutakse ja analüüsitakse kultuuristatistikat ning eelarvesse on planeeritud finantsid ka vajalikeks uuringuteks. (ibid.).

Linnaruumi kui elukeskkonna väärtustamise seisukohast tuleb finantseerida kultuurikvartalite ja kultuuritänavate rajamist ja renoveerimist koos toetava keskkonna loomisega (pargid, haljastus, pingid, varjud, valgustus, viidad, stendid, skulptuurid, purskkaevud, muusikaaiad jne). Prioriteediks on avalike kohtade varustamine kunstiga. Miljööväärtusega hoonestusalade

hoonete kõrval toetatakse ka muude kultuuriväärtustega ehitiste ja kultuurimälestiste (sh Jaani kvartal, Toomkirik ja Pauluse kirik) restaureerimistoid. (Tartu arengukava 2007-2013).

Tartu on Eesti kultuuri keskus, sügavate traditsioonidega avatud ja arenev kultuurilinn. Linn kultuuri loomiseks, kogemiseks ja edasikandmiseks. Eestis ainulaadne Tartu kultuurikeskkond tõmbab magnetina loovinimesi. Ergas kultuurielu kujundab professionaalsetele loojatele stimuleeriva ja soodsa tegevuspinnase. Tartu loomeinimeste looming on tunnustatud osa Eesti ja Euroopa kultuurielust. Tartus on rida üle-eestiliste kultuuriväljaannete toimetusi. Tartu moodsaid tehnoloogiaid kasutav meedia- ja kultuuritööstus pakub tööd oma ala spetsialistidele. Linnavõim teadvustab endale ja linlastele kultuuri ja spordi väärtusi, investeerides kultuuri- ja spordialasesse tegevusse, organisatsioonidesse, infrastruktuuri ja koolitamisest. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Linna suurepärase infrastruktuuri ja kultuuriliselt laetud linnaruum võimaldavad läbi viia kõige nõudlikumaid üritusi – kontserte, festivale, spordivõistlusi, konverentse jms. Linna kultuuriasutuste areng on koostööl põhinev, üksteist täiendav ja lisaväärtusi loov. Propageeritakse teaduspõhist mõtlemist ja seda toetavate tugistruktuuride tööd.

Muuseumide, klubide, stuudiote, galeriide, kinode, teatrite, tantsusaalidega täidetud Tartu kesklinnal on rahvusvaheline väärtus ja menu. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Pikaajalise arengustrateegia kohaselt on tulevikus Tartu linna kultuuri- ja spordihooned täielikult renoveeritud. Tartus on uus linnaraamatukogu ja kunstimuuseum. Avatakse iseseisva eelarvega moodsa kunsti keskus – ajakohase tehnika ja paljude saalidega maja, kuhu on teretulnud igas eas kunstihuvilised lasteaiaaegast vanuriteni. Eesti laulupeotraditsiooni väärtustavas Tartus on heas korras multifunktsionaalne laululava koos seda ümbritseva puhke- ja spordialaga. Eesti Rahva Muuseum Raadil kui rahvuslik kultuurivaramu uurib ja tutvustab koos teiste mäluasutustega eesti rahvuskultuuri, pakub kultuuri- ja puhkeelamusi ning konverentsiteenust. Tartus asub Eesti arhiivide keskus. Emajõe äärde kujundatud uuel puhkealal leidub esinemispaikasad suvekontsertide tarvis, puhke- ja spordirajatise tervislikuks ajaveetmiseks. Koolide spordi- ja mänguväljakud toimivad piirkondlike sportimis- ja loomepaikadena. Tartus viljeldavatele spordialadele on loodud vastavad tingimused. (ibid.).

Tartu arendab intellektuaalomandi müügil põhinevaid majandusharusid. Erinevate kultuurivaldkondade tippsündmused on arendanud välja oma loomemajandusliku mõõtme, mis võimaldab Tartusse tuua nii publikut kui kaaskorraldajaid mujalt maailmast, samuti eksportida oma oskusteavet festivalide ja teiste kultuurisündmuste korraldamisel teistesse

riikidesse. Professionaalseid kultuuriüritusi leidub igale eale ja maitsele. Tartu osaleb eestvedajana piiriüleises hansalinnade liikumises. Tartu spordiklubid ja -asutused korraldavad mainekaid spordisündmusi, mis pälvivad rahvusvahelist tähelepanu. Tartu sportlased ja võistkonnad osalevad rahvusvahelistes sarjades ja võistlustel, mis tagab linna spordipublikule aastaringse võimaluse elada Tartus kaasa heatasemeliste spordivõistlustele. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Tartu kaubamärgi all toimuvad spordi- ja kultuurisündmused kujundavad Tartu üleilmset mainet, arendavad linlastes õppimisvõimet ja lisavad kogemusi. Loovlinnale omased muusikatööstuse, reklaami, kirjastamise, arhitektuuri, disaini, moe jpm projektid toovad Tartusse oma ideid teoks tegema kultuuriinimesi üle maailma. Tartu on rahvusvaheliste suurürituste paik ja kultuurisündmuste eksportija. Noorte kultuurikasvatus on võtmetähtsusega nii kutseliste kultuuritöötajate kui ka kultuuri kogejate järelkasvu tagamisel. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Tartu hindab ja edendab eesti rahvakultuuri – koorilaulu, puhkpillimuusikat, rahvatantsu, harrastusteatri, käsitööd jms. Harrastuskultuuri keskused pakuvad paljudele isetegemisrõõmu ja oskavad end ise ära majandada. Linnaosade arendamisel osalevad mittetulundusühingud. Linnas ja lähipiirkonnas asuvad rajatised, puhkealad ning spordiringid ja -klubid pakuvad aastaringseid spordi- ja puhkevõimalusi kõige erinevamatele huvigruppidele. (ibid.).

Linnas valitsev vaimsus ja loominguline õhkkond soosivad linnakodanike aktiivset kaasärääkimist oma elukeskkonna kujundamisel. Neil jätkub selleks motivatsiooni ja pädevust, nad on piisavalt kursis arhitektuuri erinevate esteetikatega, nad suudavad mõelda nii oma kodu, linnaosa, linna, riigi, Euroopa kui ka maailma tasandil. Tartlasel on kultuuriharjumus ja multikultuurne tunnetus. Üliõpilaste suure osakaalu tõttu kultuuritarbijate seas on Tartu omalaadne kultuuritarbimise oskuste omandamise paik, mille mõjud kanduvad üle kogu Eesti. (ibid.).

Tartu on unikaalse kultuuripärandiga atraktiivne, turvaline ja hästi kättesaadav reisisiht turistidele. Konverentsi-, miljöö-, ajaloo- ja kultuuriturismi linnana pakub Tartu mitmekülgeid aastaringseid aktiivse ja interaktiivse suhtluse võimalusi nii tartlastele kui külalistele. Tartu kuulub rahvusvaheliselt mainekatesse turismiorganisatsioonidesse, on üks Eesti turismimagnetitest ja õhu-, raudtee-, maismaa ning vee-värv Lõuna-Eestisse.

(Arengustrateegia Tartu 2030).

2.6. Sport ja sellealased arengueesmärgid Tartus

Tartu on kahtlemata spordilembeste inimeste linn. Siin tegutseb tartlaste au ja uhkus – korvpalliklubi Tartu Rock. Jalgpalliklubidest on üks tuntumaid Eesti meistriliigas mängiv JK Tammeka Tartu. Maadlustraditsioone kannab edasi Tartu Maadlusklubi Georg. Erinevad klubid on olemas näiteks jalgratturitele, motosportlastele, võimlejatele, tennisistidele, veesportlastele, kergejõustiklastele ning idamaiste võitluskunstide harrastajatele. Seega on klubide tasandil võimalik Tartus tegeleda väga paljude erinevate spordialadega. (16366.ee: kultuur-vaba-aeg-spordiklubid-Tartus).

Rahvaspordiüritustest on tartlaste seas populaarsed maratonid – jooksumaraton, rulluisumaraton, rattamaraton, ning loomulikult 1960. aastast korraldatav Tartu suusamaraton, mis kuulub rahvusvahelisse Worldloppet'i suusamaratonide sarja. (Tartumaraton.ee, Mets 2010).

Tartu linnavalitsus on koostanud visiooni linnast kui spordielu keskusest, kus inimesed aktiivselt sporti harrastavad, seda nii klubides kui individuaalselt, nii tervise- kui tippspordi tasandil. Tartu spordi visioon aastaks 2013 on kokku võetud alljärgnevalt.

Tartu on tervete ja aktiivsete elanike linn ning tunnustatud spordielu keskus.

Spordiga tegeleb teadlikult enamik Tartu elanikest, aktiivne liikumine on kujunenud eluviisiks. Sport on emotsionaalse elamuse pakkuja ja linna identiteedi tähtis koostisosa. Sport on Tartus sotsiaalselt väärtustatud ja leiab meedias pidevat kajastust. Tartu spordielu toetub elukohalähedastele, kaasaegsetele ja võrgustikuks kujundatud sportimisvõimalustele, tugevatele klubidele ja kõrge kvalifikatsiooniga treeneritele ning pedagoogidele. Toimub pidev harrastus-, saavutus- ning tippspordi vastastikku toetav areng, mis seob omavahel erinevaid põlvkondi. Tartu on nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt tuntud ja tunnustatud spordilinn. Valitud spordialadel on kindlustatud koht rahvusvahelises spordikalendris ning spordialast vaatamängu pakutakse maailma tippportlaste osavõtul. (TKO arengukava 2008-2013).

Tartu spordi visiooni täpsustavad üldised arengueesmärgid. Nende all on omakorda esitatud arengueesmärki konkretiseerivad alleesmärgid.

Üldised arengueesmärgid

Sport on kujunenud eluviisiks ja vaba aja veetmise vormiks

Suurem osa Tartu elanikest tegeleb aktiivselt spordiga, sealjuures on sportlikku tegevusse kaasatud enamik lastest ja noortest.

Sport on kättesaadav, olenemata east, soost ja erivajadustest

Igas linnaosas on erinevatele huvigruppidele kaasaegsed võimalused spordi harrastamiseks koos vajaliku inventari ja juhendajatega. Spordirajatised on kaardistatud ja nende haldajad teevad koostööd ühtses võrgustikus. Treenerid ja spordipedagoogid on Tartus mitmekülgsest väärtustatud. (TKO arengukava 2008-2013:52).

Tartu spordielu on vaatamängu pakkuv ja Tartu mainet kujundav

Tartu on tuntud kui traditsiooniliste kõrgetasemeliste ja suure osavõtjate arvuga spordiürituste korraldaja. Tartu spordielu osaks on rahvusvahelisse spordikalendrisse kantud tippsündmused, kus võistlevad maailmakuulsad sportlased. Tartus tõuseb pidevalt esile uusi tippsportlasi, keda linn toetab nende võimete arendamisel ja realiseerimisel. Sport annab oma panuse teiste elualade arendamisse (turismi kasv, kultuuriürituste mitmekesistamine, rahvastevaheliste suhete edendamine) ning saab ise sisendeid ja impulsse teistelt eluvaldkondadelt (kultuur, teadus jm). (ibid. lk 53).

Tartu kultuuri, spordi ja noorsootöö arengukava aastateks 2008–2013 monitooringu eestvedajateks on Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakonna kultuuri-, spordi- ja noorsooteenistused. Kavandatud tegevuste elluviimise vahendid nähakse Tartu Linnavalitsuses ette Tartu linna arengukavas 2008–2013 ja Tartu linna partnerorganisatsioonide eelarvetes. Rahalisi lisaressursse käesoleva arengukava elluviimiseks kaasatakse projektide abil Euroopa Liidu struktuurivahendite rakendusametustest, riiklikest tugistruktuuridest ning erasektorist. Uue Tartu kultuuri, spordi ja noorsootöö arengukava väljatöötamise ettevalmistamist alustati 2012. aastal. (TKO arengukava 2008-2013, lk 73).

2.7. Keskkonnateadlikkuse tõstmine Tartu linnas

Tartu arengustrateegia aastaks 2030 seab eesmärgiks keskkonnasõbraliku ja -säästliku elulaadi propageerimise kõigi linlaste seas. Seda tehakse infomaterjalide ja keskkonnaorganisatsioonidega koostöös korraldatavate teavituskampaaniate abil, mis suurendavad igas vanuses tartlaste keskkonnateadlikkust. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Autori arvates võiksid linnas korraldatavad keskkonnaalased avalikud loengud ja konverentsid õpetada inimestele säästlikku tarbimist ja erinevate toodete taaskasutust.

Linnaelanikke tuleks julgustada korjama kasutatud purke ja pudeleid, mida võetakse vastu taarapunktides. Lisaks ümbruskonna puhtamaks muutmisele saab inimene ümbertöötlemisele minevate jooginõude tagastamise eest rahalist tasu.

Eesti Roheline Liikumine, mille peakorter asub Tartus aadressil Tiigi 8, korraldab aktiivselt harivaid teabepäevi, mille teemade ringi kuulub muuhulgas näiteks energeetika, tarbimine ja veemajandus (Eesti Roheline Liikumine: uudised).

Igal sügisel, 24. novembril, tähistatakse Eesti Rohelise Liikumise eestvõttel ostuvaba päeva, mis sai esmakordselt alguse 1992. aastal Kanadas. Rahvusvahelisele tasandile tõi ostuvaba päeva tuntud väliseestlasest kultuurikriitik ja ajakirja Adbusters peatoimetaja Kalle Lasn. Ostuvaba päeva eesmärk on juhtida inimeste tähelepanu tarbimise ning reklaamiga seonduvatele valupunktidele ning õhutada neid säästlikumalt tarbima. 24. november on sümboolne 24-tunnine paus, et analüüsida tarbimiskapitalismi tagajärgi nii looduskeskkonnale kui meie vaimsele keskkonnale. Eesti Roheline Liikumine kutsub ka eestlasi ostuvabal päeval mõtlema oma igapäevaste ostuotsuste keskkonna- ja sotsiaalsetele mõjudele. Tarbimisele kutsuvad reklaamid ning odavad pangalaenuid õhutavad tarbimissõltuvust, mis võib omandada haiglased mõõtmed. Eriti jõulude eel on sobiv aeg endale teadvustada, et pereliikmete ja sõprade jaoks on tarbetute kingituste asemel hoopis tähtsam koosoldud aeg ja pidev tähelepanu. (Eesti Roheline Liikumine: ostuvaba päev)

3. UURIMUSE PROBLEEMIPÜSTITUS

Käesoleva töö eesmärgiks on anda ülevaade Tartu linnast kui elukeskkonnast, keskendudes seejuures loodus- ja tehiskeskkonnale, transpordialastele võimalustele, kultuurivaldkonnale ja tartlaste kultuuri- ja spordialastele võimalustele. Uuritakse, milliseid probleeme linnaelanikud elukeskkonna osas tähtsustavad ja millised võiksid olla teed nende lahendamiseks. Aluseks on võetud Tartu linna arengukavad ja uuringusari „Tartu ja tartlased“, mille raames vaadeldakse peamiselt 2008.a. küsitluse tulemusi. Käsitletakse erinevaid Tartu linnaosi (Annelinn, Tammelinn, Tähtvere jt) ning püütakse valgustada elanike rahuloluhinnangute võimalikke tagamaid autori poolt läbi viidud poolstruktureeritud kvalitatiivsete intervjuude abil. Mõningal määral on leidnud käsitlemist ka 2011. aastal teostatud uuringu „Tartlane ja keskkond” tulemused. Lisaks kajastatakse uuritavat ka Tartu kohta käivate meediatekstide alusel. Arutelu käigus otsitakse lahendusi, mis aitaksid tõsta Tartu elanikkonna rahulolu elukeskkonna erinevate aspektidega. Järgnevalt on välja toodud peamised töös käsitletavad uurimisküsimused.

1. Milline on tartlaste rahulolu Tartu kui elukeskkonnaga?

Tartlaste rahulolu oma elukeskkonnaga on oluline uurida, kuna teadmine linnaelanike rahulolust või rahulolematusest ühes või teises konkreetses valdkonnas hõlbustab linnavalitsuse ja linnaplaneerijate, aga ka eraettevõtete (nt puhastus- või ehitusfirmade) tööd.

2. Millised probleemid esinevad Tartus seoses transpordiga (bussi-, auto- ja jalgrattaliiklus)?

Transpordiga seotud probleeme on vaja uurida eeskätt seetõttu, et suudetaks tagada maksimaalselt efektiivne kasutusvõimalus kõigile transpordiliikidele Tartu linnas. Transpordi kättesaadavus mõjutab suurel määral inimeste tööd – näiteks bussiga tööle sõitvatele linnaelanikele on äärmiselt tähtis, et bussiliinid graafikuid täpselt järgiks.

3. Millised on tartlaste tegevusvõimalused kultuuri valdkonnas?

Tartu kui haridust ja kultuuri väärtustava ajaloolise ülikoolilinna jaoks on tähtis, et kohalikud kultuuritraditsioonid säiliks ja areneksid. Seejuures on aga oluline, et mõned korrad aastas toimuvate laulupidude ja tudengipäevade kõrval leiduks tartlastele huvipakkuvat kultuurilist tegevust igapäevaselt. Käesolevas töös kajastatud küsitlused ja intervjuud heidavad valgust ka neile kultuurielu aspektidele, mis võiksid olla enam arendatud ja/või kättesaadavamad.

4. Kas arvamused Tartu elukeskkonda ja kultuuri puudutava osas erinevad linnaositi?

Tartu linna elukeskkond on eri linnaosades oluliselt erinev, mistõttu väärib uurimist, kas ka hinnangud elukeskkonnale on samavõrra erinevad. Lisaks on huvitav jälgida elukeskkonna hinnangute muutusi ühes või teises konkreetses linnaosas aastate lõikes.

5. Kas ja kuidas on tartlaste poolt osutatud elukeskkonna probleemid ja nende võimalikud lahendused kajastatud Tartu linna arengukavades?

Vaadeldes elanike nimetatud probleemide käsitlemist linna arengudokumentides, selgub, et mõningate probleemide puhul on arengukavades ette nähtud tegevuskava probleemi lahendamiseks või leevendamiseks, teiste puhul see puudub. Käesoleva töö arutelu osas viiakse elanike nägemus probleemidest kokku viidetega arengukavadest. Kas linnavalitsus on antud probleemidega tegelemist pidanud prioriteetseks?

6. Kuidas tõsta Tartu elanike rahulolu linna elukeskkonnaga?

Tegu on siinsetest uurimisküsimustest kõige keerukamaga, kuna inimeste rahulolu sõltub väga paljudest (subjektiivselt tajutud) teguritest, sh tervisest, majanduslikust ja perekondlikust olukorrast, hetkelisest meeleseisundist jm. Käesolevas töös keskendutakse elukeskkonnale, mis asub inimese kodu vahetus läheduses või kaugemal linna piires. Elanike rahulolu tõstmine aitab vähendada väljarännet ning sellest tulenevat tööjõupuuduse ohtu; pärsib kuritegevust; suurendab elanike ettevõtlikkust ja soodustab sotsiaalseid algatusi.

4. METOODIKA

Käesolevas töös kasutatud andmeallikad jagunevad kolmeks:

- 1) uuringusarja „Tartu ja tartlased“ kvantitatiivsetel andmetel põhinev kokkuvõte lähtuvalt käesoleva töö uurimisküsimustest, mille juures on võrreldud 2008.a. ja 2003.a. küsitluste tulemusi ning põgusalt kasutatud ka 1998.a. andmeid;
- 2) võrdlusmaterjalina hilisemast ajast uuring „Tartlane ja keskkond 2011“ (uuringuaruande põhiselt);
- 3) autori poolt läbi viidud kvalitatiivintervjuud Tartus elavate ja/või töötavate inimestega;
- 4) Tartut kajastavate meediatekstide analüüs.

4.1. Andmete kogumise meetodid (küsitlus „Tartu ja tartlased“)

Järgnevad kokkuvõtted küsitluse „Tartu ja tartlased“ metoodikast põhinevad Merilaini (2009) ja Aro (2008) sellealastel ülevaadetel. Esimene ülelinnaline arvamusuuring sarjast „Tartu ja tartlased” toimus 1986. aastal. Alates 1998. aastast on käesolevat küsitlust korraldatud regulaarselt analoogse metoodika alusel iga viie aasta tagant koostöös Tartu Ülikooliga. (Merilain 2009, Aro 2008), käesoleval (2013.) aastal toimuvat jätkuküsitlust viib läbi OÜ Cumulus Consulting.

„Tartu ja tartlased 2008” oli ankeetküsitlus, mis koosnes 88-st küsimusest, hõlmates järgmisi teemasid: rahulolu erinevate teenustega, töö ja sotsiaalne toimetulek, eluase, elukohavahetused, eluaseme lähiümbrus ja sellega seonduvad probleemid (näiteks kvaliteet, heakord) ning Tartu linna areng. Küsitluse eesmärgiks oli saada informatsiooni tartlaste rahulolu kohta mainitud valdkondades. Küsitluse toimetamisid ankeedi respondendini ning tulid sellele hiljem järele. Enamasti täitsid vastajad küsimustiku ise, vajadusel viidi kohapeal läbi struktureeritud intervjuu. Enamik küsimusi olid ankeedis valikvastustega, lisaks mõned avatud küsimused. (Merilain 2009, Aro 2008:3-6).

4.2. Valim (küsitlus „Tartu ja tartlased“)

Valim moodustati Tartu linna maadearvestuse andmebaasi alusel. Seejuures liideti vähese elanike arvu tõttu üheks küsitluspiirkonnaks Maarjamõisa ja Tammelinna, samuti Ropka ja Ropka tööstuse linnaosa. Juhuvaaliku teel selekteeriti 2008. aasta küsitluse puhul iga linnaosa eluruumidest välja 150, Annelinna kui suurima elanike arvuga linnaosa puhul 300. (Merilain 2009, Aro 2008:3-6).

Kokku oli valimi suuruseks 2008. aastal 1600 inimest, küsitleda õnnestus 1718 elanikku, võrdluseks: 1998. aastal küsitleti 1587 elanikku. Linnaosade lõikes oli vastanuid 100-124, Annelinnas 204. Küsitlus toimus 2008. aasta aprillist oktoobrini. Peamisteks põhjusteks, miks respondentidelt vastuseid ei saadud, olid kontakti mitte saamine ja vastamisest keeldumine. (Merilain 2009, Aro 2008:3-6).

Uuringu korraldas Tartu Linnavalitsuse linnaplaneerimise ja maakorralduse osakond, küsitluse läbiviijaks ning andmete sisestajaks oli Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut. Küsitlejateks olid peamiselt Tartu Ülikooli sotsiaalteaduskonna üliõpilased – kokku ligikaudu 70 inimest. (ibid. 2009, 2008).

Tulemuste analüüsiks on käesoleva töö autor kasutanud andmepaketti SPSS. Analüüsi funktsioonidest on rakendatud protsentjaotusi, risttabelleid ja keskmiste võrdlust. Joonised koostati programmiga Microsoft Excel.

4.3. Kvalitatiivsed intervjuud tartlastega

Selleks, et täpsemalt uurida inimeste rahulolu hinnangute tagamaid eelkõige konkreetse linnaosa tasandil ning kaasajastada uuringute „Tartu ja tartlased“ tulemusi, viis autor 2012.a. kevadel läbi poolstruktureeritud intervjuud Tartus elanikega, kes leiti lumepallimeetodil. Intervjuudesse kaasas autor esmalt oma tutvusringkonna, laiendades küsitletavate ringi vastajate soovitude põhjal. Respondente püüti leida ka internetis meililistide kaudu, kuid see ei osutunud eriti viljakaks, kuna sel meetodil leiti vaid üks vastaja. Vastajate valikul ei mänginud rolli see, kas osaleja on ametlikult Tartu elanik. Tingimuseks oli intervjuus osaleja aktiivne ja igapäevane kokkupuude Tartu linnaga. Üks vastaja võis soovi korral arvamust avaldada mitme linnaosa kohta (nt elukoha linnaosa ja töökoha linnaosa). Linnaosad, mille kohta intervjuueeritavad arvamust avaldasid, jagunesid järgmiselt: Tammelinna 2, Karlova 3, Tähtvere 3, Annelinn 3, Ropka 2 arvamust. Kümne arutelus osalenud vastaja arvamusele

(neist üks esitati kirjalikult) on oma narratiivi lisanud ka käesoleva töö autor kui Annelinna elanik. Intervjuudes uuriti põhiküsimusena, mis respondentile meeldib/ei meeldi linnaosa elukeskkonna juures. Lisaks uuriti, milliseid kultuuriüritusi vastajad on külastanud või külastavad, millised on nende vaba aja veetmise võimalused jms. Küsitluse poolstruktureeritus seisnes eelkõige selles, et vastaja võis linnakeskkonna ja –kultuuri teemadel küllaltki vabalt arutleda, küsimuste järjekord ei olnud rangelt määratletud. Intervjuude kestus varieerus vastavalt sellele, kui pikalt soovis vastaja endale tuttavast linnaosast (või linnaosadest) rääkida (alates 15 minutist kuni ligikaudu kahe tunnini).

Uurimismeetodina kasutati temaatilist narratiivanalüüsi. Iga vastaja kirjeldas oma lugu ehk nägemust Tartust talle esitatud küsimuste valguses. Narratiivides eristuvad teemad kategoriseeriti, nt füüsiline keskkond (alamkategoriateks tänavad, teed, hooned jms) ja vaimne keskkond ehk kultuur (laulupeod, festivalid jms). Narratiivid moodustusid intervjuude ajal intervjuueerija poolt kirja pandud märkmetest. Intervjuueeritavate arvamused on käesolevas töös kajastatud illustreerivate tsitaatidena; töö lisas on välja toodud linnaelanike arvamusi peegeldavate narratiivide näited.

4.4. Kasutatud meediatekstitid

Meediatekstidest on käesolevas töös kasutatud põhiliselt Tartu Postimehest kui kompetentsest ning usaldusväärsest allikast pärinevaid artikleid, mis kirjeldavad ehedalt tartlaste elukeskkonda, üldistades linnaelanike arvamusi (autoriteks reporterid Risto Mets, Jüri Saar, Vilja Kohler, Kadri Selge, Peep Mardiste). 14 kasutatud artiklit pärinevad ajavahemikust 2008.a.-2012.a., varasemast perioodist pärit tekstid ei olnud autorile Tartu Postimehe internetiarhiivist kättesaadavad.

Tartu linnaosade kohta saadud materjalid pärinevad Tartu linna koduleheküljelt, turistidele mõeldud veebisaidilt Visittartu ning Vikipeediast. Samuti võimaldas Tartu linna koduleht juurdepääsu mitmetele Tartu linnaga seonduvatele uurimistöodele (kaasa arvatud kokkuvõtted uuringutesarjast „Tartu ja tartlased“).

5. KÜSITLUSE „TARTU JA TARTLASED“ TULEMUSED

5.1. Eelisarendatavad valdkonnad Tartus

2008. aastal pidasid Tartu elanikud kõige olulisemaks hariduse/teaduse ning meditsiini arengut (tabel 1 lk 36). Tähtsal kohal oli ka kultuur, mille arendamist pidas oluliseks 38% vastanutest. Sport asus neljandal kohal 31 protsendiga. Positiivse trendina võib täheldada spordi tähtsustamise kasvu – aastatel 1998-2003 tõusis spordivaldkonna eelistus 8% võrra.

Oluliselt (14%) on tõusnud transpordi arengu tähtsustamine: kui 1998. ja 2003. aasta uuringus pidas transpordi valdkonda prioriteetseks 15% vastajatest, siis 2008. aastal juba 29%. Sama oluliseks peetakse sotsiaalsfääri arendamist (29%), kuid varasemate uuringutega võrreldes on hinnang 5% võrra madalam.

13% võrra on langenud tootmise arengu eelistamine: 38 protsendilt aastal 1998 kuni 25 protsendini 2008. aastal. Ka keskkonnakaitse edendamist (26%) ei peeta sama tähtsaks kui 1998. aastal (33%).

Turism, meelelahutus ja teenindus on vastajate hinnangul kuulunud arengu osas vähemtähtsate valdkondade hulka – nende hinnangud on aastate lõikes püsinud keskel läbi 20% ligidal. Kõige vähem tuleks küsitletute arvates arendada kaubandust (10%).

Teatavat negatiivset seost võib oletada transpordi arendamise ja keskkonna kaitsmise tähtsustamise vahel, kuna mõlema suuna üheaegselt oluliseks pidajaid oli vaid 9% vastanutest. Võib arvata, et inimesed, kes tähtsustavad transpordi arengut, seavad selle oma eelistustes tõenäoselt keskkonnakaitse arengust ettepoole, välja arvatud juhtudel, kui mootorsõidukite liikluse asemel eelistatakse keskkonnasäästliku kergliikluse arendamist. Samas võiks ka igapäevaselt bussiga liiklev linnaelanik keskkonna kaitsmist ilmselt mõnevõrra olulisemaks pidada kui autoga liikleja.

Tabel 1. Millised valdkonnad peaksid kujunema Tartus eelisarendatavateks? Eri valdkondade poolt vastanute protsent aastate lõikes.

VALDKOND	PROTSENT 2008.a.	PROTSENT 2003.a.	PROTSENT 1998.a.
Haridus/teadus	54%	60%	54%
Meditsiin	48%	51%	48%
Kultuur	38%	-	-
Sport	31%	30%	22%
Sotsiaalsfäär	29%	34%	34%
Transport	29%	15%	15%
Keskonnakaitse	26%	31%	33%
Tootmine	25%	32%	38%
Turism	22%	25%	23%
Meelelahutus	20%	21%	18%
Teenindus	19%	17%	-
Kaubandus	10%	9%	14%

Allikas: küsitluste sari „Tartu ja tartlased“. Autori arvutused eri aastate andmestike alusel.

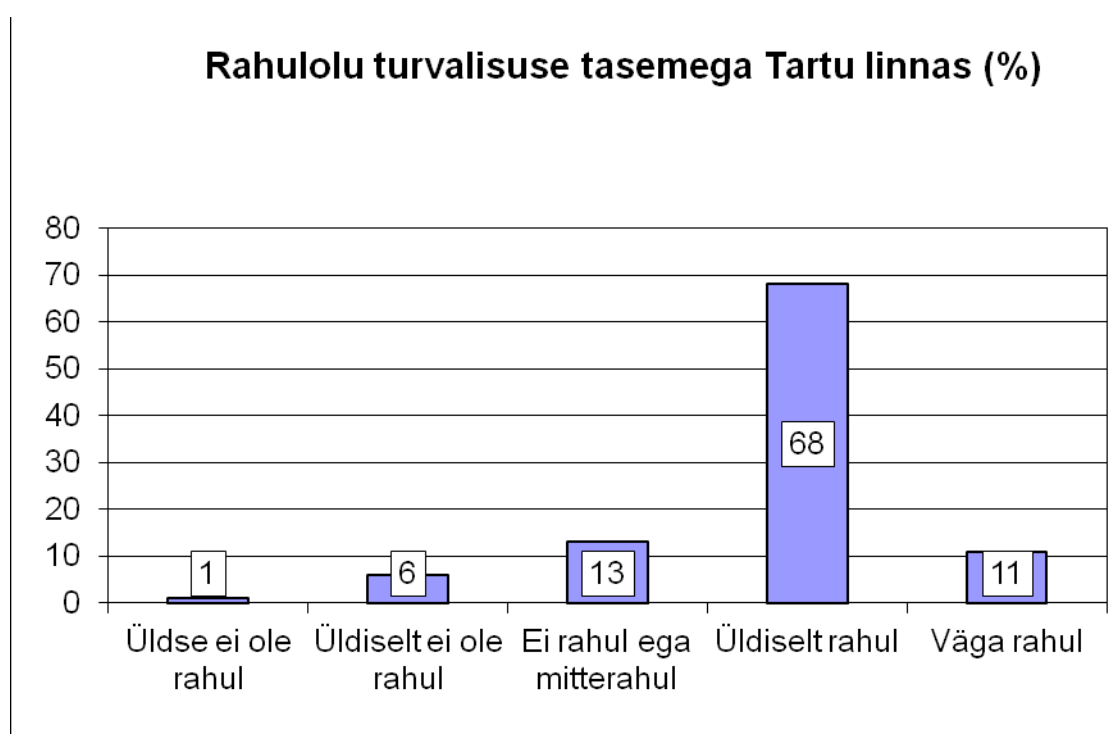
5.2. Tartlaste hinnangud linna elukeskkonnale

Turvalisuse vajadus on Maslow püramiidi alusel inimese üks põhivajadusi (McLeod 2012).

Meelelahutust ja eneseteostusvõimalusi hakkab inimene otsima siis, kui tema turvalisusevajadus on rahuldatud.

Suurem osa tartlasi (78%) on turvalisuse tasemega Tartu linnas üldiselt rahul või väga rahul (joonis 1). Otsest rahulolematust väljendas vaid pisut üle 7% tartlastest. Ülejäänud vastajad suhtusid turvalisuse küsimusse neutraalselt või ei osanud antud küsimuses seisukohta võtta.

Joonis 1. Rahulolu turvalisuse tasemega Tartus.

Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

Bussipeatuse kaugusega elukohast oli tartlaste üldine rahulolu kõrge. Üldiselt rahul oli antud valdkonnaga 48% ja väga rahul tervelt 41% vastajatest.

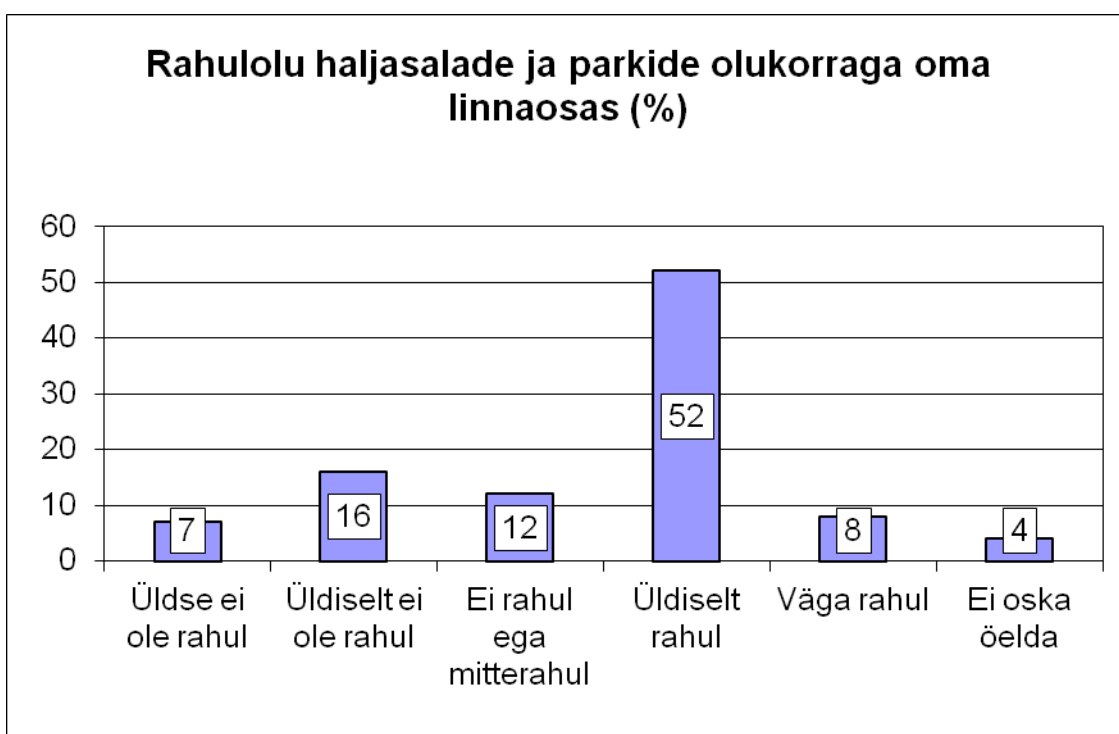
Bussiühendust kesklinnaga pidas enamik tartlasi piisavaks. 51% oli bussiühendusega üldiselt rahul ja 26% väga rahul. Leidus ka neid, kes väljendasid rahulolematust (14,5%).

Bussiliikluse kohta käiva info kättesaadavusega olid üldiselt rahul üle poolte ehk 55% tartlastest ning väga rahul 22%. Rahulolematute ning neutraalselt meelestatud vastajate osakaal oli ligikaudu võrdne – mõlemal juhul 11%.

23% tartlastest pidas haljasalade ja parkide olukorda mitterahuldavaks. Üldiselt oli rahul veidi üle poole vastajatest (52%), kuid väga rahul üksnes 8% küsitletutest (vt joonis 2).

Veelgi suurem rahulolematus ilmnis haljasalade ja parkide piisavuse küsimuses. 18% tartlastest polnud antud valdkonnaga üldiselt rahul ning peaaegu 13% polnud üldse rahul. Üldiselt oli parkide ja haljasalade piisavusega rahul 42% ja väga rahul pisut alla 10% vastajatest. 12% küsitletutest jäi neutraalsele seisukohale (joonis 3, lk 39).

Joonis 2. Rahulolu haljasalade ja parkide olukorraga.

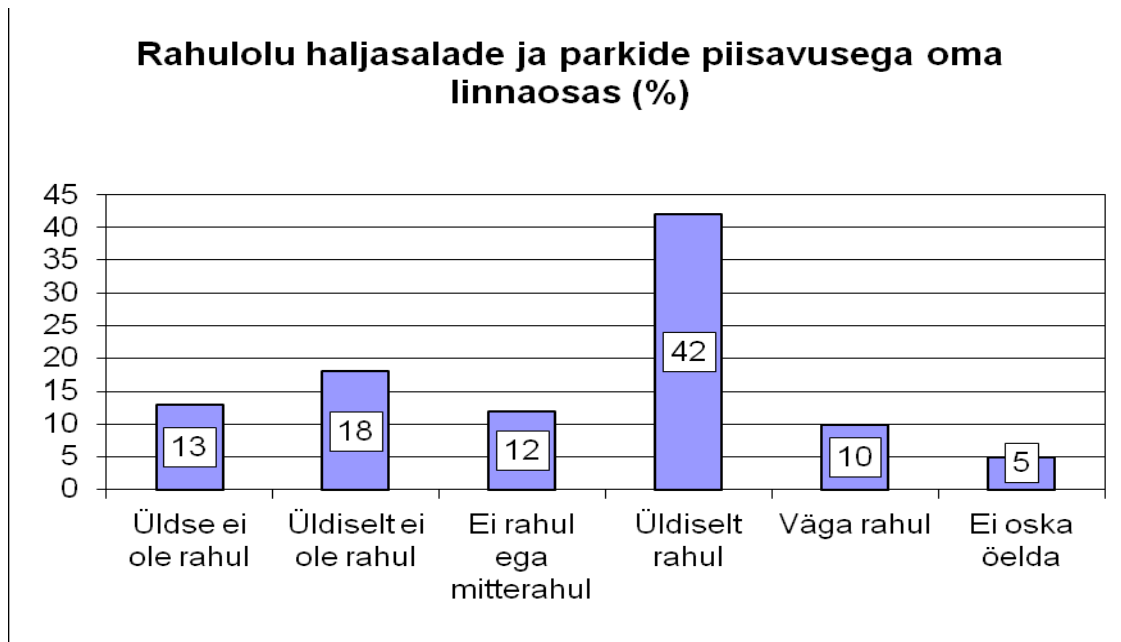
Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

Avalike alade (kalmistud, supelrannad vms) seisukorraga polnud selgelt rahul 13% tartlastest. Pooled vastanutest (50%) olid rahul, lisaks 5% väga rahul. Oluline osa respondentidest (32%) moodustas nn „halli tsooni“, kus 19% polnud „ei rahul ega mitterahul“ ning 13% ei osanud antud küsimusele vastata. Arvatavasti oli tegu inimestega, kes vastasid küsimusele lähtuvalt sellest, et nad külastavad kalmistuid või supelrandu harva, mistõttu neil oli raske antud küsimuses seisukohta võtta.

Veidi üle 20% tartlastest polnud rahul elamute lähiümbruse hooldamisega. 51% vastanutest olid antud valdkonnaga rahul (46% üldiselt rahul). Seejuures ei osanud märkimisväärne osa (28,5%) küsitletutest küsimusele selget vastust anda.

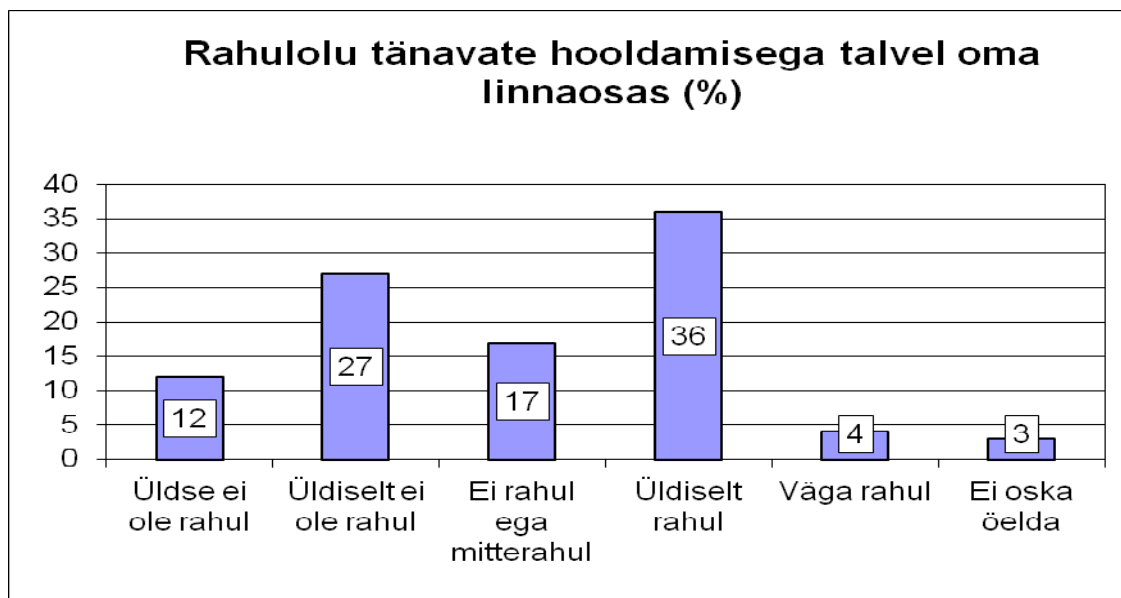
Elamute välisilme olukorraga ei olnud rahul 24% tartlastest. Rahulolu väljendas antud küsimuses alla poole vastajatest (47%) ning neutraalsel seisukohal oli üle 24% küsitletutest.

Joonis 3. Rahulolu haljasalade ja parkide piisavusega.

Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

Joonis 4. Rahulolu tänavate talvise hooldusega.

Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

Probleemsete valdkondade hulka kuulub küsitletute hinnangul tänavate talvine hooldamine (joonis 4). Ligi 27% tartlastest pole tänavate talvise hooldusega üldiselt rahul ning 12% ei ole

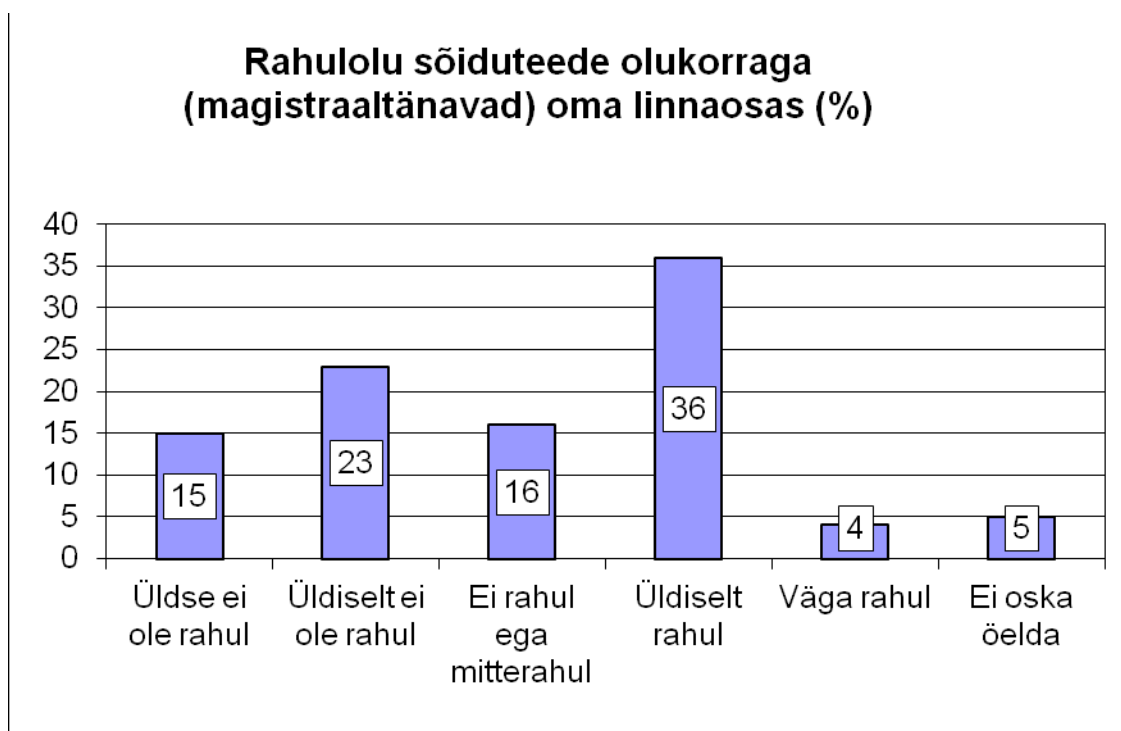
üldse rahul. Üldist rahulolu väljendanud vastajate osakaal oli seejuures paljude teiste valdkondadega võrreldes madalam – kõigest 36%.

Tänavate valgustusega oli enamik tartlasi rahul, neist 56,5% üldiselt ja 11,5% väga rahul. 15% tartlastest ei olnud tänavavalgustusega rahul ning umbes sama paljud suhtusid küsimusse neutraalselt.

Olukord sõiduteedel ja magistraaltänavatel on tartlaste arvates probleemne: 15% vastanutest hindas olukorda väga halvaks ning 23% halvaks. Hea on sõiduteede olukord 36% vastajate meelest, väga hea hinnangu andis vaid 4% küsitletutest (joonis 5).

Ka kõnniteede olukorda pidasid paljud tartlased mitterahuldavaks. Kui positiivse hinnangu andis 36%, siis negatiivselt hindas kõnniteede seisukorda peaaegu 39% vastajatest (joonis 6, lk 41).

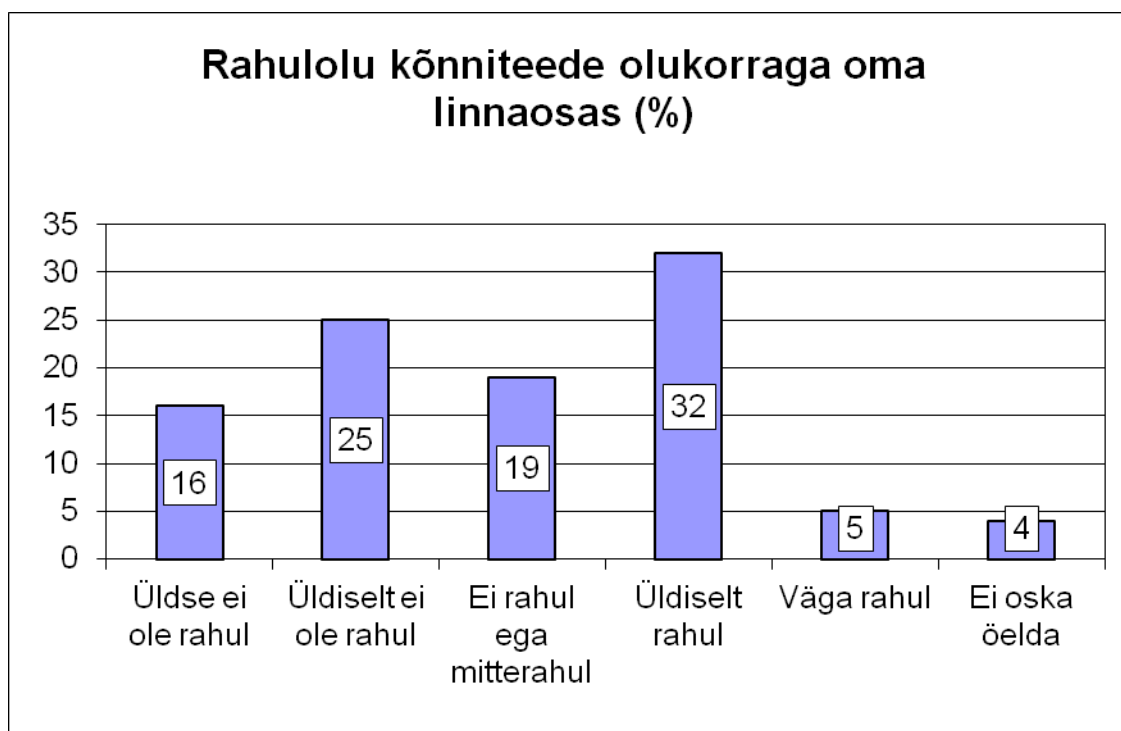
Joonis 5. Rahulolu sõiduteede olukorraga.

Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

42% tartlastest hindas jalgrattateede olukorda halvaks või väga halvaks, 15% keskmiseks, ja ainult 24% heaks või väga heaks. Oma arvamust ei osanud öelda 19% vastanutest (joonis 7, lk 42).

Joonis 6. Rahulolu kõnniteede olukorraga.

Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

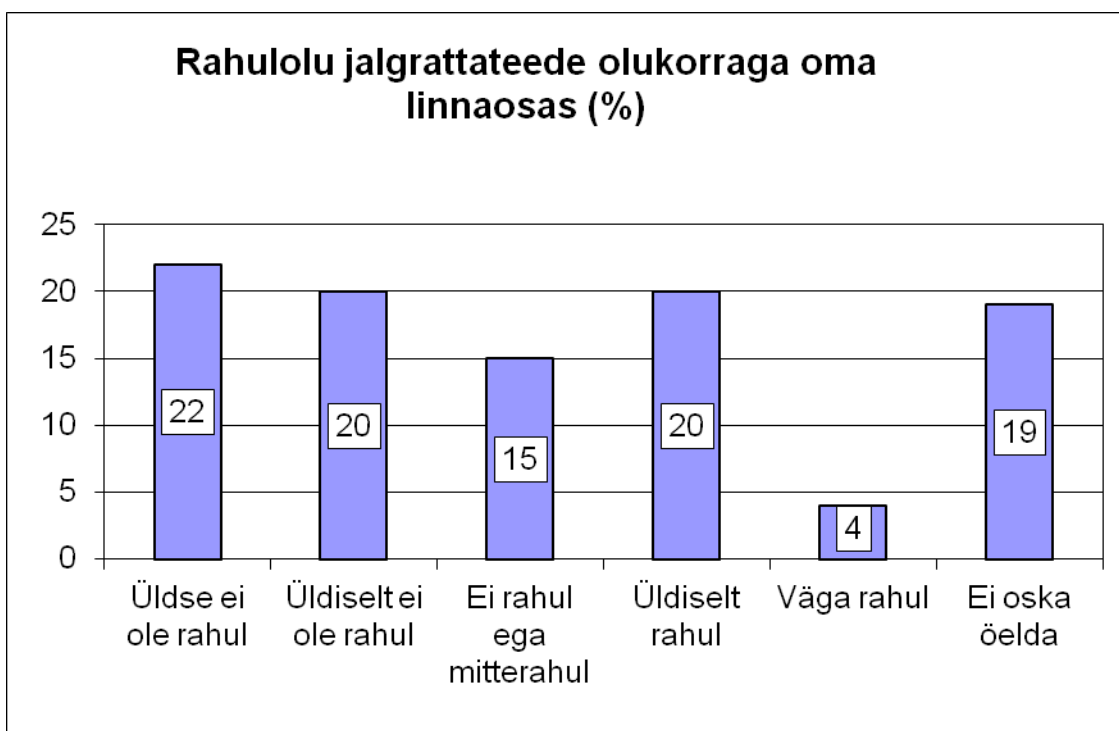
Veelgi halvem pilt avaneb jalgrattateede piisavuse küsimuse puhul (joonis 8, lk 42). Suurem osa tartlasi (57%) leidis, et Tartus on liiga vähe jalgrattateid ning jalgrattateede võrgustikku tuleks kindlasti laiendada. Neutraalselt suhtus küsimusse 11% vastanutest ja rahulolevalt vaid 12%. Sarnaselt eelmisele küsimusele ei osanud vastata 1/5 küsitletutest (20%), kes tõenäoliselt eriti sageli linnas jalgrattaga ei sõida.

Väga paljud vastajad (29%) ei osanud öelda oma arvamust liikluse olukorra kohta jalgratturi seisukohast. Halvaks või väga halvaks pidas ratturite olukorda liikluses 38% tartlastest (vastavalt 20% ja 18%). 19% vastajatest oli neutraalsel seisukohal ning vaid 14% väljendas rahulolu (joonis 9, lk 43).

Liikluse olukorraga autojuhi seisukohast oli rahul 35% tartlastest, rahulolematuid oli 24%. Ülejäänud vastajad pidasid olukorda keskmiseks (22%) või ei osanud vastata (19%).

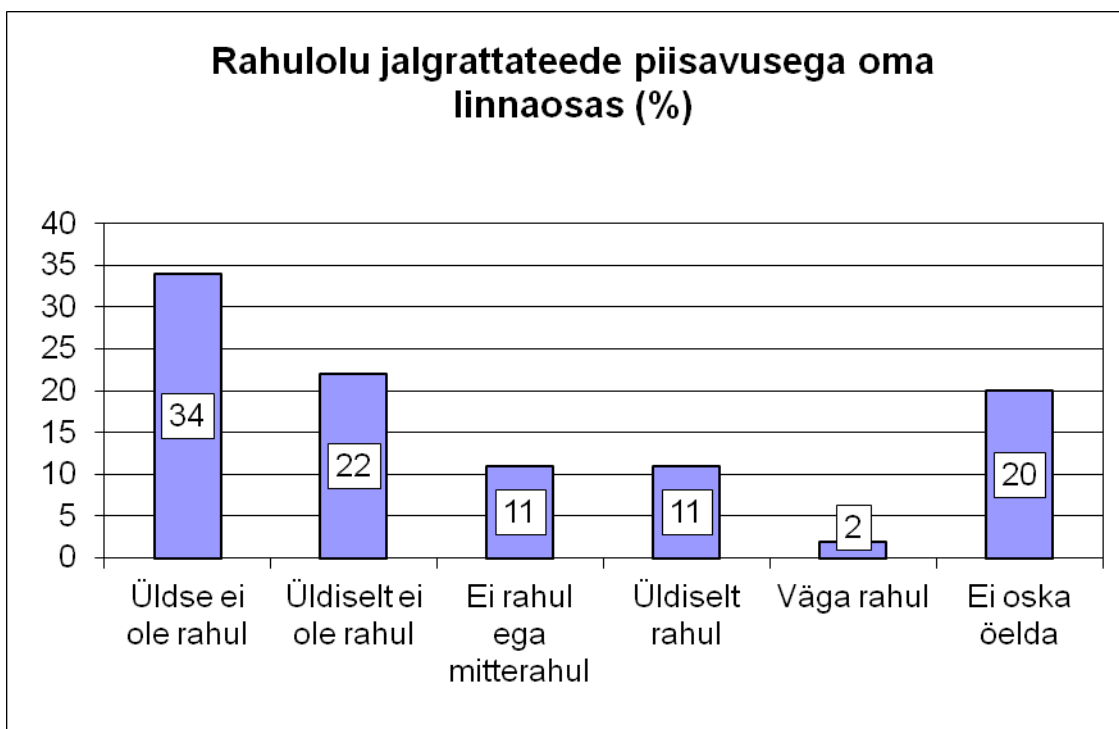
Liikluse olukorraga jalakäija seisukohast polnud rahul umbes veerand vastajatest (25%). Kuigi 43% küsitluses osalenutest oli jalakäijana üldiselt rahul, tundis täielikku rahuolu siiski vaid 5%. Keskmiseks hindas olukorda 21% respondentidest.

Joonis 7. Rahulolu jalgrattateede olukorraga oma linnaosas (%).

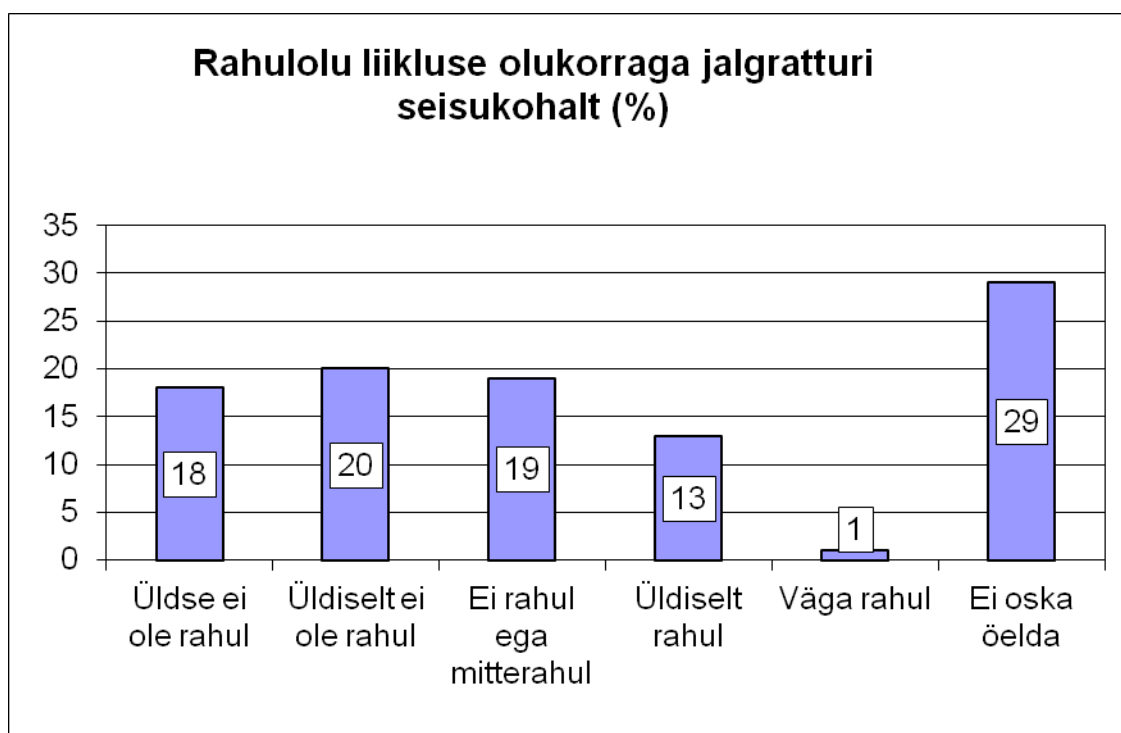
Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

Joonis 8. Rahulolu jalgrattateede piisavusega oma linnaosas (%).

Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

Joonis 9. Rahulolu liikluse olukorraga jalgratturi seisukohast.

Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

5.3. Diferentseeritud hinnangud Tartu liiklusele

Järgnevalt on toodud tartlaste liiklusalased hinnangud erinevate sotsiaalsete gruppide lõikes. Üks suurimaid probleeme Tartu autoliikluses on parkimine. Uuringu „Tartu ja tartlased 2008“ andmestiku alusel võib väita, et peaaegu pooled ehk 45% küsitletud tartlastest pole rahul autode parkimise korraldusega oma eluaseme läheduses, samas kui rohkemal või vähemal määral on valdkonnaga rahul 35% vastajatest. Suhtumises autode parkimiskorraldusse ilmnemid rahvuslikud erinevused. Skaalal ühest viieni hindasid eestlased parkimiskorraldust elukoha lähedal 3 punkti vääriliseks, samas venelaste hinnang oli 2,3. Sinna vahele mahtus muust rahvusest vastajate keskmine (2,7). Linnaosadest on suurimad probleemid parkimisega Annelinnas (keskmine hinnang 2,3) ja Ränilinnas (2,8). Parim on olukord Ihastes (3,7) ja Varikul (3,6).

Ka hinnangud teede olukorrale erinevad mõneti eri gruppide lõikes. Kui venelased näevad positiivsemana rattateede olukorda (3,7 vs 3,1), siis eestlased on enam rahul sõiduteede olukorraga (3,1 vs 2,8). Kõnniteede olukorda hindavad mõlemad rahvused 2,9 palliga.

Jalgratta- ja kõnniteede olukorda hindasid kõrgeimalt muust rahvusest vastajad (vastavalt 4,1 ja 3,4 palli), kelle hinnang sõiduteedele ühtis venelaste omaga (2,8).

Vanuserühmadest hindasid teede olukorda paremaks nooremad vastajad vanuses kuni 24 eluaastat (keskmised hinnangud vahemikus 3-3,4). Enim madalaid hinnanguid said vanuserühmade lõikes kõnniteed, mille seisundit hindas halvimaks 35-39-aastaste rühm (2,6).

Algharidusega respondendid andsid teede olukorrale kõrgema hinnangu kui teised haridusrühmad (vastavalt kõnniteed 3,8; jalgrattateed 4,1 ja sõiduteed 3,4). Kõige kriitilisemalt hindasid teede olukorda kõrgharidusega vastajad, välja arvatud sõiduteede olukord, millele andsid madalaima hinnangu kutseharidusega tartlased (2,7). (Tartu ja tartlased 2008).

5.4. Jalgrattaliiklus Tartus

2000-ndate aastate lõpus tehti Tartus mitmeid olulisi edusamme jalgrattateede võrgu arendamisel.

2008.a. detsembris Tartu Postimehele antud intervjuus tõdeb aktiivselt jalgrattasõitu harrastav linnadendroloog Silver Urbas, et *"tänavaid remontides on hakatud sihikindlalt tänaväületuskohtade äärekive alla laskma ja uutel tänavatel on jalgratturi vaatevinklist olukord suisa hea."* (Saar 2008).

Näiteks kiidab Karlovas elav tartlane 2007. aastal valminud Võru tänava rattateed, mis ulatub Aardla ristmikult kesklinna, ning Aruküla tee rattateed. Lisaks avati 2008.a. septembris 845 meetrit uut rattateed linna piirist konservitehaseni (hiljem laiendati teed veel kesklinna suunas) (ibid.2008).

2008.a. suvel jahmatas ja pahandas rattureid politsei aktiivsus ratturite kõnniteedelt tõrjumisel: tehti sadu hoiatusi ja kohati ka trahvi. Silver Urbas tunnistab, et temagi on liiklusseadust antud tähenduses eiranud, sest mõnel pool, kus rattateed ei ole, oleks autotee servas sõitmine ratturile ohtlik ja ka autojuhtidele ebamugav. Ta toob näiteks kitsa Puiestee tänava, kus sõidab palju suuri veoautosid. Urbas leiab, et kui jalakäija jätab jalgratturile piisavalt ruumi, siis probleemi pole. Õnnetusi võib pigem juhtuda hoolimatusest. *"Kui hoolimatu jalgrattur lasta autode vahele, on isegi hullem. Tuleks pigem trahvida hulljulgeid rattureid, rattakultuuri mustavaid rattureid, aga mitte lugeda kramplikult liiklusseadust,"* ütleb Urbas, kelle arvates võiks rattur vabalt sõita laia kõnniteega tänavalõikudel. (ibid. 2008)

Vaadeldava (2008) aasta sügisel tegi linnapea Urmas Kruise koos kolleegide ja rattaliikluse asjatundjatega Tartu rattateede olukorraga tutvumise tuuri, mille tulemuseks oli intensiivne tänavakivide allalaskmine ja veelgi suurem tähelepanu jalgrattaliiklusele kõigi teeremontide ettevalmistusel. Seejärel võeti teravdatud tähelepanu alla jalgrattateede ebaloogilised lõpud ja vahelülide tekitamine rattateelõikude vahele. Olude üldise paranemise taustal hakkavad need probleemid veelgi teravamalt silma. (Saar 2008).

2009.a. 16. juuni artiklis tõdes Tartu Postimehe reporter Kadri Selge, et *"jalgrattasõit on küll tervislik ja odav, aga tartlastel on paraku seda ala väga raske edendada, sest jalgrattaparklaid tuleb tikutulega otsida."* Postimehe intervjuus osalenud tartlased Anna Smertina ja Maarja Mets kinnitasid samuti, et Tartus on jalgratturitele liiga vähe parkimiskohti, sealjuures on need vähesedki ebamugavad ja ebaturvalised. (Selge 2009).

Tõepoolest, Tartu kaubandus- ja vabaajakeskuste jalgrattaparkimiskohti läbi sõites nägi artikli autor Kadri Selge, et need olid tehtud valearvestusega; jalgrattaparklates polnud arvestatud jalgratturite vajaduste, turvalisuse ja mugavusega. Paljud rattahoidjad olid kas kõveraks painutatud, nii et laiema rehaviga ratas sinna vahele ei mahtunud, või siis liiga laiad. Ent halvasti kinnitatud hinnalised rattad on varastele kerge saak. (Selge 2009).

5.5. Bussiliiklus Tartus

2008.a. uuringus "Tartu ja tartlased" (Aro 2008) andis ühistransporti (ehk bussiliiklust) puudutavatele valdkondadele sisulise hinnangu 80-90% tartlastest, ülejäänute jaoks ei olnud teema tähtis või jäeti küsimusele vastamata. Võrreldes 2003. aastaga on rahulolu bussitranspordiga langenud, olles siiski kõrgem 1998.a. rahulolu tasemest. Üle poole tartlastest olid ühistranspordi teenusega rahul. Rohkem oldi rahul bussipeatuse kaugusega elukohast, aga ka bussiliikluse info ja kesklinna kättesaadavusega ning bussi sisenemise võimalusega (uste laius, astme kõrgus vms). Nimetatud valdkondadega rahulolematuid oli alla 10%. Vähem oldi rahul bussiliikluse sagedusega elukohas (valdkonnaga ei olnud rahul 22% tartlastest), millega rahulolijate osatähtsus on võrreldes 2003. aastaga langenud 26%. (Aro 2008: arvamusaruanne).

2008.a. uuringus "Tartu ja tartlased" tõid küsitletavad välja oma rahulolematuse bussigraafikutega: *"Graafikud on halvasti läbi mõeldud. Bussid tulevad korraga ja siis on pikk vahe. Töökäimiseks buss ei sobi, võtaks liiga palju aega.../...Annelinnas on busside graafik suur jama. See oleks nagu grupilend – 4-5 bussi on korraga peatuses ja siis jälle 15-20-minutiline tühjus."*

Käesoleva töö autori poolt teostatud kvalitatiivsetes intervjuudes osalenud tartlaste arvates on kitsaskohad bussiliikluses järgmised:

- bussiliiklus on liiga hõre;
- bussid sõidavad liiga väikeste vaheaegadega ning sõiduaegade kattumise tõttu tuleb järgmist bussi sageli kaua oodata;
- tiptundide ajal ei mahu kõik sõita soovijad bussi;
- linna äärealade vahel puudub otseliiklus, mis tingib selle, et kesklinnas tuleb ümber istuda (see omakorda tekitab ebamugavust ja ajakulu).

Intervjueeritavad pakkusid välja ka mõningaid lahendusi bussiliikluse probleemide lahendamiseks:

- lasta tiptundide ajal käiku rohkem suuri, nn lõõtsaga busse;
- teha bussisõidu graafikud ümber nii, et oleks vähem aega, mil ühtki bussi ühes konkreetses piirkonnas ei sõida;
- tuua Tartusse trolliliiklus, mis ühelt poolt leevendaks busside ülerahvastatust tiptundide ajal ning teiselt poolt säästaks keskkonda.

Busside üldine seisukord on vastajate arvates paranenud, tänasel päeval on bussid varasemaga võrreldes puhtamad ning mugavamad. Ühe intervjueeritud vastaja arvates võiksid piletikompostrid olla paremini paigutatud (mõnes bussis peab pikalt otsima, enne kui kompostri üles leiab). Samuti võib olla probleemiks kompostri puudumine bussi tagumises osas, kuna tiptundidel on bussid rahvast täis, mis muudab tagantpoolt bussi sisenedes kompostriini pääsemise võimatuks.

Viimaste aastate jooksul on bussiliikluses siiski sisse seatud mitmeid positiivseid muudatusi. 2011.a. jõudsid Tartusse projekti "Baltic Biogas Bus" raames uued gaasibussid, mis on osutunud diiselbussidest säästlikumaks nii majanduslikust kui keskkondlikust aspektist lähtudes. Ka müratase on neil bussidel madalam. Samuti teeb sõidukite ühtne välimus ning punane värv bussid kergesti märgatavaks ja eristatavaks. Euroopa Regionaalarengu Fondi Läänemere programmist osaliselt finantseeritava projekti eesmärgiks on loodussäästliku elukeskkonna loomiseks innustada linnatranspordis kasutama kütusena biogaasi. Projektiga luuakse strateegiad, et tutvustada biogaasi kasutusvõimalusi kütusena.

ning arendada biogaasi tootmist ja jaotamist kohalikul tasandil. (Tartu linna arengukava aastateks 2013-2020, Saar 2011, Lamp 2011).

5.6. Hinnangud linnavalitsuse tööle kultuuri valdkonnas

Küsitluse „Tartu ja tartlased 2008“ avatud küsimuste vastuste põhjal leidis käesoleva töö autor, et inimeste hinnangud Tartu linnavalitsuse tööle on varieeruvad. Kurdeti venekeelse informatsiooni vähesuse või puudumise üle ning selle üle, et sisuliselt puuduvad venelastele mõeldud üritused.

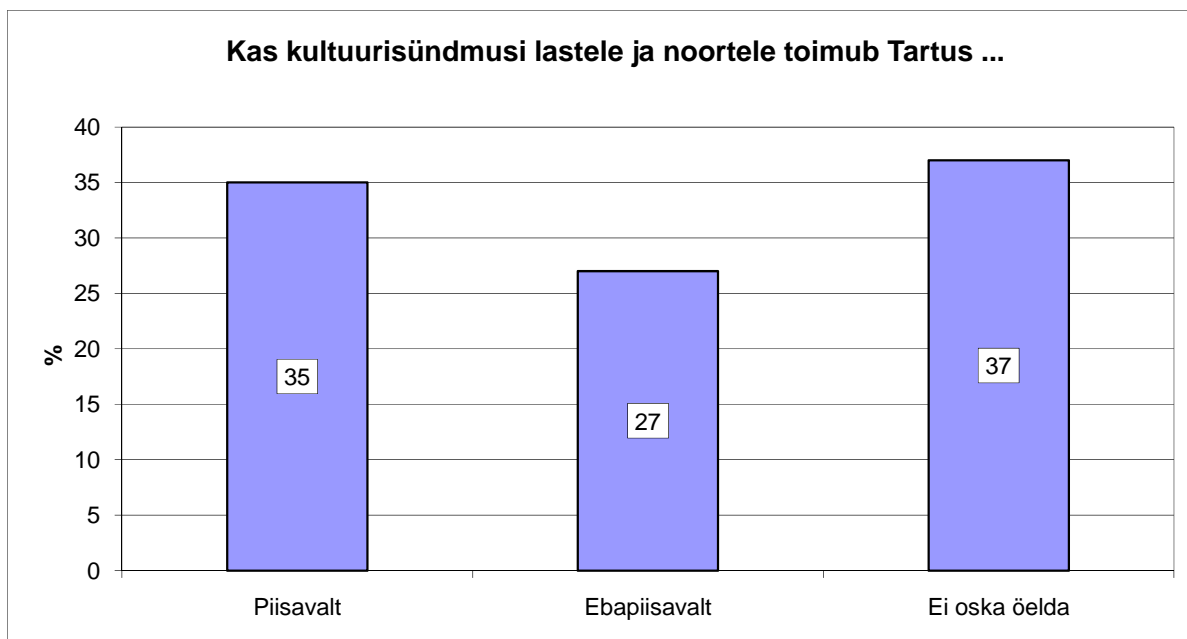
Leiti, et rõhk on liiga palju teede ja hoonete ehitamisel; võiks rohkem tegeleda sotsiaalsfääri ning haridusega. Paljud vastajad olid rahulolematud Tartu linnaraamatukogu uue hoone ehituse viibimisega.

Positiivsena tõsteti esile, et linn on muutunud ilusamaks ja puhtamaks ning korraldatakse palju huvitavaid kultuuriüritusi. Oldi rahul, et linnavalitsus püüab probleeme aktiivselt lahendada.

5.7. Rahulolu kultuurisündmuste toimumisega Tartus

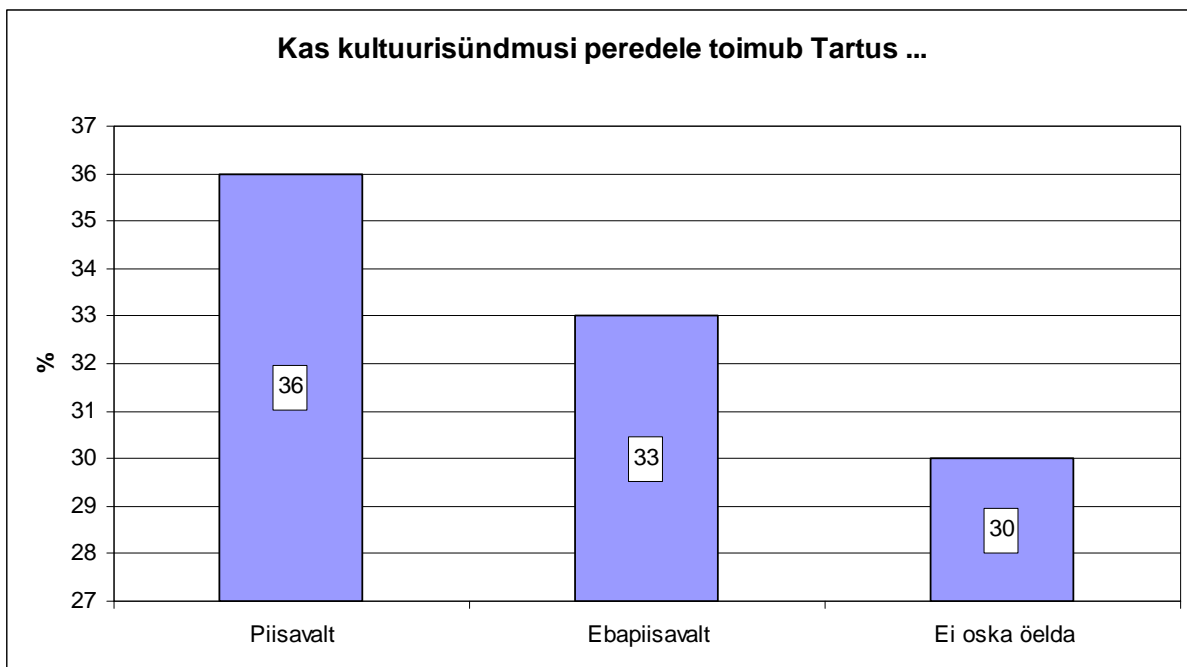
Lastele ja noortele mõeldud kultuurisündmuse toimub Tartus piisavalt 35% vastajate arvates, 27% on seisukohal, et kultuurisündmuste hulk on ebapiisav. Üllatavalt suur osa vastajatest (37%) ei osanud sellele küsimusele vastata - siin võib tegu olla vanema vanuserühmaga, kes laste ja noorte kultuuriga eriti kokku ei puutu (joonis 10, lk 48).

Joonis 10. Rahulolu lastele ja noortele mõeldud kultuurisündmuste toimumisega Tartus.

Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

Joonis 11. Rahulolu peredele mõeldud kultuurisündmuste toimumisega.

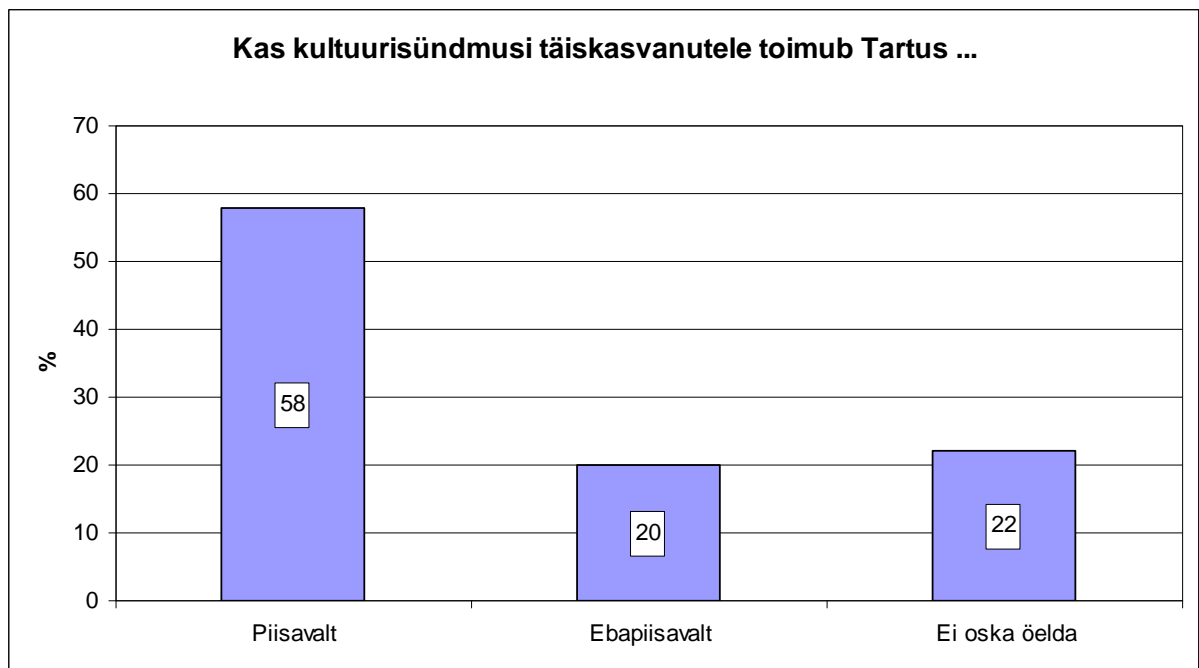
Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

Üsna võrdselt jagunesid vastajate arvamused kogu peret puudutavate kultuurisündmuste osas. 36% tartlastest usub, et Tartus toimub piisavalt kultuurisündmusi peredele (joonis 11, lk 48). Kolmeprotsendiste vahedega järgnevad vastavalt need, kes pidasid pereürituste hulka ebapiisavaks ning need, kes ei osanud antud küsimuses seisukohta võtta (33% ja 30%). (Tartu ja tartlased 2008). Viimaste suurt osakaalu võib ehk seletada asjaoluga, et ülikoolilinnas Tartus on palju tudengeid, kes elavad õpingute ajal ajutiselt ühiselamutes või üürikorterites ning viibivad oma perest eemal. Uut perekonda pole nad aga veel jõudnud luua ning seega osalevad nad sagedamini just üliõpilastele mõeldud üritustel.

Täiskasvanutele mõeldud kultuuriüritusi on enamike respondentide meelest piisavalt (58%). Vastupidist leiab 20% ning kahe protsendiga edestab neid kolmas rühm (22%), kes ei osanud sellele küsimusele vastata (joonis 12, lk 50). Ülekaalukalt enim vastajaid, koguni 62%, ei suutnud võtta kindlat seisukohta senioridele mõeldud kultuuriürituste osas (joonis 13, lk 50). (Tartu ja tartlased 2008).

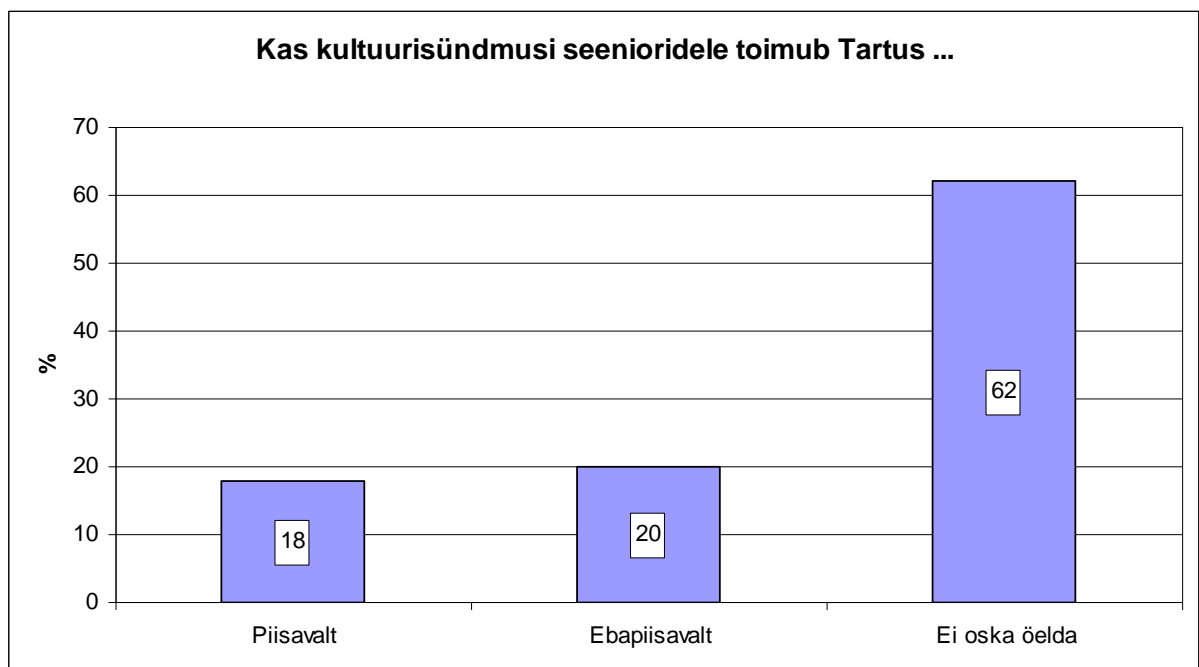
Tulemust võib vaadelda kahel viisil: ühest küljest Tartu kui nooruslik ja noortele orienteeritud linn, teisest küljest Tartu kui linn, mis ei paku piisavalt kultuurisündmusi vanemale elanikkonnale ja/või ei teavita senioreid kultuuriüritustest vajalikul määral. Ürituste arvu peab piisavaks kõigest 18% tartlastest. Kindlasti ei saa Tartu linn niisuguse tulemusega rahule jääda – tõsta tuleks nii senioridele mõeldud kultuurisündmuste arvu kui ka parandada teavitustööd, et korraldatud üritused sihtgrupini jõuaks.

Joonis 12. Rahulolu täiskasvanutele mõeldud kultuurisündmuste toimumisega.

Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

Joonis 13. Rahulolu senioridele mõeldud kultuurisündmuste toimumisega.

Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

Igal aastal leiavad Tartus aset mõned ajaloolise tähtsusega kultuuriüritused. Näiteks Hansapäevadel elab kogu linn keskaja rütmis ja piisab üksnes tänavatel jalutamisest, et üritustest osa saada. Ent kui palju on neid tartlasi, kes linnas toimuvatest kultuurisündmustest osa võtavad?

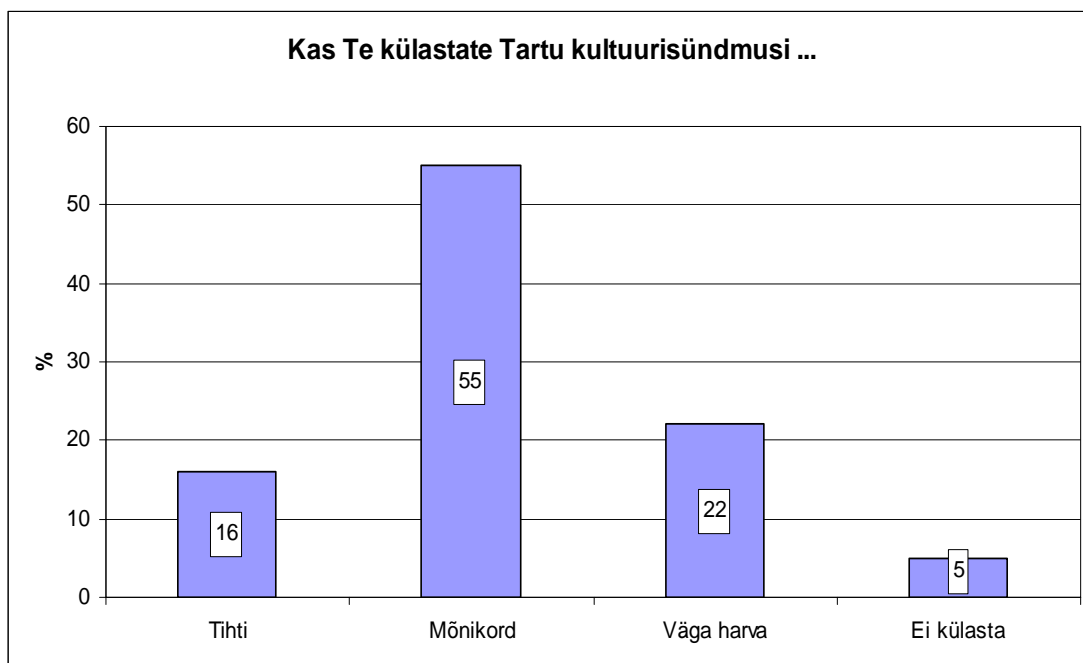
Enamik tartlasi ehk 56% külastab aeg-ajalt Tartu kultuurisündmusi. Tihti võtab kultuuriga seotud üritustest osa 16% Tartu elanikest ja väga harva 22%. Üldse ei külasta kultuurisündmusi 5% vastanutest. (joonis 14, lk 52).

Aro hinnangul külastasid kultuurisündmusi sagedamini Supilinna ja Ränilinna elanikud, harvemini Ropka ja Jaamamõisa elanikud (Aro 2008).

Meeldiv on tõdeda, et kultuuriüritustest osavõtjate hulk on aastate lõikes pisut kasvanud – 2003.a. osales üritustel tihti 11% vastanutest, seejuures 9% ei osalenud üldse (Tartu ja tartlased 2008⁴). Kuigi 2003.a. andmestikus on samateemaline küsimus sõnastatud „Külastanud *suvel* Tartu kultuuriüritusi“ (Tartu ja tartlased 2003, autoripoolne rõhk), on tulemused kahtlemata võrreldavad, kuna suur osa kultuuriüritustest leiab aset just suviti.

Üheks põhjuseks, miks kultuuriüritustest osavõtjate hulk on aastate jooksul kasvanud, võib pidada inimeste sissetulekute suurenemist ning üldist elatustaseme tõusu. Inimestel on tekkinud rohkem rahalisi vahendeid, võtmaks osa tasulistest kultuuriüritustest (teater, kino, kontserdid, spordivõistlused jm).

Joonis 14. Kultuurisündmuste külastamise sagedus.

Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

Kultuuriüritustel osalemine on noorte tartlaste seas üsna levinud. Ligi 62% kuni 19-aastastest noortest ja 58% 20-24-aastastest noortest külastab mõnikord Tartu kultuurisündmusi, seejuures 16-17% kummagi vanuserühma noortest on kultuuriüritustel sagedased külalised.

5.8. Kultuurialane rahulolu eri sotsiaalsete gruppide võrdluses

Kultuuriteenustega (teater, kino, kontserdid) on kõige enam rahul 25-29-aastaste vanuserühm (85% rahul või väga rahul). Seevastu kõige väiksemat rahulolu väljendas vanim vanuserühm (62% rahul või väga rahul). Põhjus võib peituda nende nõudlikumas maitstes. Seejuures vanemad inimesed kultuuriüritustest enam eriti aktiivselt osa ei võta – veerand ehk 25% vanimatest vastajatest väitsid, et antud küsimus neid ei puuduta.

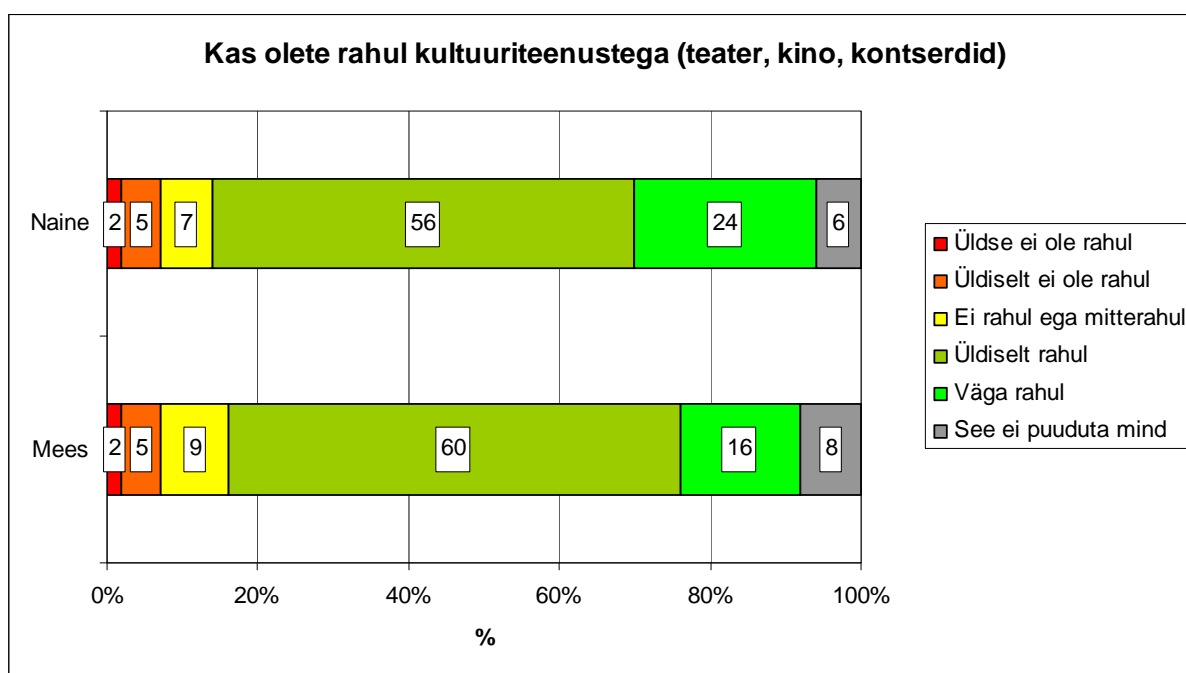
Kui eestlastest väljendas kultuuriteenuste suhtes rahulolu 82%, siis venelased ning muust rahvusest inimesed olid antud küsimuse osas kriitilisemalt meelestatud – nende rahulolu protsent läheneb 60-le. Kui eestlastest oli rahulolematuid vaid 4%, siis venelaste ning teiste rahvuste seas oli rahulolematuse protsent märksa kõrgem (vastavalt 18% ja 23%).

Kultuurisündmuste tasemega oli rahul kolmveerand eestlastest (umbes 75%). Vähem olid rahul jällegi vene rahvuse esindajad (41%) ning muud rahvused (52%). (Tartu ja tartlased 2008).

Naised peavad kultuurisündmuste taset pisut kõrgemaks kui mehed (rahulolu 74% vs 66%), ja ilmselt nad ka külastavad kultuurisündmusi sagedamini, kuna mehed andsid naistega võrreldes rohkem neutraalseid vastuseid (ei rahul ega mitterahul: 27% vs 21%). Mõningane sugudevaheline erinevus eelkõige just naiste kõrge rahulolu suurema osakaalu plaanis ilmses ka rahulolus kultuuriteenustega (joonis 15). Seega on naised meestega võrreldes suuremad kultuuritarbijad. (Tartu ja tartlased 2008).

Saar Polli 2006.a. kogu Eesti elanikkonnas läbiviidud kultuuritarbimise uuringu tulemused on Tartu linnaga üsna sarnased. Näiteks väidab uuring, et suuremad teatrikülastajad on pigem eestlased, kõrgelt haritud ja naised (kes käivad teatris oluliselt rohkem kui mehed). (Saar Poll 2006: Kultuuritarbimise uuringu aruanne).

Joonis 15. Rahulolu kultuuriteenustega soo lõikes.

Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

Tartus on aastate lõikes rahulolu kultuuriteenustega mõnevõrra kasvanud: kui 2003. aastal oli väga rahul 16% vastanutest, siis 2008. aastal 20%. Need, kes 2003.a. olid üldiselt rahul, on viis aastat hiljem vastanud „väga rahul“. Seda näitab asjaolu, et „üldiselt rahul“ vastanute

protsent on kahanenud 59 protsendilt 57-le, kuid samal ajal pole muutunud nende vastajate osakaal, kes väljendasid oma rahulolematust (6-7% mõlemal aastal). (Tartu ja tartlased 2008).

Kultuuriasutustest on tartlased sagedamini külastanud teatrit (tabel 2), millele järgnesid kino, muuseum ja erinevad kontserdid. Muid kultuuriasutusi või –sündmusi külastati harvem. Võrreldes 2003. aastaga ei ole erinevate kultuuriasutuste või -objektide külastatavus oluliselt muutunud. Küll aga on külastusobjektidena populaarsust kogunud Genialistide Klubi ning Athena Konverentsi ja Kultuurikeskus. (Aro 2008:59).

Tabel 2. Kultuuriasutused või -objektid, mida tartlased on kõige enam külastanud, %.

Kultuuriasutus või –objekt	%	%
	2003	2008
Teatrid	58	64
Kinod	30	28
Muuseumid	12	15
Kontserdid	18	14
Kultuuri- ja vabaajakeskused (Genialistide Klubi, Athena Keskus, Tiigi Seltsimaja)	-*	9
Vabaõhuüritused (Hansapäevad vms)	7	8
Näitused	6	6
Raamatukogud	6	4
Lauluväljak	6	3
Kohvikud, baarid, ööklubid	7	3
Vabaõhuetendused	3	2
Kirikud	-*	2
Muud	4	7

*2003. aastal oli see valdkond „muud“ nimetuse all.

Allikas: Aro 2008:59.

5.9. Rahulolu kultuuriasutuste asukohtadega

Kõige rohkem pole inimesed rahul puhke- ning meelelahutuskohtade asukohaga (28%). Nii kultuuri- kui spordiasutuste puhul oli vastav protsent 24. Kui võtame juurde need, kelle jaoks antud küsimus polnud tähtis, saame 36% kultuuriasutuste, 37% puhkeasutuste ja 38% spordiasutuste jaoks. Rahuloluprotsendid olid vastavalt 64, 59 ja 61.

Kultuuriasutuste kaugusega elukohast on inimesed 2008.a. rohkem rahul, võrreldes 2003.a. uuringuga. Väga rahul olevate vastajate osakaal on kasvanud 5% võrra (13% vs 18%). Samal ajal on täiesti rahulolematute hulk kahe protsendi võrra vähenenud (6% vs 4%).

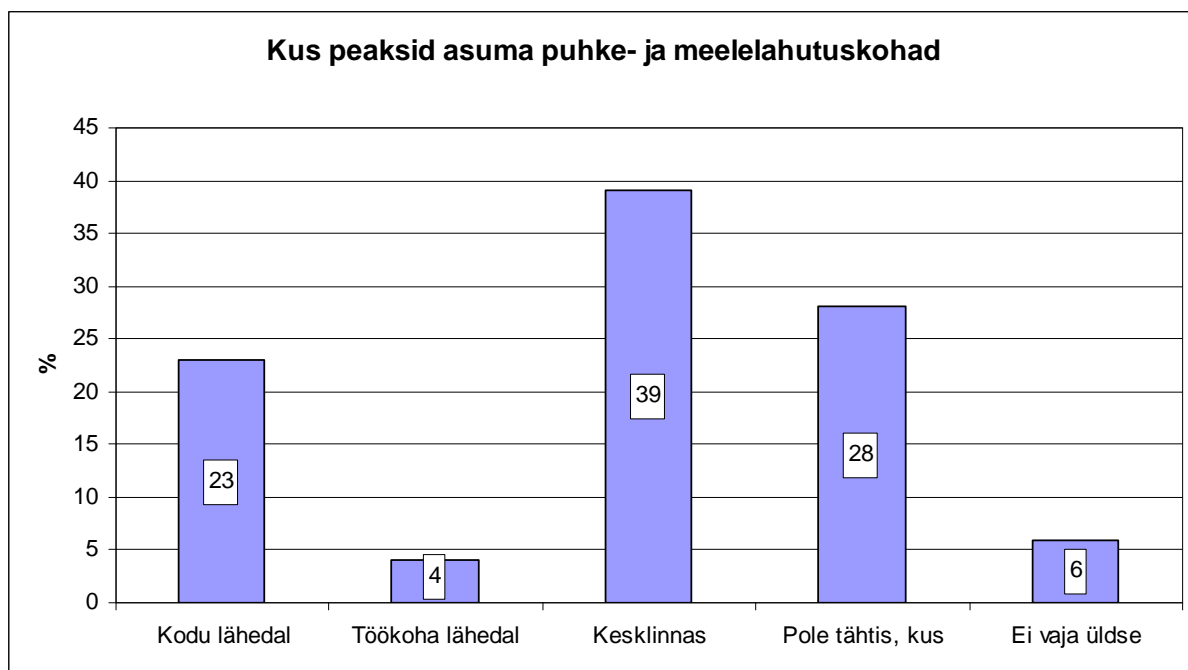
Sarnast trendi võib märgata puhke- ja meelelahutuskohtade juures, kus vastajaid, kes pole antud asutuste asukohaga üldse rahul, on jäänud vähemaks 3% võrra (7% vs 4%). Samas on väga rahul olevate vastajate hulk 4% suurenenud (11% vs 15%).

Meeldiv on tõdeda, et rahulolu spordiasutuste kaugusega elukohast on märkimisväärselt kasvanud. Kui 2003.a. oli väga rahul 9% vastanutest, siis 2008.a. juba 17%. Antud küsimuses rahulolematust väljendanud respondentide osakaal on kahanenud 20%-lt 12%-ni. Seega võib öelda, et umbes 8% vastajate meelest on olukord spordiasutuste osas aastate jooksul paranenud.

Ka huvialakoolide asukohaga on vastajad varasemaga võrreldes pisut enam rahul – kõrgeim rahuloluhinnang on tõusnud 5%-lt 7%-ni. Siiski tuleb märkida, et huvialakoolid on viie aastaga oma tähtsust kaotanud – kui 2003.a. ei omanud kõnealuses küsimuses seisukohta ligikaudu 40% respondentidest, siis 2008.a. oli vastav protsent 46. (Tartu ja tartlased 2008).

Tartu elanike rahulolu kasvu kultuuriasutuste asukohtadega võib tõenäoliselt seletada uute kultuuriasutuste avamisega. Mida suurem on kultuuriga tegelevate asutuste arv, seda suurem on asutuse külastaja valikuvõimalus. Inimene saab valida asutuse, mis asub tema kodule kõige lähemal.

Joonis 16. Puhke- ja meelelahutuskohtade asukoha eelistus.

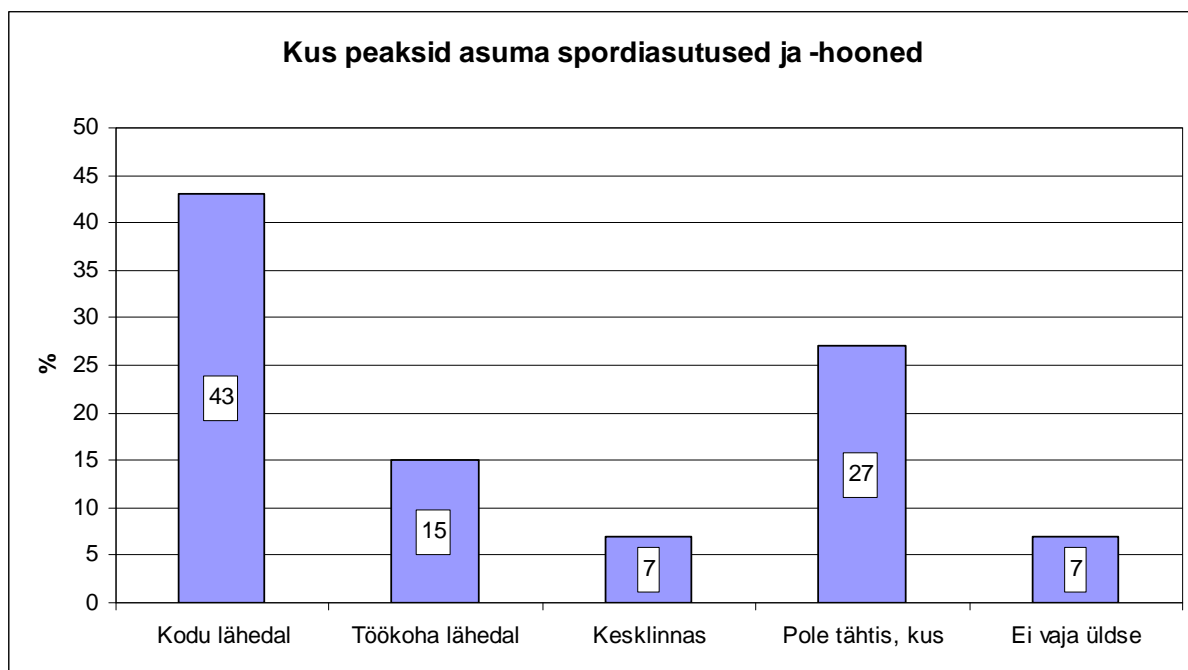

Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

Huvitava kontrastina (joonis 16) võib märkida, et kui meelelahutusasutuste koht peaks enamike vastajate meelest olema kesklinnas – niimoodi arvas 39% (2003.a. 37%), siis spordiasutuste kohta arvas seda vaid 7% (2003.a. 12%). Valdav enamus ehk 43% (2003.a. 41%) soovisid, et spordiasutused asuksid kodu lähedal.

Autori arvates võib antud tulemust seletada aastate lõikes toimunud spordi osatähtsuse kasvuga tartlaste eelistustes (vt tabel 1, lk 36). Kui meelt lahutamas käia meeldib tartlastele kesklinnas (nt ostukeskustes, teatris jm), siis sporti soovivad nad teha pigem oma kodu ligidal (joonis 17, lk 57).

Joonis 17. Spordiasutuste ja -hoonete asukoha eelistus.

Allikas: Tartu ja tartlased 2008. Autori arvutused.

5.10. Rahulolu kultuurisündmustega rahvusvähemuse seisukohalt

Kultuuri ja sporti puudutavates küsimustes eristusid rahulolevamad ja rahulolematumad linnaosad. Uuritavate valdkondadega on enam rahul Tähtvere, Ülejõe ja Supilinna elanikud, vähem on rahul Jaamamõisa ning Annelinna elanikud (Aro 2008:52).

Nii Annelinna kui Jaamamõisa elanikkonnast moodustavad suure osa vene rahvusest inimesed, kelle rahulolematust võis põhjustada asjaolu, et Tartus ei toimu piisavalt venekeelsele elanikkonnale suunatud kultuurisündmusi. Antud väidet kinnitavad ka ankeetküsitluse "Tartu ja tartlased 2008" tulemused, kus vastajad märkisid korduvalt ära venelastele suunatud ürituste vähesust ning venekeelse informatsiooni ebapiisavust.

Vastajate arvamusi:

"Ei ole mitte mingeid üritusi venelaste jaoks."

"Ei ole rahul "vene gümnaasiumi" (nr 4.) sulgemisega, Riia tänaval."

"Ei ole venekeelset informatsiooni."

"Vähe informatsiooni vene keeles."

(Vastused avatud küsimustele, küsitlus "Tartu ja tartlased 2008").

5.11. Tartlaste rahulolu elamistingimustega eri gruppide lõikes

”Tartu ja tartlased 2008” andmestiku alusel tehtud diferentseeriv võrdlus küsimusele elamistingimuste parandamise soovi kohta näitas, et koguni 77% annelinlastest sooviks elamistingimusi parandada kas oma korteris/elamus, vahetades elukohta Tartu linnas või kolides elama väljapoole Tartut.

Kuigi naised väljendasid suuremat soovi oma elamistingimusi parandada, teeksid nad seda enamjaolt oma korteris/elamus või teise linnaossa kolides (vastavalt 57% ja 59% soo lõikes). Väljapoole Tartut olid valmis elama asuma pigem mehed (56%). Ka oli naiste seas veidi enam neid, kes ei soovinud oma elamistingimusi üldse parandada (55%). Paremaid elamistingimusi soovijate seas domineerisid kõrgharidusega naised.

Vanuserühmade lõikes võtaksid elamistingimuste parandamiseks elukohavahetuse ette kõige tõenäolisemalt 20-24-aastased noored, kellest 21% vahetaks elukohta Tartus ja 23% asuks elama Tartust väljapoole. Neile järgneb 25-29-aastaste vanuserühm vastavalt 16 ja 19 protsendiga.

Teema kokkuvõtteks võib andmete põhjal teha üldistuse: elamistingimustega ei ole tõenäolisimalt rahul Annelinnas elav 20-24-aastane kõrgharidusega naisterahvas, kes kõige meelsamini vahetaks elukohta Tartu piires.

5.12. Keskkonna mõju elukohavahetusele

Eelnevaga sarnased tulemused ilmnesid küsitlusest „Tartlane ja keskkond 2011“, kus muuhulgas uuriti keskkonna mõju elukohavahetustele.

Vastajatelt küsiti, kas tulenevalt halbadest elukeskkonna tingimustest on nad elukohta ajavahemikul 2006-2010 vahetanud. Elukohta oli neil aastail vahetanud ligi 7%, mida on kolme protsendipunkti võrra vähem, kui 2006. aasta küsitluse andmed lubasid eeldada (siis soovis lähiajal oma elukohta vahetada 10% küsitletutest). Üle 60% elukohavahetajatest oli vahetanud linnaosa, ligi 30% oli elukohta vahetanud linnaosa siseselt ja ülejäänud olid Tartusse sisserändajad.

Küsitlusele järgneva viie aasta jooksul (2011-2015) kavatses halbade elukeskkonna tingimuste tõttu elukohta vahetada 11% tartlastest. Linnaosade võrdlusest selgus, et tulevikus

peaks suurem väljaränne (või linnaosasisene ränne) toimuma Annelinna linnaosast, mille elanikest 23% vastas, et kavatseb järgmise viie aasta jooksul elukohta vahetada. Üle 20% vastanutest kavatses elukohta vahetada ka Vaksali linnaosas. Seevastu Ränilinnas ei plaaninud elukohta vahetada mitte keegi küsitletutest. Alla 5% oli vastav näitaja Jaamamõisa, Tammelinna ja Tähtvere linnaosades. (Tartlane ja keskkond 2011).

5.13. Elukeskkonna hinnangute võrdlus Tartus ja Tallinnas

Tabelis 3 on kõrvutatud kaks uuringut: “Tartu ja tartlased” (2003) ning “Transport, keskkond ja elukvaliteet Tallinnas” (2001). Tabel annab retrospektiivse pildi Eesti kahe suurema linna elanike rahuloluhinnangutest 2000-ndate aastate algul. Protsendid tabelis on ümardatud täisarvudeks.

Tabel 3. Tartu ja Tallinna elanike rahuolu hinnangute võrdlus.

Valdkond	Väga halb	Halb	Keskmine	Hea	Väga hea	Linn ja aasta
Haljasalade ja parkide seisund	5 %	17 %	36 %	24 %	4 %	Tallinn 2001
	14 %	19 %	13 %	44 %	4 %	Tartu 2003
Sõiduteede olukord	23 %	29 %	28 %	8 %	1 %	Tallinn 2001
	14 %	20 %	19 %	37 %	4 %	Tartu 2003
Kõnniteede olukord	18 %	29 %	27 %	12 %	1 %	Tallinn 2001
	21 %	30 %	19 %	26 %	1 %	Tartu 2003
Jalgrattateede olukord	39 %	28 %	11 %	4 %	2 %	Tallinn 2001
	26 %	19 %	14 %	12 %	1 %	Tartu 2003

Allikad: Uljas 2001; autori arvutused uuringu „Tartu ja tartlased 2003“ andmestiku põhjal.

Haljasalade ja parkide seisundile andsid tallinlased uuritava aastal kõige enam keskmisi hinnanguid (36%); tartlaste seas oli rohkem neid, kes pidasid olukorda halvaks või väga halvaks (33%), kuid Tallinnaga võrreldes oli peaaegu kaks korda enam ka neid, kes pidasid haljasalade ja parkide seisundit heaks (Tartu 44% vs Tallinn 24%).

Kõige suurem erinevus kahe linna elanike hinnangutes ilmnes sõiduteede olukorra puhul. Kui Tartus pidas sõiduteede olukorda heaks 37% vastanutest, siis Tallinnas vaid 8%. Samuti oli tallinlaste seas tunduvalt enam neid, kes pidasid sõiduteede seisundit väga halvaks, halvaks või keskmiseks.

Kõnniteede suhtes olid tartlased võrreldes tallinlastega pisut positiivsemalt meelestatud – heaks hindas olukorda 26% vastajatest (tallinlastest 12%). Samas oli Tallinnas 8% võrra rohkem neid, kelle arvates oli olukord keskmisel tasemel. Mõlemas linnas leidis palju vastajaid, kes hindasid kõnniteede seisukorda halvaks või väga halvaks (Tallinn 47% vs Tartu 51%).

Jalgrattateede olukorda pidas halvaks või väga halvaks koguni 67% tallinlastest. Ka tartlased olid üsna kriitilised – nende vastav näitaja oli pisut alla poole, ehk 45%.

6. ELU- JA KULTUURIKESKKOND LINNAOSADE LÕIKES

Järgnevalt võetakse vaatluse alla erinevad Tartu linnaosad, kuna linn ei ole ühetaoline. Eri piirkondades on erinevad nii elukeskkond kui ka inimeste vajadused. Autor valis vaadeldavad linnaosad subjektiivsetel kaalutlustel (nt linnaosa meeldivus ja huvitav ajalugu) ning linnaosa kohta leiduva infohulga piisavuse alusel. Eraldi ei vaadelda siin kesklinna – ühelt poolt töö mahtu silmas pidades, ja teisalt kesklinna kui prioriteetse piirkonna tõttu, millele linn pöörab palju tähelepanu ka spetsiaalsetes arengukavades.

Elanike arvamusi kajastatakse nii uuringu „Tartu ja tartlased“ küsitlustulemuste (sealhulgas avatud küsimustele antud vastuste), töö autori poolt läbi viidud poolstruktureeritud intervjuude kui ka meediatekstide põhjal. Linnaosade lõikes on välja toodud intervjuudes osalenud Annelinna, Karlova, Tähtvere, Tammelinna ja Ropka elanike arvamused. Supilinna ning Jaamamõisa elukeskkonna kirjeldamisel tuginetakse meediatekstidele. Kuna käesoleva töö autor on Annelinna elanik, siis püütakse kõigepealt elanike arvamusi ja nende põhjusi selgitada just nimetatud linnaosa näitel.

6.1. Annelinn

Annelinn asub kesklinnast vaadates Emajõe vasakul kaldal, olles pindalalt kõige suurem Tartu linnaosa – 536 ha. Kuigi Annelinna pindala ei ületa oluliselt suuruselt järgmise linnaosa Ihaste pindala (424 ha) siis elanike arv Annelinnas (umbes 28 000) ületab teiste linnaosade elanike arvu mitmekordselt (suuruselt järgneb Karlova 9000 elanikuga). (Mardiste 2011; Vikipeedia: Annelinn).

Annelinna probleemiks võib lugeda nõukogulikku pitsarit, mille on linnaosale jätnud 1960-ndatel ehitatud korterelamu tüüpi paneelmajad (Saar 2011).

Kahtlemata avaldab küsitluse tulemustele mõju Annelinna suur rahvaarv. Iga arvukat inimkooslust iseloomustavad vastandlikud huvid, mis lisaks rahvusele ja religioonile tulenevad ka sotsiaalsest staatusest ja vanuserühmade vahelistest erinevustest. Näiteks nooremad ja aktiivsemad inimesed on sageli seisukohal, et Tartus pole piisavalt võimalusi jalgrattaga liiklemiseks (*„linnas puuduvad jalgrattateed, ka maa poole võiks neid teha“; / „jalgrattateede probleem (on vähe, välja arendamata, äärekivid)“; / „vähene huvi jalgratturite*

suhtes.“). Vanemad inimesed seevastu võivad tunda end ratturitest häirituna: („ainuke asi, mis häirib on jalgratta võistlused keset linna, mis häirivad linna liiklust.“). (Vastused avatud küsimustele, küsitlus ”Tartu ja tartlased 2008”).

Näiteks käesoleva töö autor elab Sõpruse puistee korterelamus, kus suure osa elanikest moodustavad vanemad inimesed. Seejuures on paljudel neist oma eriline rahvuslik taust ning emakeeleks tihti vene keel. Vaatamata domineerivalt kõrgele vanusele püüavad majaanikud aktiivselt kaasa aidata oma elukeskkonna paremaks muutmisele. Regulaarselt korraldatakse korteriühistute koosolekuid, kus vaba arutelu käigus leiavad käsitlemist majaanikke puudutavad aktuaalsed probleemid.

Eelnevat kokku võttes võib välja tuua järgmised tegurid, mis mõjutavad Annelinna elanike (negatiivseid) hinnanguid kultuuri (ja ka muid olmetingimusi) puudutavatele küsimustele:

- suur rahvaarv;
- erinevad vanuserühmad;
- palju vastandlikke huvisid (eri sotsiaalsed kihid, eri vanuserühmad, rahvuslik tasand).

18.-19. oktoobril 2011 toimus Tartus foorum teemal „Kuidas arendada Annelinna elukeskkonna kvaliteeti?“ (Eesti Arhitektuurikeskus 2011).

Avatud foorumist võtsid osa kohalikud elanikud ning valdkonna eksperdid nii Tartust kui ka mujalt Eestist. Lisaks kohalikele linnaelanikele ning teistele huvilistele oli foorumile kaasatud kodanikuliikumiste ja korteriühistute esindajaid ja Tartu Ülikooli tudengeid, et koos erinevates töögruppides ja aruteludes välja selgitada lahendused, mis aitaksid lihtsate ja väikeste kuludega renoveerida olemasolevaid hooneid ja elavdada Annelinna elukeskkonda, säilitades selle ruumilise keskkonna omapära. Üheskoos arutleti selle üle, kuidas lahendada aina kasvav parkimisprobleem ja samas arendada jalakäijasõbralikku teedestruktuuri. Samuti püüti leida võimalusi tingimuste loomiseks ettevõtetele, kes pakuksid elanikele erinevaid teenuseid nende igapäevaelu lihtsustamiseks Annelinnas. Laiemalt käsitleti teemasid, mis on seotud omandiküsimusega ja majadevaheliste aladega, mis vajavad hooldust ja arendamist, aidates muuta Annelinna tervikuna atraktiivsemaks. (Eesti Arhitektuurikeskus 2011).

Postimehe reporter Risto Mets (2011) on teinud kokkuvõtte kivilinnafoorumil toimunud.

Näiteks leidsid foorumil osalenud, et linnaosa on kui potentsiaalne kunstipolügoon. Kõrgete majade seintel võiks näidata välikino ja korraldada valgusetendusi. Inimesed saaksid seansse ja kunsti jälgida oma rõdudelt. Suurejooneliste ideede taustal arvasid annelinlased ise, et kui

teha korda majadevahelised tühermaad ja ära remontida mõne lagununud mänguväljaku, oleks sellestki suur abi. Rõhutati vajadust parandada ühendust kesklinna ning teiste linnajagudega; muuhulgas toodi välja idee, et inimesed pääseksid üle soise luha Emajõe äärde ning parvega üle vee Karlovasse. Vastukaaluna leidis arvamusi, et kui linnajaos asuks paar üritusi korraldavat kultuurimaja ning mõned hubased kohvikud, poleks annelinlasel tarvis kaugemale minnagi.

Foorumil arutati ka kergliiklusteede arendamise üle. Teekaartide alusel selgus, et kergteede võrgustik on Annelinna korrusmajade vahel tegelikult äärmiselt tihe. Siiski takistavad kergliiklust ohtrad äärekivid ja lagununud teekate. Kokkuvõtvalt tõdeti, et linnaosa on hästi planeeritud ja funktsioneerib tõhusalt, selle eelistest said ühtmoodi aru nii linnaplaneerijad kui ka elanikud. (Mets 2011).

Eelpool käsitletud „Kivilinnafoorumi“ korraldajad tajuvad, et Annelinn on ühistegevuse mõttes mõneti probleemne linnaosa, sest erinevalt Supilinnast või Karlovast pole seal linnaosaseltsi, kellega ühendust võtta (Saar 2011). Käesoleva töö autori arvates olekski siinkohal üheks lahenduseks Annelinna Seltsi loomine. Eeskujuks võiks võtta näiteks MTÜ Karlova Seltsi, mis korraldab seminare, arutelusid, näitusi, ekskursioone jms. Seltsi liikmed ning teised huvilised saavad seltsi kohta infot Karlova Seltsi kodulehelt (Karlova.ee).

Küsitlusest „Tartu ja tartlased 2008“ selgus, et hinnangud on Annelinna puhul eri valdkondade osas küllaltki erinevad. Haljasalade ja parkide olukord on vastajate hinnangul Annelinnas paranenud, samuti parkide piisavus.

Ka rahulolu avalike alade olukorraga on pisut tõusnud. (keskmine hinnang 3,4 vs 3,6). Sama võib öelda elamute lähiümbruse hooldamise kohta (3,1 vs 3,3).

Kuigi elamute välisilme olukorrale Annelinnas anti 2008. aastal linnaosadest kõige madalam hinnang, on võrreldes 2003. aastaga siiski näha rahulolu kasvu (2,7 vs 3).

Rahulolu tänavate talvise hooldusega on Annelinnas, nagu ka teistes Tartu linnaosades, suhteliselt madal. Siiski on olukord vastajate hinnangul Annelinnas oluliselt paranenud (2,1 vs 2,8).

Tänavavalgustuse osas pole sisuliselt muudatusi toimunud, 5-pallisel skaalal andsid annelinlased tänavavalgustusele 3,6 punkti.

Sõiduteede olukord on vastajate hinnangul aastatega halvenenud (3,1 vs 2,7).

Kõnniteede olukord on Annelinnas võrreldes teiste linnaosadega üks paremaid ning vastupidiselt sõiduteede olukorrale on toimunud positiivne muutus (2,7 vs 3,1).

Nii jalgrattateede olukorra kui piisavuse osas kuulub Annelinn küsitletute hinnangul Tartu absoluutsesse tippu (keskmised hinnangud vastavalt 3,6 ja 3,2). Ühtlasi on mõlemad hinnangud 0,2 punkti võrra paranenud.

Ka liicluse olukord jalakäija seisukohast on pigem positiivne (hinnang 3,4).

Seevastu liicluse olukorra hinnang autojuhtide seisukohast on küll veidi kõrgem, kuid on aastate jooksul langenud (3,9 vs 3,6).

Jalgratturite olukorda liicluses hindasid Annelinna elanikud 2008. aastal parimaks (3,7). Hinnang on püsinud stabiilsena.

Täiskasvanute vaba aja veetmise võimalusi annelinlased eriti kõrgelt ei hinda. Keskmise hinnanguga 3,1 jagab Annelinn viimast kohta koos Jaamamõisaga.

Rahulolu kultuuriteenustega (teater, kino, kontserdid) ja muude kultuuriasutuste teenustega (muuseumid, galeriid) on Annelinnas madalaim (3,7).

Järgnevalt on välja toodud mõned arvamused autori poolt annelinlastega läbiviidud intervjuudest.

Liicluse olukord jalakäija seisukohast

Intervjueeritav: *”Jalakäijatel on vähe ruumi, vahel on raske autode vahelt läbi pääseda. Jalgratturid võiksid jalakäijatega rohkem arvestada. Näiteks Turu sillal võib olla talvel ohtlik, kuna lumi ja jää katab rattateede märgistuse, ning kui inimene kõnnib rattateel, siis võib rattur talle suure hooga tagant otsa sõita, kuna lumemärjal ja jäisel teel on raskem pidurdada.”*

Liicluse olukord autojuhi seisukohast

Intervjueeritav: *“Eedeni ringtee on muutnud liicluse sujuvamaks. Kesklinnas tekivad tipptundide ajal ummikud. Väljastpoolt linna Tartusse suvisele kultuuriüritustele sõites on raske leida parkimiskohti. Tihti tuleb auto jätta kesklinnast kaugemale eemale.”*

Kultuuriteenused

Intervjueeritav: *“Käisin Vanemuises vaatamas “Helisevat muusikat”. Lava kohal ekraanil jooksis inglisekeelne tõlge ja minu üllatuseks olid paigaldatud ka soomekeelsed subtiitrid, ilmselt Soome turistidele mõeldes. Samas võiksid ju olla ka venekeelsed subtiitrid, kuna Tartus, eriti Annelinnas, elab päris palju venelasi.”*

6.2. Karlova

Karlova linnaosa asub Emajõe paremal kaldal. Karlova pindala on 230 ha ja aastal 2011 elas seal 9051 inimest. (Vikipeedia: Karlova)

19. sajandi lõpust hakkas Tartu hoonestus jõudsalt laienema mööda Tähe tänava telge kagusse. Karlova ehk Kaarlimõisa omanikud müüsid keskmise jõukusega tartlastele, peamiselt eestlastele, vastuvõetava hinna eest ehituskrunte. Kuna need alad ei olnud veel linna piirides (Karlova ühendati Tartuga 1916. aastal), ei nõutud siin ka linna ehituseeskirjadest kinnipidamist. Nii kerkisid odavalt püsti pandud puidust korterelamud, mistõttu jõukam rahvas andis Karlovale Pilpaküla halvustava hüüdnime. Otsekui vastukaaluks pandi uue linnaosa kitsastele ja kasinalt sillutatud tänavatele kaunid nimed: Päeva (st Päikese), Sõbra, Õnne, Vabaduse, Lootuse, Kevade.

Karlova ajalooline keskus on 18. sajandi lõpul ehitatud mõisaloss koos kõrvalhoonetega. Mõisa vastas seisab 1939. aastal valminud tollaegse Tartu üks kaunimaid ja funktsionaalsemaid koolimaju - praeguse Tartu Ülikooli Õpetajate Seminari hoone. (Visittartu.com: Karlova).

Karlova mõis (saksa k *Karlowa*) asutati 1793. aastal, mil ta eraldati Tähtvere mõisast. 19. sajandil ehitati mõis ümber ja 1919. aastal võõrandati. Hoone uuem osa on renoveeritud ning taastatud on mitmeid 20. sajandil kadunud kujunduselemente.

1828. aastal ostis mõisa Thaddeus von Bulgarin, kes laskis vanema hoone enam kui kaks korda suuremaks ehitada. Uus kivist hooneosa kujundati arvukate kaarakende ja sakikestega. Bulgarinite käes oli mõis kuni riigistamiseni aastal 1919. Mõisas oli tähelepandavalt rikkalik kunsti-, raamatu- ja haruldustekogu; siia hulka kuulus ka suurim eravalduuses olev maakaartide kollektsioon terves Vene impeeriumis. Mõisas leidis väga hea teleskoop, mis oli ostetud otse Fraunhoferi, tolle aja kõige kuulsama teleskoobimeistri käest. (Visittartu.com: Karlova mõis).

Tänapäeval toimub Karlovas palju huvitavat. Kohaliku kultuurielu eesotsas seisab Karlova Selts, mis korraldab igal aastal maikuus Karlova päevi ning ka muid kultuuriüritusi. (karlova.ee) Noortele pakub õppimisvõimalusi ja huvitegevust Karlova Gümnaasium.

Uuringu „Tartu ja tartlased 2008“ hinnangute põhjal võib väita, et haljasalade ja parkide olukord on Karlovas paranenud (3,3 vs 3,7), samuti nende piisavus (3,3 vs 3,5).

Tõusnud on ka hinnang avalike alade olukorrale (3,6 vs 3,9).

Elamute lähiümbruse ja elamute välisilme seisund on Karlova elanike arvates paranenud (vastavalt 3 vs 3,4 ja 2,8 vs 3,3).

Tänavate talvine hooldus on karlovalaste meelest halvas seisus: 2003.a. oli vastav hinnang linna madalaim (vaid 1,9). Viis aastat hiljem on hinnang küll tõusnud, kuid keskmisega 2,8 ollakse linnaosade tabelis ikkagi alles eelviimasel kohal. Halvem on olukord üksnes Ränilinnas (2,7).

Tartus tervikuna on tänavate talvise hoolduse kvaliteet arvamuste alusel siiski oluliselt tõusnud.

Tänavavalgustuse olukord Karlovas kuulub linna paremate hulka, seejuures on rahulolu tänavavalgustusega kasvanud 3,5-lt 3,8 punktile. Sõiduteede olukorrale andsid karlovalased keskmise hinnangu 3,1 (2003.a. 2,8). Kõnniteede olukorda hinnati hindega 2,7, mis jääb veidi alla linnaosade üldkeskmisele (2,9).

Rahulolu jalgrattateede olukorraga ja rattateede piisavusega on pisut langenud (vastavalt 2,8 vs 2,6 ja 2,7 vs 2,4). Jalakäijate olukord liikluses on aastatega paranenud (3 vs 3,4).

Hinnangud liikluse olukorrale autojuhi seisukohast on Tartus tervikuna langenud ja sama võib öelda Karlova kohta (3,9 vs 3,7).

Kui 2003.a. jagas Karlova jalgratturite olukorra hinnangutes esikohta Vaksali linnaosaga (3,9), siis 2008.a. oli Karlova langenud tabeli teise poolde (3,1).

Täiskasvanute vaba aja sisustamise võimalused olid elanike hinnangul parimad just Karlovas (3,8). Kuna ka rahulolu kultuuriteenustega (4,2) ja kultuuriasutuste teenustega (4,1) oli siin kõrgeim, võib Karlovat õigustatult pidada üheks kultuursemaks linnaosaks.

Järgnevalt interjueeritavate arvamused.

Elukeskkond

"Karlova on omanäoline puitlinnaosa ja meeldivalt kompaktne. Siin on inimsõbralik keskkond, on rohelist loodust ja puid."

Elamute lähiümbruse hooldamine

"90-ndatel oli Karloval halb maine, majad olid värvimata ja remontimata. Nüüd on olukord märgatavalt paranenud."

Avalike alade olukord

"Kohvik "Anna Edasi" on huvitava interjööriaga. Kunagise restorani "Kaseke" hoone on inetu, selle võiks maha lammutada. Päeva tänava pargi kvartali võiks jätta täis ehitamata, et jääks hingamisruumi."

"Karloval puudub nn tõmbekeskus, inimesed väljastpoolt Tartut teavad ülikooli, teatrit, Ahhaa keskust ja Lõunakeskust, kuid Karlovast ei tea suurt midagi."

Bussiliiklus

Üks intervjuus osalenu tõi puudusena välja Karlova liiga hõreda bussiliikluse: *"Sarnaselt Tammelinnale on ka Karlovas liiga hõre bussiliiklus. Busse käib vähe ja nad on kõik puupüsti täis. Eriti kella 3-5 ajal päeval. Sel ajal võiks käia rohkem busse."*

Eeltoodud arvamusele oponeeris aga teine vastaja: *"Karlovalased saavad vabalt kesklinna jalutada, kuna see asub väga lähedal. Tihedamat bussiliiklust siia ei sooviks. Karlova polegi mugavuslinnaosa ja inimene saab ju alati oma elukohta vahetada. Kui siin ei meeldi, koligu näiteks Annelinna."*

6.3. Tähtvere

Tähtvere paikneb Tartu-Tallinna raudtee ja Emajõe vahelisel alal Tartu loodeosas. Linnaosa pindala on 250 ha ja elanike arv umbes 4500. (Vikipeedia: Tähtvere). Tänapäevase Tähtvere aedlinna teadaolevalt esimene hoonestamise kava pärineb 1919. aastast (Tamm 2007).

Aastal 1923 liideti Tähtvere mõisa maad Tartu linnaga ning 1929.a. hakati linnaarhitekti Arnold Matteuse koostatud aedlinna planeeringu järgi Tähtvere linnaosa välja ehitama. Planeering lähtus toleaegetest uuematest linnaehitusideedest, mis tänaseni kujundavad Tähtvere tervikilme. (Vikipeedia: Tähtvere).

Enamik linnaosa maju on ahiküttega eramajad, mis on hea ruumijaotusega ning avarate tubadega. Paljudel majapidamistel on olemas oma aiad. Mõned tänavad (Taara puiestee, Laulupeo puiestee) on palistatud alleedega. (ibid.).

Tähtvere mõisa maadele rajatud linnaosa on Tartu üks prestiižikamaid elupiirkondi, kus on elanud ja elab tänaseni palju õppejõude, arste ja kultuuritegelasi. Seetõttu kutsutakse Tähtveret ka professorite linnaosaks. (Tamm 2007).

Võrreldes näiteks Annelinnaga, on Tähtvere elanikkond rahvuslikul ja kultuurilisel tasandil ühtlasem ning seetõttu esineb vähem vastandlikke huviseid. Kindlasti aitavad kõnealuses

piirkonnas positiivsetele kultuuri puudutavatele hinnangutele kaasa ka erinevad kohalikud kultuuriasutused. Tuntuim neist on ilmselt Tartu Laululava, kus lisaks laulupidudele toimuvad kontserdid, vabaõhuetendused ning muud sellelaadsed üritused.

Sügiseti toimuvatel Tähtvere päevadel on tartlastel hea võimalus tutvuda selle linnaosa asutustega ning lüüa kaasa erinevatel üritustel. Kunstihuvilistel tasub Tähtvere päevade ajal sisse astuda näiteks Karl Ristikivi muuseumisse, Endel Taniloo ateljeemuuseumisse, Tartu lastekunstikooli Jakobi mäe hoonesse ja Jakobi mäe kultuurikotta. Kultuuriajaloo huvilistele pakutakse põnevaid näitusi Tartu Saksa Kultuuri instituudis. Tantsurõõmust ja liikumislustist on võimalik osa saada linnaosa kahes uuemas asutuses – Eesti Maaülikooli spordihoones ja Tähtvere Tantsukeskuses. (Mets 2010).

Eelnevale toetudes võib öelda, et oluline osa Tartu kultuurikeskkonnast asub just Tähtveres ning kuna kohalikele elanikele tulevad paljud kultuuriüritused koju kätte, tunnetavad nad oma osalust neis üritustes ka siis, kui nad neid üritusi eemalt, ehk isegi oma koduõuelt, jälgivad.

Haljasalade ja parkide olukorda ning piisavust on mõlemal uuritud aastal pidanud positiivseimaks just Tähtvere elanikud, kuigi nende hinnangud näitavad kergelt langustendentsi.

Hinnangud avalike alade olukorrale tõusid vaadeldud aastatel kõigis linnaosades peale Tähtvere, kus hinnang langes 4,4 punktilt 4 punktile.

Elamute lähiümbruse hooldamisega on kõige enam rahul Ihaste elanikud. Tähtvere on teisel kohal, olles loovutanud esikoha võrreldes 2003. aastaga. Samas on kõigis linnaosades rahulolu kasvanud.

Rahulolu elamute välisilme olukorraga on Tähtveres püsinud stabiilsena 3,7 punkti piires.

Tänavate talvise hoolduse valdkonnas on Tähtvere läbi aastate hoidnud liidripositsiooni, seejuures on hinnangud ka märgatavalt paranenud (3,1 vs 3,6).

Hinnangutes tänavavalgustusele on Tähtvere linnaosa teinud suure hüppe, tõustes eelviimaselt kohalt liidriks (3,2 vs 4,0). Ühe intervjuueeritava arvates võib elanike rahulolu kasvu põhjuseks olla see, et Tähtveres on elektriliine aastate jooksul ümber tõstetud, puudest eemale, et puud ei varjaks valgust.

Ka sõidu- ja kõnniteede olukorda hindavad Tähtvere elanikud teistest kõrgemalt (vastavalt 3,4 ja 3,3). Jalgrattateede olukorda hindavad tähtverelased keskpäraseks (3,2), nagu ka jalgratturi olukorda liikluses (3,4). Rattateede võrgustikku loeti pigem ebapiisavaks (2,6).

Liikluse olukorrale jalakäija seisukohast andsid vastajad Tähtvere puhul paremuselt teise hinnangu (3,4). Veelgi parem on olukord vaid Veerikul (3,6).

Autojuhtide olukord liikluses on samuti parim just Tähtveres (3,9). Siiski on hinnang aastatega langenud (2003.a. 4,4).

Kui 2003.a. hinnati täiskasvanute vaba aja sisustamise võimalusi kõrgeimaks Tähtveres ja Karlova oli neljas, siis 2008.a. on pooled vahetunud. Tähtvere hinnang on kukkunud 4,4 punktilt 3,5 punktile.

Ka rahulolu kultuuriteenustega ja kultuuriasutuste teenustega on Tähtveres langenud (4,5 vs 4).

Intervjuudes osalenud Tähtvere elanike arvamused ümbritsevast elukeskkonnast.

„Meeldiv on jalutada Taara puiesteel, kus on palju puid ja kuuleb linnulaulu. Kõnniteed on Tähtveres väga heas seisukorras. Üldiselt on vaikne, pole lärmi. Välja arvatud siis, kui rong parajasti liigub. Siis tekib vibratsioon ja müra, mis natuke häirib.”

Tänavate talvine hooldus

„Meie maja ja kõrvalmaja esine ning sõidutee on alati väga hästi hooldatud. Meid informeeritakse, kui tuleb lumekoristuseks autod ajutiselt mujale parkida. Kassitoomelt alla suundudes on teed veel korras, kuid Kroonuaia poole liikudes lähevad jalakäija teed juba lumisemaks.“

Tänavavalgustus

„Mind just kohutas ükspäev, et tulin bussiga Pärnust Tartusse õhtul kell 9.30 ning alates Krooksu juurest (Jakobi mäest) Oru tänava suunas oli kottpime. Muidu talvisel ajal tänavavalgustus üle ühe põles.“

Kõnniteede olukord

„Enne Baeri lilleäri on kõnnitee osa väga kitsas. Kõnniteed on ka auklikud. Samuti on Kroonuaia kõnniteed ühelt poolt väga kitsad.“

Jalgrattateed ja liikluse olukord jalgratturi seisukohast

„Mina pean jalgrattaga sõitma marsruudil Oru tänav - Peetri tänav. Väga ebamugav. Esiteks tõusud ja laskumised. Puudu on ju jalgrattateed. Mina ei julge langustel jalgrattaga autode keskel sõita, sest hoog läheb liiga suureks ja nii ma neid jalakäijaid segan kitsastel kõnniteedel.“

Kultuuriteenused ja vaba aeg

”Minu kodu lähedal asub Tähtvere Tantsukeskus, kus ma käin tantsutrennides. Samuti korraldab see keskus huvitavaid üritusi, kuhu meeleldi lähen. Talvel saab uisutamas käia, kuna siin ligidal on mitmeid uisuväljakuid. Parkides on hea jalutamas ja jooksmas käia.“

”Talvel on lauluväljaku juures võimalik uisutada, spordipargis saab suusatamas käia. Valgustatud rada võimaldab suusatada ka pimedas. Suvisel ajal on Tähtvere hea koht suvitamiseks. Juurde on tekkinud uusi kohvikuid.”

6.4. Tammelinn

Tammelinn asub Tartu edelaosas. Tammelinna pindala on 311 ha ja elanike arv 2011.a. seisuga 8057. Tammelinn on kujundatud kui aedlinn – peamiselt ühepereelamute, suurte aedade, puudega palistatud tänavatega. Mitmeid Tammelinna tänavaid ääristavad tammedest alleed. (Vikipeedia: Tammelinn).

Tartu Tammelinn on esimesi moodsa aedlinna printsiibil planeeritud aedlinnu Eestis. Tamme mõisamaadele kavandas linn laienemist 1920. aastate algul. Planeeringut asus koostama tollaegne linnaarhitekt Arved Eichorn, kelle surma järel (1922) teostas planeeringu arhitekt Edgar Johan Kuusik. 1923. aastal valminud Tamme aedlinn kujunes E. J. Kuusiku kõige ulatuslikumaks linnaehituslikuks projektiks. Tamme aedlinna planeeringut, tema väljaehitamise tulemust on Eesti arhitektuuriloos kõrvutatud Nõmme ja Merivälja aedlinnadega Tallinnas ning Pärnu kuurordirajooniga. (visittartu.com: Tammelinn).

Linnaosa planeeringut iseloomustab Tamme staadionist-rahvapargist algav tsentraalse teljena kulgev Tamme puiestee, mis ulatus tollaegse linna piirini, suured rikkalikult haljastatud krundid, regulaarne tänaväärne planeering ja väike hoonestustihedus. Hoonestuses kasutati segaprintsiipi: lisaks ühepereelamutele nähti aedlinna linnapoolses osas – Riia tänava ja Tamme puiestee vahelisel alal ette ka korterelamuid, mis valdavas osas olid kahekorterilised (kahekorruseline elamu korteriga kummalgi korrusel), kuid oli ka trepikoja ning nelja kuni kuue korteriga elamuid. (ibid.).

Tammelinnas on tegu valdavalt 1920.-30-ndatel aastatel projekteeritud hoonestusega, mille varasem osa kuulub hilisjuugendlikku ehk nn heimatstiili. Terviklik tänavamiljöö selles stiilis on säilinud Elva tänava Raudtee, Kesk-Kaare ja Ludwig Puusepa tänava jooneni ning Väike-Kaare, Lembitu ja Vambola tänavate piirkonnas, samuti Kungla ja Räni tänaval. 1930. aastail lisandus uue kihistusena funktsionalistlikus stiilis hooneid, milliseid leidub Tamme puiesteel, Kungla ja Väike-Kaare tänaval ning Riia maanteel.

1960-ndate aastate lõpul algas Tammelinna tihendamine 600 m² suuruste kruntidena. Täna on mitmed kvartalid kaotanud oma esialgse planeeringu, kus säilinud on vaid põhitänavate võrk ja osalt hoonestus. Linnaosa ajaloolist tuumikala ei jõutud tihendada ja see on hästi säilinud. (visittartu.com: Tammelinna).

2008.a. uuringus "Tartu ja tartlased" on Tammelinnale juurde liidetud Maarjamõisa elanikkond (viimase väiksuse tõttu).

Haljasalade ja parkide hinnangutes tegi Tammelinna läbi suurima languse mitte niivõrd arvuliselt (3,6 vs 3,4), kuid positsiooniliselt, kukkudes linnaosade seas teiselt kohalt 11. kohale. Seevastu avalike alade olukorra hinnangutes oli Tammelinna suurim tõusja, kerkides eelviimaselt kohalt viiendaks (3,2 vs 3,9). Kui rahulolu elamute lähiümbruse hooldamisega on Tammelinnas pisut tõusnud (3,4 vs 3,6), siis rahulolu elamute välisilme olukorraga ja tänavavalgustusega on stabiilne (3,4). Rahulolu tänavate talvise hooldusega on Tammelinnas kasvanud 2,3 punktilt 3 punktile. Kui sõiduteede olukord Tammelinnas on keskmisel tasemel (2,9), siis kõnniteede olukorda hindasid vastajad halvimalt (2,3). Hinnangud jalgrattateede olukorrale ja piisavusele on madalad ja näitavad langustendentsi. Rattateede piisavuse osas jagab Tammelinna viimast kohta Variku linnaosaga (2,1).

Liikluse olukord jalakäijate jaoks on Tammelinnas paranenud (2,9 vs 3,2).

Kui liikluse olukord autojuhi seisukohast on enamikes linnaosades halvenenud, siis eranditeks üldise negatiivse trendi taustal on Tammelinna (3,4 vs 3,6) ja Veeriku (3,7 vs 3,8), kus hinnang on veidi tõusnud.

Liikluse olukord jalgratturi seisukohast on Tammelinnas halvimalt muutunud (3,1 vs 2,8) ning see on ühtlasi linnaosade madalaim tulemus. Vaba aega ja kultuuri puudutavates küsimustes andsid tammelinlased samuti madalaid hinnanguid, ületades ainult Annelinna ja Jaamamõisa.

Mida arvavad tammelinlased ise oma linnaosast? Käesoleva töö autori poolt läbi viidud intervjuud andsid alljärgneva tulemuse.

Elukeskkond

"Meeldib see, et linnaosa jääb pisut omaette, suuremast kesklinna melust kõrvale. Palju on rohelist. Rahulik ja vaikne linnaosa. Suuri kõrghooneid ei ole."

Parkide piisavus ja avalike alade olukord

"Parke eriti ei olegi, on vaid Tamme koolist staadionini. Linn pole uute parkide ja haljasalade rajamist piisavalt väärtustanud, et sellesse investeerida."

"Linn on hakanud rohkem tähelepanu pöörama avalike alade olukorrale. Näiteks Tamme staadion ja televisioonimasti ümbrus tehti korda, samuti on raudtee äär koristatud."

Tänavate talvine hooldus

"Aardla, Soinaste ja teised suured põhitänavad aetakse tavaliselt kiiresti puhtaks. Väikestel tänavatel on mõnikord lumi ajamata."

"Talvel häirib, et kui lükkad lume oma maja juurest ära, siis tuleb sahk ja lükkab lume uuesti laiali."

Sõiduteede olukord

"Paljud sõiduteed rajati siis, kui autosid oli tunduvalt vähem, näiteks Aardla tänav, mis on tegelikult üsna kitsas, kuid liiklus on seal tihe. Tänavad on kitsad, kuid autoga sõita saab. Tammelinna on kaks raudteeülesõidukohta, mis võivad liiklust pidurdada. Positiivse poole pealt: 90-ndatel oli Tammelinna palju kruusateid, mis tänaseks on asfalteeritud."

Kõnniteede olukord

"Tammelinna on kõnniteid vähe, kuna tänavad on kitsad. Väikse liiklusega kohad, näiteks Linnu tänav, ei vajagi minu meelest kõnniteed, kuna auto tulles hoiab inimene lihtsalt tee äärde. Pealegi on majade vahel autode liikumiskiirus väike, umbes 30 km/h."

Liikluse olukord jalakäija seisukohast

"Lemmatsi-Aardla ristmikul võiks olla ülekäigurada, tiptunnil on jalakäijal sealt praktiliselt võimatu üle saada."

Jalgrattateede piisavus

"Tammelinna tänavad on kitsad ning jalgrattateed sisuliselt puuduvad."

Vaba aeg

"Vaba aja sisustamise võimalusi pakuvad näiteks Tamme staadion, raamatukogud ja kõrts 16 Kannu."

Bussiliiklus

"Bussiliiklus on kahjuks üsna hõre, näiteks töölt otse bussiga minu koju ei saagi."

Bussipeatuste kaugust elukohast hindas üks vastaja nii: *"Kõik on inimese elukohast. Näiteks Pääsukese tänava elanike jaoks jäävad bussipeatused kaugemale. Mul on üks tuttav, kes kõnnib kodust tavaliselt kümme minutit Soinaste peatusesse, sest seal on bussiliiklus tihedam."*

Intervjuude tulemustest võib seega järeldada, et elanikele meeldib Tammelinna:

- rohelus;
- rahu ja vaikus;
- kõrghoonete puudumine;
- spordiüritused;
- avalike alade olukord on paranenud.

Ei meeldi:

- hõre bussiliiklus;
- elu linnaosas on kulukas;
- vähe kohti ürituste korraldamiseks;
- enamik suuri kaubakeskusi asub kaugel;
- kõnniteed on kitsad;
- jalgrattateede vähesus.

Intervjuudest selgus, et üldiselt on tammelinlased siiski oma elukoha valikuga rahul.

6.5. Ropka

Ropka on linnaosa Tartu lõunaosas. Ropka pindala on 146 ha ja 2011. aastal elas seal 5194 inimest. (Vikipeedia: Ropka). 2008.a. küsitluses "Tartu ja tartlased" on Ropka elamurajoonile liidetud Ropka tööstusrajoon.

Sarnaselt Annelinnale ning Jaamamõisale oli Ropka linnaosas keskmisest suurem puudus rohealadest. Keskmisest probleemsem oli ka elamute välisilme olukord ning sõiduteede ja liikluse olukord autojuhi seisukohast. (Aro 2008).

Kui haljasalade ja parkide olukorrale andsid ropkalased üsna kõrge hinnangu (3,7), siis rohealade piisavusega sama rahul ei oldud (3,1).

Rahulolu avalike alade seisukorraga on Ropkas tõusnud ning vastav hinne on üks kõrgemaid (3,5 vs 4).

Elamute lähiümbruse ja välisilme olukord on vastajate hinnangul paranenud (3,2 vs 3,6).

Tänavate talvise hoolduse osas on rahulolu ühe terve punkti võrra kasvanud (2,3 vs 3,3).

Tänavavalgustusega on ropkalased võrdlemisi rahul (hinnang 3,7).

Sõiduteede ja magistraaltänavate olukord on paljudes linnaosades elanike hinnangul halvenenud. Langustendentsi rahuloluhinnangutes näitavad Kesklinn, Ihaste, Annelinn, Tammelinn, Veeriku, Raadi-Kruusamäe, Vaksali ning Jaamamõisa. Seevastu esikolmiku moodustanud Tähtvere, Ülejõe ja Ropka linnaosades on olukord respondentide arvates aastatega kõige rohkem paranenud.

Sõiduteede seisukord on vastajate hinnangul Ropkas paranenud (3 vs 3,4).

Kõnniteede seisund on Ropkas aastatega paranenud (2,4 vs 2,8), kuid jääb napilt alla linnaosade üldkeskmisele (2,9).

Jalgrattateede olukorda ja piisavust hinnati Ropkas keskpäraseks (vastavalt 3,1 ja 2,8).

Võrreldes teiste linnaosadega sai Ropka jalakäijate olukorra küsimuses suhteliselt madala hinnangu (3,2). Seevastu liikluse olukord autojuhi ning jalgratturi seisukohast pälvis kõrgema hinnangu (3,6). Täiskasvanute vaba aja sisustamise võimalusi hinnati keskpäraseks (3,4). Kultuuriteenused ja kultuuriasutuste teenused said mõnevõrra kõrgema hinnangu (vastavalt 4 ja 3,8).

Kõnniteede ja sõiduteede olukord jalakäija, autojuhi ning jalgratturi seisukohast

"Kõnniteed on rohkem liivatatud kui Tallinnas. Sõiduteedel on talviti olukord parem kui kõnniteedel. Hoolduse kvaliteet ja tase on aga kõikuv."

"Jalakäijate teed on tihti lagunened. Majade elanikel pole autosid kuhugi panna, autod pargitakse otsapidi kõnniteele."

"Kruusatänavate programm, mille käigus mõned aastad tagasi asfalteeriti väikesi kruusakattega tänavaid, on olukorda parandanud. Samas ilmestavad linnapilti autode suurenenud hulk ja madala kvaliteediga teematerjalid. Üks näide on sõidutee väga halb olukord Rahu tänaval. Kaevetööd, näiteks trassivahetused talvel, pole eriti otstarbekalt korraldatud."

"Tähe tänava lõpuosast ehk Aardla tänavast linnapiirini puudub kõnnitee täies ulatuses, on vaid jupikaupa. Pead käima kas sõiduteel, muru peal või pori sees. Tammelinnas suleti otse läbipääs raudtee äärest Leevikese tänavale – võrkaed on ette tehtud. Minu kui jalakäija jaoks on see ebamugav."

“Näiteks Kesk tänaval on jalgrattaga mugavamgi sõita kui jala käia, kuna jalgrattateed on vabad ning sinna autod ei pargi.”

Vaba aeg

“Forseliuse gümnaasium võimaldab võimlate kasutamist, aga mitte eraisikutele, vaid firmadele. Skate-hall pakub sportimisvõimalust BMX-ratturitele ja rulasõitjatele.”

Bussiliiklus

“Ropkas võiks bussiliiklus olla tihedam. Tipptundidel, näiteks kella 4-5 ajal on bussid niivõrd täis, et inimesed ei mahu peale. Ka Tartus tervikuna on bussiliiklus liiga hõre. Võiks kasutada rohkem suuri lõõtsaga busse, eriti tipptundide ajal. Tegelikult võiksid Tartus sõita trollid, mis on keskkonnasõbralikumad ning toodavad vähem heitgaase.”

6.6. Supilinn

Supilinn asub Tartu loodeosas, Emajõe paremal kaldal, piirnedes Kroonuaia, Tähtvere ja Kauna tänavaga. Ülikoolilinna kõige väiksema pindalaga asumis (48 ha) elas 2011.a. 1712 inimest. Üks Tartu värvikamaid linnaosi on oma nime saanud köögivilju tähistavate tänavanimede järgi. Piirkonda ilmestavad puitmajad, ning madalate üüride ja asukoha tõttu Tartu Ülikooli peahoone lähedal on see olnud tudengite traditsiooniline elupaik, nagu ka Kesklinnast teisele poole jääv Karlova. Kohalikke elanikke koondab Supilinna Selts, korraldades iga-aastaseid Supilinna päevi. Kuna Supilinn paikneb madalal Emajõe lual, ohustavad seda kevaditi Emajõe üleujutused. Uputuse tõrjumiseks on linn mõnel aastal olnud sunnitud ehitama ajutisi veetõkkeid. (Vikipeedia: Supilinn).

Rahulolu haljasalade ja parkide olukorraga on Supilinnas kasvanud 0,5 punkti võrra (3 vs 3,5). Avalike alade olukorra osas on supilinlased kõige kriitilisemad, ent trend näitab siiski olukorra paranemist (3,3 vs 3,5).

Elamute lähieümbruse ja välisilme olukord on Supilinnas paranenud (2,5 vs 3,2), kuid sellele vaatamata ollakse linnaosade tabelis viimaste seas.

Tänavate talvise hoolduse hinnangud on Supilinnas oluliselt tõusnud: 2 punktilt 3 punktile.

Kui 2003.a. panid supilinlased tänavavalgustusele hindeks 3,3, siis 2008.a. juba 3,8, mis on Tähtvere järel teine tulemus. Keskmisest madalama hinnangu andsid Supilinna vastajad nii sõiduteedele (3), kui ka kõnni- ja jalgrattateedele (2,4). Rattateede piisavuse osas oli hinnang veidi kõrgem (2,6).

Liikluse olukorrale jalakäija, autojuhi ning jalgratturi seisukohast andsid vastajad hinnanguks keskmiselt veidi üle 3 palli.

Vaba aja sisustamise võimalusi hinnati seevastu keskmisest kõrgemalt (3,5). Märkimisväärne on Supilinna elanike kõrge rahulolu kultuuriteenustega (4,1) ja kultuuriasutuste teenustega (3,9).

1993.a. Tartusse elama asunud Soome kirjanik Mika Keränen on avaldanud mitmeid populaarseid laste kriminaalromaane, mille tegevus toimub Supilinnas (Vikipeedia: Mika Keränen).

2012.a. aprillis esitles ta Supilinna päevade ajal raamatut "Minu Supilinn". Raamatu sisu on oma blogis kokku võtnud toimetaja Epp Petrone: *"Ühest küljest on see ülistuslaul traditsioonilisele eluviisile-keskkonnale-kogukonnale, teisest küljest soome mehe kohanemine Eestis ja traditsioonilises elustiilis (nn Supilinnas), kolmandast küljest konkreetse Supilinna tutvustus, neljandast küljest on see ka mingis kriisis (keskeakriisis?) mehe lugu, mis on paljuski ridade vahel ja ses suhtes maitsekalt lahendatud, viiendaks on see nostalgia 1990-ndate elu järele Eestis ja eriti Tartu tudengite ja muidu kesklinnas liikuvate noorte boheemlaste hulgas..."* (Petrone 2012).

Kui kultuurieluga kitsamas tähenduses võivad supilinnlased üsnagi rahul olla, siis linnaosa elukeskkonnas laiemalt leidub olulisi puudujääke. Supilinna elanike hiljutise arvamusuuringu tulemuste alusel tajus umbes kolmandik supilinnlasi, et linnavalitsus ei arvesta nende avaldatud arvamusega. Tartu abilinnapea Raimond Tamme hinnangul on tegu suure hulga inimestega ja see on linnavalitsusele tähtis tagasiside. Küsitlus teostati Supilinna Seltsi, Eesti Planeerijate Ühingu ja Tartu linnavalitsuse tehtava osalusplaneerimist edendava kaasamisprojekti "Osalusplaneerimine Supilinna teemaplaneeringu koostamisel" raames. (Saar 2012).

Järgnevalt esitatakse vastused küsimusele "Kas linnavalitsus arvestab supilinnlaste avaldatud arvamusega Supilinna asjus?" (242 vastajat):

arvestab – 3,7%;

enamjaolt arvestab – 24%;

üldiselt ei arvesta – 25,2%;

ei arvesta üldse – 7,4%;

vastajad, kes pole enda hinnangul Supilinna asjus arvamust avaldanud – 39,7%. (Saar 2012).

Uuringu tulemusi kokkuvõttes artiklis tuakse kitsaskohtadena välja probleemid pinnaseveega, samuti on vastanute arvates linnaosas liiga palju tumedaid maju. Alljärgnevalt on esitatud mõned lugejate internetikommentaariid kõnealusele Tartu Postimehe artiklile „Supilinnased tajuvad kaasatust erinevalt“ (Saar 2012).

Kitsaskohad Supilinnas

- Lepiku tänava puumajad on tuleohtlikud – need tuleks maha lõhkuda ning ehitada korralik korterelamu.
- Läbiv liiklus lõhub halvas seisus tänavaid ja valdavalt parvedele/sohu ehitatud hooneid.
- Supilinnas ei ole mitmetel tänavatel kõnniteid, samas puudub õueala piirang.
- Tasuta parkimine meelitab kesklinnast pikemalt parkijaid kitsaste tänavate poristele servadele ja suunab jalakäijad sõiduteele.
- Kroonuaia tänava Oa/Emajõe lõik on kahe-suunalise liiklusega, aga ülekäigurajad vaid Kroonuaia tänava ülemises osas. Liiklus aga on tihe ja tänaväületamine ohtlik.
- Pool Herne tänava kõnniteest on kaetud jalakäija jaoks ebamugavate munakividega. Samas oleks sõidutee võinud mõnel lõigul natuke laiem olla. (Saar 2012, artikli kommentaarid).

6.7. Jaamamõisa

Jaamamõisa ehk rahvakeeles Hiinalinn asub Tartu kirdeosas Juudaoja lõunaküljel Jaama tänava ääres. Pindala on 149 ha ja elanike arv umbes 3000.

Linnaosa rajati Tartusse pärast II Maailmasõda nõukogude ohvitseride peredele, kelle jaoks ehitati tänaseni säilinud ühekorruselisi puumaju. 1970-80-ndatel aastatel kerkisid Hiinalinna ka mitmekorruselised tüüp- ja paneelmajad. Hiinalinna tänavad kandsid nimesid Gvardeiskaja, Kolhoznaja, Stahhanovi jne. Tartu linnavalitsuse korraldusega 31. jaanuarist 1995 need tänavanimed eestistati. (Vikipeedia: Jaamamõisa; Vikipeedia: Hiinalinn)

Suure tõenäosusega algas Jaamamõisa rajamine 1946. aastal, nagu ka Raadi sõjaväelennuvälja laiendamine. Arvatavasti panid majad kokku sõdurid või saksa sõjavangid. Peale 1950. aastat asusid linnaossa elama sõjaväelased, meditsiiniõed ning tehnilised töötajad. Kui eestlased

nimetasid linnaosa Hiinalinnaks või Šanghaiks, siis venekeelsetele immigrantidele oli see Aviogorodok ja sõjaväelinnak nr 36. (Kohler 2010).

Linnaosas on viimaste aastate jooksul toimunud olulised arengud avalike alade olukorra osas. 2009.a. lammutati Stalini ajastul ehitatud ning sõjaväele kuulunud puubarakid maha ning jäänused koristati (Kohler 2009). Miks on aga elanikud siiski rahulolematud? Põhjuseks võib olla madal turvalisus – Jaamamõisa piirkonnas pannakse sageli toime vargusi. Ka jalutades ei tunne inimesed end koerte tõttu eriti turvaliselt. (ibid.)

Jaamamõisa elanikud andsid keskmisest madalamaid hinnanguid kultuurisündmuste tasemele, täiskasvanute vaba aja sisustamise võimalustele ja huvitegevuse võimalustele. Ka kultuuri ja spordi olukorda tervikuna nähti pigem negatiivses valguses. (Aro 2008).

Sarnaselt Annelinnale võib ka Jaamamõisa puhul küsitluse tulemusi (sealhulgas vastajate madalat hinnangut kultuurile) seletada elanike mitmekesise etnilise taustaga. Veel tänagi on arvestatav osa linnaosa elanikest sugulussidemetes eelmainitud nõukogude ohvitseride peredega. Võib eeldada, et nende inimeste päritolu ja põlvnemine muust rahvusest mõjutab nende suhtumist Eesti kultuuri.

Ühe ereda näite Vene rahvusest elanike kohta Jaamamõisas leiab Vilja Kohleri 2009.a. artiklist, kus intervjuueriti Kolhoznaja ehk nüüdse Põhja puiestee lõpus kasvuhoonet pidavat vanemat meest. Fjodor, kes oli pärit Venemaalt Tšeljabinski oblastist, tuli Tartusse 1964. aasta augustis tsivilistina, hakates tööle Raadil Nõukogude lennuväe remondibaasis. Hiljem sõjaväelaseks hakanud mees elas intervjuu ajal oma eestlannast naisega vanast, juba lammutatud kodust pisut eemal kortermajas. (Kohler 2009). Fjodori ja teiste muust rahvusest elanike seisukohalt oli kahtlemata positiivne, et barakkide lammutamise järel ei keelanud linnavalitsus inimestel piirkonnas aiamaa pidamist, hoolitsedes selle eest, et vanadel inimestel jätkuks tegevust ja nad saaksid endale toidulisa. (ibid.)

Tuleb märkida, et küsitluses ”Tartu ja tartlased 2008” sai Jaamamõisa linnaosa vastajatelt erinevates valdkondades kõige rohkem madalaid hinnanguid. Mis valdkondades positsioneerus kõnealune linnaosa kõige madalamale?

Viimane koht linnaosade tabelis: haljasalade ja parkide olukord, tänavavalgustus, täiskasvanute vaba aja sisustamise võimalused.

Eelviimane koht linnaosade tabelis: haljasalade ja parkide piisavus, avalike alade olukord, kultuuriteenused, kultuuriasutuste teenused.

Siiski on Jaamamõisa elu muutunud oluliselt paremaks niisugustes uuritud valdkondades nagu elamute lähiümbruse hooldamine, elamute välisilme olukord, tänavate talvine hooldus, tänavavalgustus, kõnniteede olukord, jalgrattateede olukord ning rahulolu kultuuriteenustega.

7. ARUTELU

7.1. LINNAKESKKOND

Tartlaste üldine rahulolu linnakeskkonnaga

Tartlaste rahulolu linna kui elukeskkonnaga on varieeruv, sõltudes konkreetsest valdkonnast ja linnaosast, ning loomulikult ka hindajast. Kõrgemaid hinnanguid andsid valdavalt eestlased, madalamaid venelased ja muust rahvusest inimesed. Rolli mängis ka haridus. Madalaima haridustasemega vastajad hindasid (füüsilist) elukeskkonda kõrgemalt, kuid (vaimset) kultuurikeskkonda madalamalt. Kõrgharidusega vastajate puhul olid hinnangud vastupidised. Soolised erinevused hinnangutes puudusid või olid minimaalsed.

Kahe Eesti suurlinna võrdlusest (vt lk 60) selgus, et nii sõiduteede, kõnniteede, jalgrattateede kui ka haljasalade ja parkide olukorrale andsid tartlased käesoleva sajandi algul võrreldes tallinlastega kõrgemaid hindeid (Uljas 2001; autori arvutused uuringu „Tartu ja tartlased 2003“ andmestiku põhjal).

Enamikes valdkondades on tartlaste hinnangud aastate jooksul paranenud. 2008.a. oldi kõige vähem rahul jalgrattateede piisavusega ja enim oldi rahul bussipeatuste kaugusega elukohast. Hinnang on tõusnud ka näiteks tänavate talvise hoolduse osas. Siiski leidsid nii küsitluses ”Tartu ja tartlased” kui ka autori intervjuudes osalenud vastajad, et linnatänavate talvises lumekoristuses esineb puudujääke.

Aasta-aastalt on tartlased Tartu linna elukeskkonna üldist seisundit hinnanud üha paremaks. Kui küsitluse “Tartlane ja keskkond 2006” tulemuste kohaselt hindasid peaaegu pooled vastajad oma elukeskkonna üldist seisundit heaks, siis 2011. aasta uuringus andsid positiivse hinnangu juba ligikaudu kolmveerand vastanutest. (Tartu ja tartlased 2011).

Vastavalt küsitluse tulemustele oli tartlaste soovunelm elada aedlinna tüüpi linnaosas, selline eelistus on püsinud aastaid. Endiselt olid eelistatumad Tammelinna ja Tähtvere linnaosa. Väga vähesed sooviksid elada Vaksali või Jaamamõisa linnaosas. (Tartlane ja keskkond 2011:60, taustainfo Jaamamõisa kohta lk 78-79).

Sotsiaalsetest gruppidest soovivad Tartus oma elamistingimusi parandada eelkõige Annelinna elanikud, noored, kõrgharidusega inimesed, ja naised (Tartu ja tartlased 2008).

Suhtumine Tartu elukeskkonda linnaositi

Tartu linna üldise elukeskkonna seisundi hindasid parimaks Ihaste ja halvimaks Raadi elanikud. (Tartlane ja keskkond 2011). Erinevate keskkonda puudutavate valdkondade kokkuvõttes on linnaosade võrdluses on kõige rahulolevamad Tähtvere elanikud, seda nii 2003.a. kui 2008.a. uuringu põhjal. Annelinna elanikud väljendasid 2008.a. kõrgeimat rahulolu jalgrattaliikluse valdkonnas ja Karlova elanikud kultuuri valdkonnas. Suurimat rahulolematust on aastate lõikes näidanud Jaamamõisa elanikud, kes pole rahul näiteks haljasalade ja parkide olukorraga ning tänavavalgustusega.

Küsitluste kohaselt tekitavad vibratsiooni- ja müraprobleemid kõige rohkem muret Ränilinna elanikele ning kõige vähem Ihastes küsitletutele. Seejuures Ränilinna elanike hinnang müra probleemsele on 2006. aasta küsitlusega võrreldes oluliselt suurenenud.

Seoses liiklusemüraga tõid mitmed vastanud välja vajaduse müratõkete järgi suuremate automagistraalide ääres. Oluline on ka see, et veidi vähem kui pooled küsitletud tartlastest pidasid tänava- või maanteemüra probleemiks. (Tartlane ja keskkond 2011).

Tartlased on seisukohal, et korterelamute vahelt ei tohiks läbi sõita väljakannatamatut müra tekitavad suured veoautod. Müratõke tuleks ette ehitada Tammelinnast mööduvale raudteealale. (Tartu ja tartlased 2008).

Millega seletada eelmainitud tulemusi rahuloluhinnangute osas? Näiteks Tähtveres, mida kutsutakse ka professorite linnaosaks, on läbi aegade elanud palju haritud ühiskonnategelasi ning elab tänagi. Linnaosas elavad haritlased kahtlemata näevad olemasolevaid probleeme, nad suhtlevad linnavalitsusega ning otsivad aktiivselt lahendusi. Samas, nagu ka kõik teised Tähtvere elanikud, oskavad nad hinnata mugavusi, mida linnaosa neile pakub: eramaja, isiklik aed, pargid, roheline. Eelnev võibki olla elukeskkonna kõrgete hinnangute üheks põhjuseks Tähtveres.

Annelinn kui Tartu suurim linnaosa on alates 1960-ndatest olnud linnale oluline investeerimisobjekt. Suure elanike arvu tõttu on linn pööranud palju tähelepanu Annelinna elukeskkonna arendamisele. Üheks prioriteediks on olnud teedeehitus, mis osaliselt kajastub ka elanike hinnangutes – kõnniteede olukorda hinnatakse üsna kõrgelt, nagu ka jalgrattateede olukorda ja piisavust. Sõiduteede olukord siiski annelinlasi eriti ei rahulda (keskmise hinne alla 3 punkti). (Tartu ja tartlased 2008).

Karlova elanike kõrge kultuurialase rahulolu põhjuseks võib pidada linnaosa vilgast kultuurielu. Karlova Seltsi poolt korraldatavad traditsioonilised Karlova päevad toimuvad igal

aastal maikuus. Päevade raames pakutakse nädala jooksul linlastele mitmekülgset kultuuriprogrammi, sealhulgas kirjanduse-, muusika- ja filmiõhtuid. Karlova gümnaasiumis tegutsevad mitmed noorte muusikaringid ning alates 2009. aastast toimub laulukonkurss "Karlova otsib superstaari", kus osalevad noored kõikjalt Tartust.

Jaamamõisa linnaosal (loe pikemalt pt 6.7), mille elukeskkonnale vastajad andsid kõige enam madalaid hinnanguid, on keeruline ajalugu. 1950-ndatel sõjaväelinnakuna tunduks saanud linnaosas elab tänagi arvukalt venekeelsete sisserännanute järeltulijaid. Erinevate kultuuride ristumine tähendab arvamuste ja hoiakute paljusust ning mõjutab kahtlemata ka küsitlustulemusi. Lisaks avaldab mõju Jaamamõisa geograafiline asukoht linna äärealal ning väiksus nii pindala kui rahvaarvu poolest. Kuna linn suunab suure osa oma ressursidest Kesklinna ja Annelinna, jääb äärealade areng linna tõmbekeskustega võrreldes aeglasemaks.

Linnakeskkonna turvalisuse tõstmine

Küsitluses "Tartu ja tartlased 2008" tehti ettepanek, et Anne kanali ääres võiks suvisel ajal, õhtul peale kella üheksat, liikuda turvamehed või politseipatrull, kes tagaksid korra selles piirkonnas, ohjeldades väljakutsuvalt käituvaid alkoholihoobes noorukeid. Samas kurtsid mitmed tartlased, et ka politsei esindajad ise on olnud nende suhtes ebasõbralikud ja üleliia karmid. (Tartu ja tartlased 2008).

2011.a. küsitluses „Tartlane ja keskkond” pidasid linnaelanikud probleemseimaks noorsoo kuritegevust. Küsitletud nimetasid lisaks ankeedis toodud kuriteo liikidele ka jalgrattavargusi, illegaalset alkoholimüüki ning vargusi aedadest, kuuridest ja abihoonetest. Kõige kõrgemaks hindasid kuritegevust probleemina annelinlased, kõige madalamaks aga Ihaste elanikud. (Tartlane ja keskkond 2011).

Intervjueeritud tartlaste arvates aitaks linnakeskkonna turvalisust tõsta talvine katuseservade lumest ja jääst puhastamine. Selles osas võiks linn kampaaniate abil majaomanikke mõjutada. Samuti on talvistes tingimustes oluline majaesiste puhastamine ja teede liivatamine, et ära hoida kukkumistest põhjustatud õnnetusjuhtumeid. (autori intervjuud).

Turvalisuse tõstmiseks tuleks tagada tänavate ja kergliiklusteede rekonstrueerimisel valgustatus pimedal ajal. Tänavavõrgu arendamisel oleks vajalik vältida liikumisteedest kõrvale jäävate "sopistuste" teket, mis võiksid muutuda kuritegeliku elemendi ja/või narkomaanide kogunemiskohaks. (Tartu linna transpordi arengukava 2012-2020 KSH aruanne:64)

Turvakaamerate abil on aastate jooksul Tartu kesklinnas kindlaks tehtud ebasobivalt käitunud inimesi ning valesti parkijaid. Seejuures leidub tartlasi, kes peavad kaameraid linnakeskkonnas inimvabadust piiravaiks. (Tartlane ja keskkond 2011). Siiski avastatakse videoseire kaudu palju õigusrikkumisi ning tuleb tõdeda, et kaamerate kasutamine muudab politsei töö tõhusamaks ja aitab tagada linnaelanike turvalisust.

Kuritegude üldarv on Tartus aastatega vähenenud: võrreldes 2007. aastaga registreeriti 2010. aastal linnas üle viiesaja kuriteo vähem. Aastatel 2007–2010 toetas linn mittetulundusühenduste aktiivsust linnakodanike eneseabi korraldamisel ning abipolitseinike rakendamist patrullteenistuses, et aidata kaasa turvalisuse suurendamisele linnas. Tartu linna toetusel on kesklinna piirkonda paigaldatud 13 politsei turvakaamerat. 2009. aasta kevadel paigaldati Tartu kaubajaama häiresireen, mille abil saab elanikke hoiatada kaubajaamas tekkinud hädaolukorrast. Igal aastal on toetatud elanike eneseabi tegevusi, sh MTÜsid Naabrivalve Keskus ja Eesti Naabusvalve elanike turvalisuse tagamiseks kavandatud projektide elluviimisel. (Tartu linna arengukava 2013-2020:94).

Eelnevale tuginedes võib öelda, et Tartu linna arengukavades leiavad teemadena käsitlust turvalisus, turvakaamerad, kuriteod ja öine tänavavalgustus, kuid puuduvad talvised turvalisuseriskid: lumi, jää ning neist põhjustatud libedus.

Teema kokkuvõtteks võib öelda, et turvalisuse tagamisel linnas tuleb tähelepanu pöörata nii inimfaktorile (avalikku korda rikkuvad noortekambad, alkohoolikud jt) kui ka keskkonnale laiemalt (liigeldavad teed, majakatused jm).

7.2. TRANSPORT

Tartu linna transpordi areng

Milliseid valdkondi liikluses sooviksid tartlased ise arendada? Küsitlus „Tartlane ja keskkond 2011“ näitas, et endiselt peetakse prioriteetideks eelkõige kõnni- ja jalgrattateede arendamist, kuid nende omavahelises võrdluses on vaekauss kaldumas kõnniteede kasuks. Ühistranspordi arengut tähtsustatakse 2006.a. uuringu tulemustega võrreldes oluliselt vähem. Linnaosade võrdlusest selgub, et praktiliselt igal pool on esimestel kohtadel jalgratta- ja kõnniteed, seevastu ühistransport on enamasti viimasel kohal ja vaid paaril üksikul juhul hoiab kolmandat positsiooni. Ainuke erand on siinjuures Ränilinn, kus ühistranspordi arendamist peetakse esimeseks prioriteediks. (Tartlane ja keskkond 2011).

Küsitluse „Tartu ja tartlased 2008“ tulemustes ja autori teostatud kvalitatiivsetes intervjuudes mainiti korduvalt jalgrattateede vähesust. Üheks eeskujuks selles valdkonnas võiks olla Annelinn, kus leidub arvestataval hulgal rattateid ning olemasolevad rattateed on enamasti kvaliteetsed ning korrektse märgistusega. Kindlasti oleks tarvis laiendada jalgrattateede võrku Tartus tervikuna, mis on ka linna pikaajalise arengustrateegia üheks eesmärgiks. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Tänavavõrgu arendamisel tuleks suurt tähelepanu pöörata liiklusohutusele. Näiteks Eedeni kõrvale rajatud ringtee on mitmete intervjuueeritud tartlaste arvates Annelinna liikluse olukorda parandanud. (autori intervjuud).

Liiklusohutuse tagamisel on äärmiselt tähtis jälgida liikluse seisukohalt oluliste rajatiste, näiteks sildade, amortisatsiooni. Tehniline ekspertiis on näidanud, et Sõpruse sild ja Võidu sild vajavad lähiajal kindlasti rekonstrueerimist (Mets 2012, Saar 2011).

Ühistranspordi arendamisega, mille alla kuulub näiteks bussiliinide optimeerimine, liiniintervallide tihendamine ja infotehnoloogiliste süsteemide juurutamine, muudetakse ühistranspordi kasutamine linlase jaoks käepäraseks ja mugavaks. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Transpordi- ja liiklusprobleemid Tartus (jalakäijad, bussi-, auto- ja jalgrattaliiklus)

Kui 2008. aastal tartlased märkisid, et jalakäijate jaoks on roheline tuli tsükkel liiga lühike, siis tuleb tõdeda, et see probleem püsib tänaseni. Näiteks Raekoja platsi ülekäigukoha juures põleb roheline tuli vaid kuus kuni kaheksa sekundit, mistõttu vanematel või liikumisraskustega inimestel on keeruline õigeaegselt üle tee jõuda. Äärelinnas puuduvad väga paljudes kohtades kõnniteed või on nad sõiduteede remondi tõttu muudetud kasutuskõlbmatuks, mistõttu tuleb linlastel kohati käia sõiduteel isegi lapsevankriga. (Tartu ja tartlased 2008).

Enam kui poolte küsitluses „Tartlane ja keskkond 2011“ osalenute arvates oli kõnniteede puudumine või halb olukord nende elukoha ümbruses suuremal või vähemal määral probleem. Teiste linnaosadega võrreldes suuremaks probleemiks pidasid kõnniteede puudumist või kehva seisukorda Ihaste elanikud. (Tartlane ja keskkond 2011).

Tartlaste arvates oleks Tartusse vaja korralikku ning turvalist jalgrattateede võrku. Rattateid võiks laiendada ka linnast väljapoole. Liiklusturvalisuse tõstmiseks on kindlasti vajalikud

eraldusribad kõnniteede ja rattateede vahel. Jalgratturisõbralikumaks saaks liiklust muuta näiteks sellega, et rattatee oleks ristuvate teede suhtes peatee ning ristumised oleksid tasased. (Tartu ja tartlased 2008).

Jalgratturil on intervjueeritute hinnangul kõige mugavam liikuda Annelinnas, kuhu on viimastel aastatel rajatud hulgaliselt uusi jalgrattateid. Ent näiteks Tammelinnas ja mitmetes teistes linnaosades vastajate sõnutsi rattateed sisuliselt puuduvad, mis muudab seal rattaga liiklemise keerukaks. (autori intervjuud).

Veel leiti, et uute ringteede rajamine on aidanud liiklust sujuvamaks muuta. Autoliikluse probleemideks nimetati ummikuid kesklinnas tiptundidel ja raskusi parkimiskoha leidmisel. (ibid.).

Vastajad tõid välja probleemid Tartu bussiliikluses: paiguti on bussiliiklus liiga hõre (Tammelin, Ropka, Tähtvere) või ebaühtlane nagu Annelinnas, kus vastajate sõnul sõidab palju busse üheaegselt ning mahajäämise korral tuleb järgmist "lainet" kaua oodata. Et hõredama liiklusega aladel (nt Tammelinnas) bussiliiklust tihendada, oleks tarvis täiendavat arvu busse, kuid seejuures võib tekkida tasuvuse küsimus. Selgitamist vajab, kas nendes piirkondades leidub igal kellaajal piisavalt sõitjaid, et bussid ei jääks tühjalt sõitma. (ibid.).

Küsitlusest „Tartu ja tartlased“ selgus, et Tartus ei õigusta end tunnipilet, kuna mõnedes peatustes (nt raudteejaamas), võib buss oodata kuni veerand tundi. Bussid sõidavad hommikuti harva ja liiga hilja inimese jaoks, kelle tööpäev algab kell kuus. Bussid ei käi pärast kella 23.30, mis raskendab hilisel kellaajal kojuminekut. Üsna keeruline ja aeganõudev on sõita bussiga Ropka linnaosast Maarjamõisa linnaossa, eriti puudutab see eakaid, kes peavad minema Maarjamõisa polikliinikusse. Puudub ka otsetransport Ropkast Varikusse ja Tähtverre. Tööle minekule ja kojusaamisele ühistransporti kasutades võib kuluda tund aega päevast. Nii hommikustel kui õhtustel tiptundidel on bussid sedavõrd täis, et kõik soovijad ei pruugi peale mahtuda. (Tartu ja tartlased 2008).

Ühistransporti kritiseerisid tartlased ka uuringus "Tartlane ja keskkond 2011", märkides järgmisi puudusi: sobimatud graafikud; otseliine ei saa alati kasutada; kokkulangevad väljumisajad tekitavad pikki vahesid; talvel seoses halva lumekoristusega bussid hilinevad või ei sõida üldse. (Tartlane ja keskkond 2011).

Kuigi mõned autori intervjueeritud tartlased nägid vajadust ühistranspordi võimaluste mitmekesistamiseks, siis näiteks trollibusside Tartusse toomist linna arengukavad ette ei näe. Ühelt poolt võib seda põhjendada suurte investeeringutega, mida nõuaks sõidukite ostmise ja

trolliliinide rajamine. Teisalt on uued gaasibussid osutunud usaldusväärseks ja säästlikuks lahenduseks, mistõttu trolliliikluse olemasolu Tartus ei peeta üldiselt vajalikuks.

Linna tegevus transpordialaste eesmärkide täitmisel

Linn on astunud selgeid samme transpordisüsteemi keskkonnasäästlikkuse ja ökonoomsuse tõstmiseks. Diiselbusside asemel on kasutusele võetud säästlikumad gaasibussid (vt eespool lk 46). Linn lõi 2010. aastal ühistranspordiüksuse, mis tegeleb piletite müügi korraldamisega ja sõidugraafikute planeerimisega. Uued sõidugraafikud loodi põhimõttega, et bussid sõidaks kiiremini, nende sagedus oleks suurem ning bussid ei sõidaks üksteise järel. Seejuures arvestati kõiki linlaste tehtud ettepanekuid graafikute ja liinide muudatuste osas. (Lendok 2010).

2011. aasta olulisematest tegevustest saab ära märkida säästvat liikumiskäitumist soodustava parkimiskorralduse kujundamist; kergliiklust propageerivate kampaaniate, koolituste ja ürituste korraldamist; jalakäimist ja jalgrattakasutust soodustava taristu rajamist ja korrastamist; liiklusohutusprobleemide teadvustamisele suunatud kampaaniate, koolituste ja ürituste korraldamist ning toetamist ja jalgrattakooli loomist (Tartu arengukava 2013-2020:89).

Aastatel 2007–2011 hoogustus kergliiklusteede rajamine, nt valmisid Aruküla ja Ihaste suunalised kergliiklusteed, Võru tänava kergliiklustee Sepikoja tänavast linna piirini ning Tähe tänavast Aardla-Võru ristmikuni kulgev tee. Lisaks võib suurematest teetöödest esile tõsta Võru tänava ja Sõpruse ringristmiku rekonstrueerimist. Liikluskoormust aitas vähendada Sõpruse silla ja Ihaste tee vahele rajatud ühendustänav. Uue ilme sai ka Turu tänav, kus rekonstrueeriti mitu ristmikku, lisandus sõiduradasid, paigaldati asfaltkate ja ehitati välja uus tänavavalgustus. (ibid.).

Ringristmike rajamisega on liiklust muudetud sujuvamaks ning uued valgusfoorid (nt Raja peatuse ülekäiguraja juures) on muutnud liikluse jalakäija jaoks turvalisemaks. Eelnev sobitub ka Tartu arengukavades sisalduva modernse elukeskkonnaga hooliva linna kujundamise visiooniga.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et linna transpordialane tegevuskava üldjoontes ühtib linnaelanike soovidega, milleks on sõitjate vajadustele vastavate bussisõidugraafikute planeerimine, kergliiklusteede rajamine ja liikluskoormuse vähendamine.

7.3. KULTUUR

Tartu kultuuriline identiteet

Iga elukeskkonda iseloomustab teatud tüüpi identiteet, mis on suuresti seotud selles keskkonnas viljeldava kultuuriga. Tartu linna puhul saab välja tuua universaalseid tunnuseid, millega iga tartlane traditsiooniliselt oma linna (ja selle kaudu ka ennast linnaelanikuna) identifitseerib. Tartu kui ülikoolilinn, tudengilinn, hansalinn, teatrilinn (ja laiemas mõttes kultuurilinn) on vaid mõned levinumad näited linna kultuurilisest identiteedist.

Tartu kultuuri üks tuntumaid sümboleid on linna vaim ehk Tartu vaim. See väljendub eelkõige tartlastes endis, nende aktiivses tegutsemises. Suure osa sellest vaimust moodustavad loomulikult üliõpilased ja teised haritlased (õppejõud, teadurid, professorid, akadeemikud jt). Ent seda vaimu kannavad ka ülikoolisüsteemist väljaspool asuvad Tartu elanikud: müüjad nii turul kui poes, kirjakandjad, ehitajad, sportlased, firmajuhid jt. Seega võib öelda, et üks ja sama sümbol, antud juhul Tartu vaim, tähistab erinevate inimeste jaoks eri nähtusi. Tudengilaul, kummipaadiralli, mälumäng ja Hansalaat – igaüks neist kultuuriüritustest moodustab justkui omaette mosaiigikillu ühtsest linna vaimust. Kõik eelnev sisaldub ka Tartu linna tunnuslauses: heade mõtete linn. Tõepoolest, rahvatarkus on pidanud vaimu müstiliseks olendiks, kes võib inimest tabada ootamatult mingi huvitava mõtte näol („vaim tuli peale“). Vaim annab inimesele hea mõtte, inspiratsiooni ning motiveerib teda tegutsema.

Sugu ja haridus kui kultuuritarbimise mõjustajad

Sotsiaalteadlased on tihti osutanud Eesti kultuuris visalt püsivatele soolistele stereotüüpidele ning konservatiivsete soorollide taastootmisele muuhulgas ka kultuuri tarbimises. Samas on Eestis kultuuri valdkonnas naiste aktiivsus ja positsioon alati olnud väga tugev ning hariduslik lõhe kaldu meeste kahjuks. (Aarelaid-Tart 2012:33).

Meeste ja naiste kultuurisuhete profiile vaadelnud uuring Meema 2005 näitas, et naiste suhe kultuuriga on sügavam ja sisulisem ning rohkem kultuuri ühendavat mõju väärtustav, meeste oma aga pigem meelelahutuslik ja eristumist väärtustav. Naiste jaoks on olulisem olla kursis kultuuris toimuvaga, nad ongi enamasti agaramad teatri- ja kontserdikülastajad ning kultuuriväljaannete lugejad. (Aarelaid-Tart 2012:34).

Eelnevaid väiteid kinnitavad ka uuringu „Tartu ja tartlased 2008“ empiirilised tulemused, mis näitasid võrdluses meestega naiste tihedamat seotust kultuuriga (vt lk 53). Naised hindasid kultuuriüritusi kõrgemalt ning olid kultuuri suhtes vähem ükskõiksed.

Kuigi Tartu linna arengukavades ei ole eraldi käsitletud kultuuritarbimise soolist spetsiifikat, on seatud prioriteediks kultuurivaldkonna kvaliteetuuritingute regulaarne korraldamine. Muuhulgas uuritakse ka kultuuritarbimist ja teostatakse meediamonitooringut. (Tartu linna arengukava 2013-2020).

Hariduse mõju teatri külastamisele on ilmselge. Üheks mõjuriks on siin kahtlemata kõrgelt haritud inimeste suurem sissetulek (nad saavad seda endale lubada). Teiseks teevad haritud inimesed sagedamini vaimset tööd, mis paneb neid otsima ka vaimsemat laadi meelelahutust.

Kuid millest võivad tuleneda erinevused rahvuste ja sugupoolte võrdluses?

Esiteks, mis võib takistada teistest rahvustest inimestel teatrite ning muude kultuuriürituste külastamist?

- vähene keeleoskus – näiteks võib selle tõttu teatrietenduses toimuv jääda arusaamatuks;
- erinev kultuuritaust – etendus, mis eestlasele tundub huvitav ja naljakas, ei pruugi seda olla mõne muu rahvuse esindaja jaoks;
- ebapiisav sissetulek – paljud teisest rahvusest inimesed töötavad madalapalgalistel ametikohtadel, mistõttu neil ei jätku raha teatripiletite jaoks. (autori arutelu).

Järgnevalt võimalikest põhjustest, miks just naised tunnevad vajadust teatrit külastada. Möödunud kümnendi lõpul Inglismaal teostatud kvalitatiivuuring leidis hulgaliselt motivaatoreid, mis ajendavad inimesi teatris käima. Teiste seas olid nimetatud:

- soov kuuluda nn eliiti või „erilisse kogukonda“ (*special community of interest*);
- kvaliteetaeg iseendaga;
- emotsionaalne laeng;
- põgenemine argirutiinist.

Uuringus osalenud naised tunnistasid, et etenduse jälgimine aitab neil unustada igapäevamuresid, liigutab neid emotsionaalselt ja pakub põnevust. (Walmsley).

Naiste tööhõive on tänases Lääne ühiskonnas meeste omaga võrdsustunud, kuid kodutööde tegemisel on naised endiselt kandvas rollis, mistõttu neil jääb sageli vähe aega iseenda tarbeks. Teater annab naisele võimaluse lülitada end välja tavaelust ning elada kaasa laval esinevatele näitlejatele. Lisaks saab naine teatrisse minnes tunda end ilusana, kandes oma parimaid rõivaid ja ehteid. Ehete kandmine kui endisaegsetest ühiskondadest pärit rituaal sobib kultuuriüritustele suurepäraselt. Meestega võrreldes on naistele mõnevõrra olulisem sotsiaalne heakskiit ümbritseva kogukonna poolt – teatris käimine aitab naisel tõsta oma kultuurilist staatust nii iseenda kui teiste silmis.

Tartu elukeskkond ja kultuur venekeelse elanikkonna silme läbi

Tartu arengukavades venekeelset elanikkonda peaaegu ei puudutata. Ainsa viite rahvusvähemustele võib leida Tartu linna arengukavast aastateks 2013-2020, kus on toodud Tartu elanikkonna rahvuslik koosseis, millest moodustasid 2010. aastal 72,5 protsenti eestlased ja 14,3 protsenti venelased. Muudest rahvustest olid arvukamalt esindatud veel ukrainlased, soomlased ja valgevenelased. (Tartu linna arengukava 2013-2020).

Käesoleva töö empiirilises osas tõdeti, et vene rahvusest inimesed väljendasid küsitluses "Tartu ja tartlased 2008" rahulolematust venekeelsele elanikkonnale suunatud kultuurisündmuste kvaliteedi ja piisavusega, ning ühtlasi ka linna kui elukeskkonnaga tervikuna.

Mida ette võtta olukorra parandamiseks? Lahenduste pakkumine antud olukorrale ei ole nii lihtne kui esmapilgul paista võib. Venekeelse informatsiooni osakaalu suurendamine annaks vene noortele tõenäoliselt kahetise signaali: ühest küljest võivad nad küll olla rahul, et püütakse arvestada nende keelelise taustaga, teisest küljest võib langeda Tartu linna ning ühtlasi ka kogu Eesti riigi maine nende silmis. Seda põhjusel, et Tartus elavad vene noored on üles kasvanud ümbritsetuna eestikeelsest keskkonnast ning seetõttu nad tegelikult ei tunne praktilist vajadust venekeelse infohulga suurendamise järele. Pigem võivad nad tajuda, et Eesti riik ei pea oluliseks eesti keelele põhiseadusega määratud staatust riigikeelena.

ÜRO komitee on leidnud, et Eesti peaks kaaluma avalike teenuste pakkumist kakskeelsena, mitte määrama trahve keeleseaduse rikkumise eest ning korraldama rohkem tasuta keelekursusi. Soovitatud on ka kodakondsust andes vähendada keelenõudeid, eriti just eakate ja Eestis sündinute puhul. Siiski ei ole haridus- ja teadusministeeriumil praegusel hetkel kavas

keeleseaduse rikkumistega seotud sanktsioone muuta, edaspidigi on ainus riigikeel eesti keel. (Rekand 2010).

Käesoleva töö autori hinnangul on venekeelse informatsiooni vähesus probleemiks pigem vanematele kui noorematele venelastele. Autor on seisukohal, et Tartu linnavalitsus peaks venekeelset informatsiooni puudutava küsimuse põhjalikult läbi arutama, enne kui astuda samme olukorra muutmiseks.

Venelastele suunatud ürituste arendamiseks on autoril välja pakkuda järgmised ideed:

- kutsuda Tartusse senisest sagedamini esinema venekeelset muusikat viljelevaid artiste ja ansambleid (nende seas võiks olla nii kohalikke vene muusikuid kui ka Venemaalt pärit tuntud artiste);
- korraldada erinevaid Venemaa kultuuriga seotud üritusi (nt veneteemalised viktoriinid, mälumängud, filmiõhtud jm).
- korraldada foorumeid, kus arutatakse Tartu venelaste igapäevaelu ja kultuuri puudutavaid küsimusi (avatud diskussiooni tekkimiseks oleks vajalik ka eestlaste osalemine nendel foorumitel);

Miks võiksid elluviimiseks sobida just eelmainitud lahendused? Näiteks foorumite kasutegur võiks olla selles, et neis käsitletakse aktuaalseid teemasid ja otsitakse lahendusi üht konkreetset linnaosa puudutavatele probleemidele. Kuid foorumeid saaks korraldada ka Tartus elavaid venelasi ja teisi vähemusrahvusi puudutavatel teemadel. Lisaks võiks linnavalitsuse kaasabil korraldada ülelinnalisi ühisfoorumeid, kus analüüsitakse Tartu linna elukeskkonda tervikuna. Ühtlasi aitaksid üldfoorumid kaasa erinevate ühiskonnagruppide hääle kuuldavale toomisele. Et foorumi arutelu oleks üheselt arusaadav ka venekeelsetele osalejatele, on mõttekas kaasata tõlk ning osalejaile jagatavad trükised ka vene keelde tõlkida. 2008.a. küsitluses "Tartu ja tartlased" tõid vastajad korduvalt välja venekeelse info vähese kättesaadavuse. Seega tuleks linnavalitsusel kaaluda meetmete rakendamist olukorra parandamiseks.

Autori arvates on muusikaüritustel nii Tartus kui ka mujal Eestis potentsiaali olla ühenduslüliks eestlaste ja venelaste vahel. Näiteks Eesti artistidest on lauljanna Anne Veski populaarne nii eesti- kui venekeelsete inimeste seas. Ka kohalikud Tartu muusikud võiksid sagedamini esitada venekeelset muusikat, mis kutsuks kuulama vene rahvusest publikut. Samuti võiks raekoja platsil toimuvate filmiõhtute kavas olla rohkem vene filme, mida eestikeelsete subtiitritega oleks huvitav jälgida ka eestlastest vaatajatel.

Tartlaste tegevusvõimalused kultuuri valdkonnas

Autori läbiviidud intervjuudes tõid vastajad välja nii positiivsed küljed kui puudujäägid Tartu kultuurielus ja vaba aja veetmise võimalustes.

Vastajate meelest võiks Annelinnas toimuda senisest rohkem kultuurisündmusi. Lisaks Anne kanalis toimuvatele veespordivõistlustele ja suvehooajal linnaosa küllastavatele lõbustusparkidele sooviksid elanikud kuulata kontserte ansamblite või kooride esituses, kuid selleks oleks vaja kontserdisaali. Kuigi Annelinnas on piisavalt kiirsöögi kohta, tuntakse puudust klassikalistest kohvikutest, kus saaks meeldiva muusika taustal mugavalt einestada. Spordisündmustest mainiti Anne kanalis korraldatavaid suviseid veespordi võistlusi. Kultuurielamusi käivad annelinlased hankimas Vanemuise teatrist, Cinamoni kinost või AHHA keskusest, mis pakub küllastajatele huvitavat ja harivat programmi nii füüsilisi katseid sisaldavate loengute kui ka erinevate atraktsioonide näol.

Ropka elanikud tunnevad puudust raamatukogudest ja klubidest, kus tantsida. Samas võib Ropkast bussiga sõita näiteks kesklinna Tiigi Seltsimajja, kus esinevad bändid ja toimuvad luuleõhtud. Merkuuri staadionil on lastel talviti kelgutamisvõimalus ja tänavavalgustus võimaldab kelgutada ka õhtupimeduses.

Tammelinna elanike jaoks on Tamme staadion põhiliselt spordiürituste toimumise koht, kuid teatakse, et seal on toimunud ka teatrietendusi. Vastajate arvates võiks linnaosas olla veel muid ürituste toimumise kohti. Mainiti Lõunakeskust, mida tammelinnlased hea meelega küllastavad. Inimeste huvitegevused on suuresti seotud Tamme kooli, staadioni ja raamatukoguga. Oskar Lutsu majamuuseumis toimuvad aeg-ajalt näitused, näitemängud, ekskursioonid koolidele, ning muuseumiaias korraldatakse koorikontserte.

Tähtvere elanikud tunnevad suurt rahulolu Tartu laululava lähedusest, kus saab nautida kõrgetasemelisi kontserte. Endiselt võiks jätkuda Kassitoomel või lauluväljakul toimuvate tudengi-öölaulupidude traditsioon. Lisaks muusikalistele üritustele toodi intervjuudes esile head sportimisvõimalused linnaosas. Spordipark võimaldab kehakultuuriga tegeleda nii suvel kui talvel ning keha arendamist läbi tantsu pakub Tähtvere Tantsukeskus.

Karlova elanikud väljendasid rahulolu kohaliku kultuurieluga. Intervjueeritavad nimetasid Karlova päevi, noortekeskuseid ja kohvikut "Anna Edasi", kus korraldatakse pere-, laulu- ning kirjandusõhtuid (üks tuntumaid külalisi on olnud Doris Kareva). Aastate eest toimunud Karlova Seltsi isadepäevaüritusest Tähe noortekeskuses võttis osa tuhatkond inimest. Hetkel on Koidu noortekeskuses laste päevahoid, täiskasvanute koolitus, toimuvad huviringid. Eha

staadionil saavad noored jalgpalli mängida. Samas on Eha tänava staadioni ümbrus puuduliku valgustusega ning pimedus staadioni ümber võib soodustada kuritegelike jõukude tegutsemist. Kokkuvõtteks võib öelda, et tartlaste tegevusvõimalused on kultuuri osas üsna mitmekesised ja laiahaardelised. Lisaks teatritele (Vanemuine, Sadamateater) ja kinodele (Cinamon, Ekraan) pakutakse erinevaid üritusi alates muusikafestivalidest ja kontsertidest lõpetades näitustega muuseumides. Võimalust tegeleda kehakultuuriga pakuvad arvukad spordiasutused. Vajaliku info hetkel Tartus toimuvate kultuuriürituste kohta leiab tartlane portaalist Kultuuriaken (kultuuriaken.tartu.ee).

Kultuur on erinevates Tartu linna arengukavades üheks läbivaks teemaks ning Tartu kultuuri üldised arengueesmärgid on läbi aastate olnud järgmised:

- Tartu kultuurielu on avatud ja innovaatiline;
- Tartu on loomemajanduslikult arenenud ja edukas linn;
- Tartu kultuurielu on mitmekesine, jätkusuutlik ja koostööl põhinev;
- Tartus on kultuuriloomeks ja kultuuris osalemiseks mitmekesine, kvaliteetne ja stimuleeriv keskkond;
- Tartus on aktiivne, asjatundlik ja kultuurivaldkonna arengut mõjutav publik.

(Tartu linna kultuuri, spordi ja noorsootöö arengukava aastateks 2008-2013).

Programmiline töö noorte kultuuritarbimisharjumuste kujundamiseks (nt hinnasoodustused kultuuri- ja spordiüritustele)

Annelinlaste arvates on linnaosa noortel spordi vallas paremad tegevusvõimalused kui kultuuri vallas tervikuna. A. Le Coq'i spordihoones saab harrastada sulgpalli, judot ja teisi alasid; seal on korraldatud ka iluvõimlemise võistlusi. Arctic Sport pakub võimalusi ujumiseks ning jõusaali treeninguteks, aga ka jooga harrastamiseks. Nn pühapäevaujujate jaoks jääb Arcticu spordiklubi pakutav teenus siiski liialt kalliks, neil tasub minna pigem Aura veekeskusesse. Ent näiteks muusikaga tegelevad noored peavad väljundeid otsima pigem teistest linnaosadest. (autori intervjuud).

Intervjuus osalenud Ropka elaniku arvates tuleks Tähe noortekeskus anda linna omandusse, kuna siis oleks noortekeskusel rohkem rahalisi võimalusi kui praegu MTÜ-na tegutsedes. See võiks senisest enam olla noortele tõmbekeskuseks.

Intervjueeritavad leidsid, et programmilist tööd noorte kultuuritarbimise kujundamiseks peaksid tegema noorema põlvkonna inimesed, kes teavad paremini tänapäeva noorte eelistusi. Samuti leiti, et kultuuri- ja spordiürituste soodustused võiksid laieneda kõigile noortele, sealhulgas neile, kes pole (üli)õpilased. (autori intervjuud).

Vastavalt arengukava eesmärkidele kujundab ja toetab linn noorte kultuuritarbimisharjumusi. Kehtivad (üli)õpilaste hinnasoodustused kultuuri- ja spordiüritustele, mis aitavad noortel madalama piletihinna eest erinevatest üritustest osa saada. 2008.a. uuringu põhjal võib öelda, et soodustuste pakkumine noortele tasub end ära, kuna kultuuriga seotud üritused on noorte tartlaste hulgas võrdlemisi populaarsed (Tartu ja tartlased 2008).

Linn on aktiivselt toetanud noorte huvitegevusi, mille seast populaarseimad on olnud tants ja muusika ning kunst ja käsitöö. (Tartu linna arengukava 2013-2020:37).

Eelnevat kokku võttes võib väita, et noorte kultuuritarbimist on arengukavades piisaval määral käsitletud, samuti on neis arvestatud noorte soovidega kultuuriliste tegevuste osas.

Professionaalse kultuuriturunduse propageerimine ja toetamine (tasuta võimalused korraldajatele ürituste reklaamimiseks interneti, raadio ja trükiste kaudu)

Uuringus "Tartu ja tartlased 2008" avaldati arvamust, et välireklaami linnas läbiviidavate ürituste kohta on ebapiisavalt. Karlovas võiks posti teel regulaarselt käia linnaosa leht, kust saaks infot lisaks üritustele ka planeeringute (rattateed, ehitised jms) ja üleüldiselt igapäevaelu kohta. (Tartu ja tartlased 2008).

Veel tehti intervjuudes ettepanek, mille kohaselt võiks internetiportaalis Kultuuriaken iga kuulutuse leheküljel olla kaunter, mis näitaks, kui palju inimesi on üles pandud kuulutusi lugenud. Nii saaksid ürituste korraldajad näha ja hinnata nende korraldatavate ürituste populaarsust ja teatud määral prognoosida ka külastuste arvu. (autori intervjuud).

Nimetatud portaalis saavad kultuuriürituste korraldajad üritusi tasuta reklaamida. Alates 2007. aastast on portaali külastajate arv tõusnud ning pidevalt tuleb juurde partnereid, kes Kultuuriakna infot edastavad. Kultuuriakna kaudu läheb Tartu sündmuste info automaatselt edasi paljudesse üle-eestilistesse portaalidesse. (Tartu linna arengukava 2013-2020:107)

Kultuuri turundamisel tuleb arvestada optimaalse tasakaaluga Tartu linnaelanikele ja väljapoole Tartut suunatud turunduspanuse osas. Kui näiteks linnaelanike huvides võib olla paljudest väikestest üritustest koosnev kultuurisündmuste aastaring, siis kultuurituristide

ligitõmbamiseks on vajalikud suurüritused (mis omakorda ei pruugi meeldida linnakodanikele, sest häirivad igapäevast elu). (Tartu kultuuriturunduse plaan ja strateegia:14)

Internetis saab tänapäeval üritusi edukalt reklaamida (nt Kultuuriaknas), ent tuleb osata üles leida oma sihtgrupp. Toimiva teavitussüsteemi korral levib info kiirelt ja tõhusalt.

Kuna aastateks 2006-2011 oli Tartu kultuuriturunduse jaoks välja töötatud eraldi arengudokument „Tartu kultuuriturunduse plaan ja strateegia“, siis võib öelda, et valdkond on linna jaoks olnud prioriteetne ja põhjalikult käsitletud.

Kultuuriturism ja rahvusvahelised mainesündmused

Intervjueeritud tartlased arutlesid, kuidas muuta kesklinnast eemale jäävaid piirkondi (sise)turistidele atraktiivsemaks. Näiteks Karlova on Tartu üks kultursemaid linnaosasisid ning ka lasteaedade ja koolide võrk on üks parimaid. Samas puudub Karloval nn tõmbekeskus, inimesed väljastpoolt Tartut teavad ülikooli, teatrit, AHHA keskust ja Lõunakeskust, kuid Karlovast teatakse vähe. Linnavalitsusele võiks ette heita seda, et keskendutakse üksnes ülikooli reklaamimisele. Turistidele tuleks peale kesklinna tutvustada ka teisi linnaosi. (autori intervjuud).

Kahjuks tuleb tõdeda, et linnal puudub konkreetne plaan Karlova inimestele atraktiivsemaks muutmiseks. Arengustrateegias Tartu 2030 on kirjas vaid, et Karlova (nagu ka Supilinna ja Ülejõe) oodatava uuendamise käigus tuleb väärtustada linnaosa unikaalne ja ehe II maailmasõja eelne puitarhitektuur.

Tartus korraldatavatest kultuuriüritustest omab käesoleva töö autori arvates armastusfilmide festival Tartuff potentsiaali, et kujuneda rahvusvahelisi turiste meelitavaks mainesündmuseks. Eelduse selleks loob festivali kava, mis koosneb nii kodu- kui välismaistest filmidest. Festivali tutvustamiseks välisriikides oleks vajalik rahvusvaheline meediakajastus.

Lisaks on Tartus iga-aastaseks traditsiooniks saanud sõpruslinnade rahvusköövide päevade korraldamine, 2011. aastal korraldati ka sõpruslinnade rahvusköövide kuu. Samuti korraldatakse Tartus igal aastal nelja laata, milleks on mais kevadlaad, juulis hansalaad, septembris maarjalaad ning detsembris jõululaad. Traditsioonilistel Tartu laatadel on olnud stimuleeriv mõju väikeettevõtlastele, kusjuures kauplaid on alati ka väljastpoolt Tartut. (Tartu linna arengukava 2013-2020).

Kultuuriturismi ja mainesündmuste arendamist käsitletakse Tartu arengukavades suures mahus, kuid põhitähelepanu pööratakse linnakeskuses (Raekoja platsil ja selle ümbruses) toimuvatele üritustele. Kaugematest piirkondadest võiks lisaks Tartu lauluväljakule kultuuriga seotud üritusi korraldada veel muudes kohtades. Nõnda saaks positiivselt mõjutada ka teiste linnaosade kultuurilist arengut.

Huvialahariduse korraldamine ja toetamine

Annelinna elanike arvates on huviharidus ja huvitegevused kättesaadavad nii noortele kui vanematele tartlastele, isegi kui selleks tuleb minna kodust kaugemale. Näiteks Ropka elanike arvates võiks aga linnaosas olla rohkem raamatukogusid. (autori intervjuud).

Järgnevalt mõned näited huvialaharidust ja huvitegevusi pakkuvate asutuste tööst.

Tartu linnale kuuluvateks noorsootööasutusteks on Anne Noortekeskus ja Lille Maja. Noorsootööasutuste põhiülesandeks on noortele võimaluste loomine huvitegevuseks, enesetäiendamiseks, meelelahutuseks ning noorteürituste korraldamine. Anne Noortekeskuses pakutavad tegevused on seotud teaduse, tehnoloogia, audio-visuaal-, seiklus- ja liikluskasvatuse valdkondadega. Lille Maja pakub noortele tegevusi kultuuri, tervise edendamise, töökasvatuse ja ettevõtlikkuse alal.

Koidu Noortekeskuse sihtgrupiks on põhiliselt Karlova linnaosa noored vanuses 13-26 aastat, kuid ollakse avatud ka noortele teistest linnaosadest. Pakutakse võimalust sõpradega aega veeta, suhelda, mängida lauamänge, võtta osa erinevatest viktoriinidest ja võistlustest ning väljasõitudest. Igal suvel korraldatakse eri paigus noortelaagreid. (ibid.).

Tartlastele, kes on tavakooli või ülikooli juba lõpetanud, pakub Tartu Rahvaülikool erinevaid kursuseid alates muusikast lõpetades aiandusega. Rahvusvahelisel tasemel keeleõpet annab Rootsi pedagoogilistest printsiipidest lähtuv Folkuniversitetet. (Tartu Rahvaülikool; Folkuniversitetet Estonia).

Aastatel 2007-2011 toimus positiivne tõus tartlaste huvitegevuses osalemises. Tõusis näiteks linnalt toetust saavate erahuvikoolide õpilaste osatähtsus 7-19-aastaste õpilaste seas ja rahvakultuurialase huvitegevusega hõlmatud laste ja noorte osatähtsus 7-26-aastaste laste ja noorte seas. (Tartu linna arengukava 2013-2020, 107).

Kultuurialase huvitegevuse toetuse eesmärgiks on kultuuritegevuse arendamine Tartu linnas omaalgatuse toetamise kaudu. Toetust jagatakse kultuuriühingute huvitegevuse

korraldamiseksiga 7–26 ning 60-aastase ja vanema tartlasest liikme kohta. (Tartu linna kultuuri, spordi ja noorsootöö arengukava aastateks 2008-2013).

Tartu linna arengukavast aastateks 2013-2020 selgub, et linn on sihiks võtnud loovusstrateegia väljatöötamise loovus- ja huvihariduse ning huvitegevuse arendamiseks. Seega asuvad huvitegevused linna arengukavades prioriteetsel kohal nii praegu kui ka tulevikus.

Eesti rahvakultuuri (koorilaul, puhkpillimuusika, rahvatants, harrastusteater, käsitöö jms) edendamine

Intervjueeritud tartlaste jaoks leiavad põhilised rahvakultuuriga seotud üritused aset Raekoja platsil (käsitöölaudad, rahvamuusikakontserdid, filmid), aga ka Tähtvere lauluväljakul, kus korraldatakse lisaks laulupidudele erinevate artistide kontserte, näiteks Jaan Tätte kontsert 2010. aastal. Tartu kirikutes, nt Peetri ja Pauluse kirikus toimuvad aastaringelt kõrgetasemelised koorikontserdid. Võiks jätkuda traditsioon, mille kohaselt rahvale näidatakse Raekoja platsil tasuta eestimaiseid filme. (autori intervjuud).

Aastatel 2007–2011 moodustasid kultuuriprojektide toetused linna eelarvest alla ühe protsendi. Arengukavas plaanitud osakaalu tõusu asemel 1,1 protsendini on nelja aasta jooksul toimunud kultuuriprojektide eelarve osakaalu vähenemine linna eelarves ühelt protsendilt 0,7 protsendile. Suuremad toetuse saajad kultuuriprojektide eelarvest olid Tartu hansapäevad, Emajõe Suveteater, teatrifestival Draama, filmifestival Tartuff, Tartu tudengipäevad, kirjandusfestival Prima Vista, festival Klaaspärlimäng, Tartu laulupidu (2009), EELK kirikupäev ja vaimulik laulupidu (2010). (Tartu linna arengukava 2013-2020:107)

Lisaks huvitegevuse korraldamise toetusele anti 2007. aastal linna eelarvest esinemisriiete toetust koolinoorte kollektiividele, kes osalesid noorte laulu- ja tantsupeol ning folkloorifestivalil Baltika ja 2008. aastal esinemisriiete toetust kõrgkoolide kontsertkollektiividele. 2009.a. juunis toimus Tartu laulupidu 8000 laulja, tantsija ja pillimängijaga. Sellega tähistati 140 aasta möödumist Eesti esimesest üldlaulupeost. Juubeli puhul anti välja ka Tartumaa laulupidude album. (Tartu linna arengukava 2013-2020:107).

Kultuuriprojektide eelarve osakaalu vähenemine linna eelarves ei pruugi elanike jaoks tähendada kultuuri kättesaadavuse vähenemist või kultuuriüritustelt saadava emotsiooni nõrgenemist. Vajalik on vaid olemasolevate ressursside ümberstruktureerimine ning

alternatiivsete valikute tegemine (nt kutsuda välisesinejaid, kelle kohale toomine ei nõua oluliselt suuri finantsvahendeid).

7.4. UURINGUS OSUTATUD PROBLEEMSED VALDKONNAD JA NENDE KAJASTUS TARTU ARENGUKAVADES

Tänavate talvine hooldus

Küsitluses „Tartu ja tartlased 2008“ märgiti, et kõnniteed on talvel kohati läbimatud. Linnatänavate talvist hooldust pidasid ebapiisavaks ka autori intervjuudes osalenud tartlased.

Intervjueeritav Tähtverest märgib, et talvine lumekoristus on linnas teostatud ebaühtlaselt: Kassitoomelt alla suundudes on teed veel korras, kuid Kroonuaia poole liikudes lähevad jalakäija teed aina lumisemaks. Samas tunnistab vastaja, et tema koduümbruses lumi liikumist ei takista ning maja ja kõrvalmaja esine, ning sõidutee on alati väga hästi hooldatud. Kui tuleb lumekoristuseks autod ajutiselt mujale parkida, siis antakse sellest teada.

Intervjueeritav Tammelinnast väidab, et kuigi Aardla, Soinaste ja teised suured põhitänavad aetakse tavaliselt kiiresti puhtaks, on väikestel tänavatel mõnikord lumi ajamata.

Intervjueeritav Annelinnast tõdeb, et suurtel teedel vastutab lumelükkamise eest linn, väiksematel aladel aga omanikud või korteriühistud. (autori intervjuud).

Käesolevas töös uuritud Tartu linna arengudokumentides tänavate talvise hoolduse teemat ei puudutata. Kuna lumekoristusega on probleeme eelkõige väiksematel kõrvaltänavatel, tuleks senisest enam tööjõudu just sinna suunata.

Ühistranspordi kättesaadavus

Erinevatest küsitlustest selgub, et ühistransport on valdkond, mis tekitab rahulolematust paljudes tartlastes. Bussiliiklusega ei olda rahul, sest bussid ei pea sageli graafikust kinni. Halvasti läbi mõeldud graafikute tõttu tulevad bussid korraga ja siis järgneb pikk vahe. Töökäimiseks buss ei sobi, kuna võtaks liiga palju aega. Lisaks on tiipunnil bussid rahvast ääreni täis. (Tartu ja tartlased 2008).

Intervjueeritud vastajad pidasid probleemiks bussiliiklust Tammelinnas, mis kohati on hõre ning elanikele sobimatu graafikuga (vt ka pt Tammelinn lk 73, autori intervjuud).

Karlova elanike arvamused ühistranspordi osas läksid lahku (vt ka pt Karlova lk 68). Ühelt poolt peeti bussiliiklust liiga hõredaks, teisalt aga leiti, et kesklinna läheduse tõttu polegi tihedamat bussiliiklust vaja. (autori intervjuud).

Veel selgus, et muude probleemide kõrval võib ka eelmainitud tänavate ebapiisav talvine hooldus halvendada ühistranspordi kättesaadavust, kuna talvel seoses halva lumekoristusega bussid hilinevad või ei sõida üldse. (Tartlane ja keskkond 2011).

Ühistranspordi valdkonna käsitus arengukavades on põhjalik. Tartu linna transpordi arengukavas 2012-2020 hinnatakse ühistranspordi kättesaadavust valdavalt heaks. Mõnevõrra piiratud võib ühistranspordi kättesaadavus olla Ihaste linnaosas. Hea kättesaadavus tähendab, et ühistranspordi marsruudid mööduvad elanike kodude lähedalt, peatused paiknevad optimaalsel kaugusel ja bussid väljuvad sageli. Enamikele Tartu linna elanikele on tagatud juurdepääs ühistransporditeenusele. Parem on kättesaadavus Tartu kesklinna ja Annelinna elanikele ning mõnevõrra väiksem on ühistransporditeenuse kättesaadavus Tartu äärelinna elanikele.

2010. aastal valminud ühistranspordiuringu kohaselt ei täheldatud busside täituvusega probleeme. Siiski on inimesed kohati teinud Tartu Linnavalitsusele märkuseid seoses busside ületäituvusega. Ühistransporditeenusega ollakse uuringu alusel valdavalt pigem rahul. Bussipeatused asuvad kodule piisavalt lähedal ja ühendus keskusega tihe. Samas tekitab rahulolematust sõidupileti hind, busside sõidugraafik, väljumiste sagedus ja busside mugavus. (Tartu linna transpordi arengukava 2012-2020:38-39).

Vajalik oleks bussiliinivõrgu terviklik kavandamine, mis vähendaks elanike rahulolematust sõidugraafikute ja liinide marsruudiga. Ühistransporditeenuse kvaliteet on uute gaasibusside kasutuselevõtuga tõusnud, samas on ühistranspordi kättesaadavus endiselt probleemiks. (Tartu linna transpordi arengukava 2012-2020).

Intervjueeritud tartlaste hinnangul jääb tiptundidel busside mahutavus liiga väikseks. Seda saaks kompenseerida suuremate, nn lõõtsaga busside liiklusse kaasamisega. Ühistranspordi võimalused peaksid olema laiemad – bussitransporti võiksid täiendada marsruuttaksod. Tasuks pidada arutelu alternatiivsete ühistranspordivahendite (nt trollid) kasutuselevõtu võimaluste üle. (autori intervjuud).

Parkimine

Vastajate hinnangul on Tartus ja eriti Annelinnas suureks probleemiks parkimine. Parkimisalasid oleks vaja laiendada, et kõik soovijad ka tihedama asustusega piirkondades leiaksid parkimiskoha. See aitaks ühtlasi kaasa haljasalade säilimisele, kuna väheneks parkimine haljasaladele ning tekiks vähem heitgaase parkimiskoha otsimisel. (Tartu ja tartlased 2008, Tartlane ja keskkond 2011).

Parkimisega seotud probleemistik on Tartu arengukavades põhjalikult kaetud. Tartu Linnavalitsus korraldab järjepidevalt parkimise monitooringuid ning analüüsib parkimisolukorra muutust ja vastavust vajadustele. Tasulise parkimisala kohtade täituvus näitab, et kesklinna piirkonnas parkimisega valdavalt probleeme ei ole. Sootuks erinev on olukord korterelamute juures (eriti Annelinnas), kus elanike autode arv ületab sageli maja juures oleva parkimiskohtade arvu. Seetõttu pargitakse auto sageli liicluseeskirju rikkudes haljasalale või kõnniteele, kus takistatakse jalakäijate ja jalgratturite liikumist või rikutakse haljastust. Samuti on parkimisega probleeme tasulise parkimisala piiril. (Tartu linna transpordi arengukava 2012-2020:27).

Parkimist korraldades tuleb hoiduda seniste haljasalade muutmisest parklateks ja säilitada mõistlik osa senisest haljastusest. Parkimisprobleeme aitab korruselamute juures leevendada parkimise korralduse tõhustamine. Korruselamute puhul on võimalik suurendada parkimiskohtade arvu:

- parkimiskohtade markeerimisega;
- elamute kinnistatud krundil parkimistasku pikendamise või kaherealise parkimise kavandamisega;
- valvega tasuliste parklate või parkimismajade rajamisega. (Tartu linna transpordi arengukava 2012-2020:28).

Ka arengustrateegias Tartu 2030 märgitakse, et liiklus- ja parkimiskorraldus, jalakäijate ohutus ja toimetulek keskkonnasaastega on muutunud probleemseks. Tartu linnaruumi teisenemise tõttu vajavad ümbervaatomist linna transpordituiksonte paiknemine ja läbilaskevõime. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Linna rohevõrgustiku säilitamine ja arendamine

Tartlaste jaoks on väga oluline linna rohealade võrgustiku hoidmine ja laiendamine. Nad sooviksid olemasolevad pargid ja haljasalad alles jätta ja mitte neid täis ehitada, samuti haljasalaid ja parke juurde rajada. Näiteks Annelinna, Ränlinna, Jaamamõisa ja Variku elanikud olid uuringu "Tartu ja tartlased 2008" alusel haljasalade ja parkide olukorraga ning nende piisavusega keskmisest vähem rahul. Tuntakse puudust suure vabaõhukeskuse-pargi järele, kus oleksid erinevad pinnavormid nii kõrg- kui madalhaljastusega, mõned pingid ja purskkaevud ning mänguväljak, välikohvik ja koerte jalutusrada. Annelinna soovitakse parki ja lisaks Tähtvere suusarajale ka võimalust Annelinnas suusatada. (Tartu ja tartlased 2008).

Linna roheline võrgustiku säilitamine ja arendamine on olnud olulisel kohal ka Tartu linna arengukavas aastateks 2007-2013, et võimaldada linnaelanikele paremaid puhke- ning sportimisvõimalusi. Näiteks Anne kanali piirkonnas on vastavalt arengukava eesmärgile viimastel aastatel tegeletud rannaäärse puhkeala laiendamisega. Lisaks päevitamisele ja ujumisele on huvilistel võimalik kanalis harrastada veesuusatamist. Samuti on täitunud eelmainitud ootus suusatamise osas: juba mitu aastat ümbritsevad Anne kanalit talviti kvaliteetsed suusarajad, kus annelinlased aktiivselt suusasporti harrastavad.

Pole võimatu, et tulevikus võib täituda ka ootus Annelinna pargi suhtes. Nagu intervjuudes välja pakuti, saaks uue pargi rajada näiteks teise (ujumiseks mittemõeldud) Anne kanali ja Ihaste vahelisele alale.

Arengukavade alusel võib öelda, et linn väldib haljasaladele ehitamist ning jälgib, et säiliks roheline (ökoloogilise) võrgustiku süsteem. Aastatel 2007–2010 istutati Tartu linna erinevatele rohealadele arvukalt puid ja põõsaid. Suuremaid istutustöid tehti Pika tänava, Röpina maantee ja Ilmatsalu ringristmiku ääres, Veeriku ja Karlova parkides, Ihaste mänguväljakul ja Ihaste tee ääres. (Tartu arengukava 2013-2020).

Noorte elukeskkond ja tegevusvõimalused

Küsitluses "Tartu ja tartlased 2008" soovisid mitu vastajat linnalt toetusi noortele huviringides käimiseks. Samuti sooviti noortesporti arendamist ja toetamist, noorte vaba aja veetmise võimaluste laiendamist ja noortele mõeldud kultuuriürituste mitmekesistamist.

Autori intervjuudes tartlastega jõuti arutelu käigus seisukohale, et linn võiks enam toetada noorte tegevusvõimalusi. Näiteks kultuuri- ja spordielamused võiksid soodsamad olla kõigile noortele, sõltumata sellest, kas noor õpib, töötab, on töötu, või mõnes muus staatuses.

Teisisõnu võiksid hinnasoodustused kultuuri- ja spordiüritustele olla senisest suuremad ja laieneda kõigile noortele, ka neile, kes pole ametlikult (üli)õpilase staatuses. Kuna paljudel noortel ei ole veel oma isiklikku sissetulekut, jäävad nad huvipakkuvatest üritustest sageli eemale kõrge piletihinna tõttu. Samal ajal jäävad ka näiteks madalapalgalist hooajatööd tegevad ja mitteõppivad noored ilma õpilastele mõeldud soodustustest.

Nii mõnedki aeg-ajalt kino külastavad noored leiaksid sagedamini tee teatrietendustele, kui neile kehtiksid praegusest suuremad erisoodustused. Näiteks võiksid Tartus tegutsevad teatrid eesotsas Vanemuise teatriga korraldada teatripäevi ja -õhtuid noortele, mille raames kõik kuni 26-aastased teatrikülastajad saaksid pileti lunastada tavapärasest märksa soodsamalt.

Tartu arengukavades on prioriteediks programmiline töö noorte kultuuritarbimisharjumuste kujundamisel, milleks nähakse ette eraldi projektitoetused vastavalt eale ja sotsiaalsele staatusel, sh hinnasoodustused kultuuri- ja spordiüritustele. Tähtsustatakse noortele mitmekesiste võimaluste pakkumist vaba aja veetmiseks ja oma oskuste arendamiseks, samuti noorsootööasutuste ja -ühenduste võrgustiku kujunemist. (Tartu linna kultuuri, spordi ja noorsootöö arengukava aastateks 2008-2013:70).

2009. aastal käivitatud toetus noorteühingutele võimaldas suurendada noorte osalust Tartu linna elus. Noorsootöövaldkonnas on toetatud noortekeskuste ja noorteorganisatsioonide tegevust, huvitegevuse ja laagrite läbiviimist ning ürituste korraldamist. (Tartu linna arengukava 2013-2020).

Sportimistingimustes on viimase viie aasta jooksul toimunud märgatav nihe paremuse poole – liikumiselamusi pakuvad tartlastele Tähtvere spordipark, Lõunakeskuse jääväljak ja Aura Veekeskus (mida tulevikus, aastal 2019, plaanitakse laiendada). Avatud on uusi noortekeskusi ning spordi- ja mänguväljakud, mis on aidanud kaasa noortekultuuri arengule. (Arengustrateegia Tartu 2030).

Lapsed ja lasteaiakohtade puudus

Tartlastele teeb muret lasteaiakohtade puudus. Parandamist vajaksid lastehoiutingimused ja koolide olukord, koolihooneid ja -ruume tuleks renoveerida. Tartlaste arvates võiks lastele

pakkuda rohkem organiseeritud tegevusi, tasuta hobiringe ja sportimisvõimalusi, ning rajada juurde mänguväljakuid. (Tartu ja tartlased 2008).

Tartu lasteaiakohtade arv on aasta-aastalt järjest suurenenud. Juurde on ehitatud uusi lasteaedu ja laiendatud olemasolevate lasteasutuste rühmade arvu. Linn toetab erasektoris uute lasteaiakohtade loomist investeeringutoetusega ning eralasteaedade tegevust tegevustoetusega. Siiski on lasteaiakohtade ebapiisavus Tartus jätkuvalt probleemiks, kuigi näiteks 2011. aastal sai lastehoiuvõimalust (munitsipaallasteasutused, eralasteaiad, lastehoiud) kasutada üle kolmesaja lapse enam kui 2007. aastal. Peamiseks probleemiks on söimekohtade ehk kuni kolmeaastaste laste kohtade puudus lasteaedades. Prognoosi järgi on perioodil 2013–2020 vaja juurde luua rohkem kui tuhat uut lasteaiakohta, et tagada kõigile soovijatele võimalus kasutada munitsipaallasteaeda. (Tartu arengukava 2013-2020).

Ka Tartu arengukava 2007-2013 tegevuskavasse olid planeeritud vahendid lasteaedade mänguväljakute renoveerimiseks. Jätkatakse koolieelsete lasteasutuste õppetööd toetavate projektide kaasfinantseerimist. (Tartu linna arengukava 2007-2013).

KOKKUVÕTE

Keskkond ümbritseb inimest kõikjal. See on park, kus inimene jalutab; maja, milles inimene elab jne. Keskkond kõige laiemas tähenduses on miski, mis inimest ümbritseb, ning elukeskkond on keskkond, milles inimene elab. Olulise osa inimeste elukeskkonnast moodustab kultuur. Kultuuriks võib nimetada ühiskonna erinevate ideede, uskumuste, väärtuste ja teadmiste kogumit. See on inimeste kollektiivne ajalooline mälu, mis koosneb inimtegevuse tulemustest ja inimeste käitumismustritest.

Tartlaste rahulolu ja arvamusi elukeskkonna, transpordivõimaluste ning kultuuri valdkonnas uuriti käesolevas töös küsitluse „Tartu ja tartlased 2008“ (ja varasemate sama sarja uuringute andmete), uuringu „Tartlane ja keskkond 2011“, ning töö autori poolt teostatud poolstruktureeritud intervjuude põhjal. Hetke olukorra ja tulevikuvisionide kirjeldamisel toetuti erinevatele Tartu linna arengukavadele.

Linlaste arvates olid Tartus 2008. aastal probleemiks jalgrattateede vähesus, venekeelse info ebapiisavus ning linnavalitsuse vähene tegevus hariduses ja sotsiaalsfääris. Samas peeti positiivseks linna puhtust ning huvitavate kultuuriürituste korraldamist. Vastajad tundsid heameelt ka selle üle, et linnavalitsus püüab olemasolevaid probleeme aktiivselt lahendada.

Küsitluse „Tartu ja tartlased 2008“ tulemustest selgus, et suuremad kultuurihuvilised on eestlased, naised ning noored inimesed. Kultuuriasutustest külastavad tartlased sagedamini teatrit, millele järgnevad kino, muuseum ja erinevad kontserdid. Muid kultuuriasutusi või -sündmusi külastatakse harvem. Külustusobjektidena on tartlaste seas populaarsust kogunud Genialistide Klubi, Athena Konverentsi ja Kultuurikeskus ning AHHAA teaduskeskus.

Üldise sotsiaalse rahulolu tõstmiseks peab autor vajalikuks suuremat vähemusrahvuste kaasamist ühiskondlikku ellu, mille üheks väljundiks võiksid olla vastavasisulised foorumid nii eesti kui vene keeles. Venelased kui suurim Eestis elav vähemusrahvus ei ole küsitluse andmetel rahul venekeelse informatsiooni kättesaadavusega Tartu linnas. Venekeelsete infomaterjalide hulga suurendamise kõrval võiks vene rahvusest inimeste rahulolu kasvule kaasa aidata neile suunatud ürituste suurem arv.

Küsitluse „Tartu ja tartlased 2008“ alusel olid linnaosade lõikes eluga kõige enam rahul Tähtvere elanikud; vähem olid rahul Annelinna ning Jaamamõisa elanikud. Mõningaid linnaosi (Annelinn, Tammelinn, Tähtvere, Jaamamõisa, Ropka, Karlova, Supilinn) vaadeldi

taustauuringu abil, et ajaloolise perspektiivi kaudu selgitada elanike positiivsete või negatiivsete rahuloluhinnangute võimalikke tagamaid.

Käesoleva töö autor viis läbi poolstruktureeritud intervjuud Annelinna, Tammelinna, Tähtvere, Karlova ja Ropka elanikega. Intervjuudel baseeruv kvalitatiivne info on mõeldud täiendada ja kaasajastama küsitluse „Tartu ja tartlased 2008“ tulemusi.

Töö lõpetavad arengukavadel baseeruv Tartu linna tegevuse vaatlus probleemsetes valdkondades ning tartlaste arvamustel ja soovidel põhinevad ettepanekud Tartu linnale elukeskkonna edendamiseks. Nendeks ettepanekuteks on parkimisalade laiendamine, uute haljasalade ja parkide rajamine, ühistranspordi kättesaadavuse suurendamine, ning (kultuuri- ja spordialaste) soodustuste laiendamine ametlikult mitteõppivatele noortele.

KASUTATUD MATERJALID

Aarelaid-Tart, Aili. (2012). Nullindate kultuur I: teise laine tulemine. Tartu Ülikooli Kirjastus, 2012.

Arengustrateegia Tartu 2030 (2010). Lisa Tartu Linnavolikogu 16.09.2010 määruse nr 17 juurde.

Aro, Kersti. (2008). Ankeetküsitluse "Tartu ja tartlased 2008" tulemused.

Tartu Linnavalitsus, linnaplaneerimise ja maakorralduse osakond.

Cooley, Charles Horton (2007). Heredity or Environment. (The Mead Project. Brock University.) Originaalartikkel: *Journal of Applied Sociology* 10, (1926): 303-307.

http://www.brocku.ca/MeadProject/Cooley/Cooley_1926.html (06.05.13)

Eesti Arhitektuurikeskus (2011). Kivilinnafoorumid.

<http://www.arhitektuurikeskus.ee/kivilinnafoorumid/> (06.05.13)

Eesti Arhitektuurikeskus (2011). Tartu Kivilinnafoorum keskendub Annelinnale.

<http://www.arhitektuurikeskus.ee/2011/10/18/tartu-kivilinnafoorum-keskendub-annelinnale/>
(06.05.13)

Eesti Roheline Liikumine. Uudised.

<http://www.roheline.ee/content/view/485/73/lang.et/>

<http://www.roheline.ee/content/view/486/73/lang.et/>

<http://www.roheline.ee/content/view/327/73/lang.et/> (06.05.13)

Ecology Info Center. Environment.gen.tr.

<http://www.environment.gen.tr/what-is-environment/669-environment.html> (06.05.13)

Fainstein, Susan. Academic room. Urban planning.

<http://www.academicroom.com/topics/what-is-urban-planning> (06.05.13)

Folkuniversitetet Estonia.

<http://www.folkuniversitetet.ee/> (06.05.13)

Huvitegevuse võimalused Tartus 2008/2009 aastal. Tartu noorteaken.

<http://ebookbrowse.com/huvitegevus-tartus-pdf-d199660692> (06.05.13)

Ida-Viru Maavalitsus. (2013). Arengukavad. (1. veebruar).

<http://ida-viru.maavalitsus.ee/et/arengukavad> (06.05.13)

Jüssi, Mari. (2005). Eesti Loodus, nr 6.

<http://www.eestiloodus.ee/index.php?artikkel=1125> (06.05.13)

Kalle, Heikki; Järvekülg, Jaak. Tartu linna transpordi arengukava 2012-2020 keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne. OÜ Hendrikson & Co.

<http://www.tartu.ee/data/Tartu%20transpordi%20arengukava%202012-2020%20KSH%20aruanne.pdf> (06.05.13)

Kaminsky, A. (2013). Wisegeek.

<http://www.wisegeek.org/what-is-urban-planning.htm> (06.05.13)

Karlova Seltsi kodulehekülg. <http://www.karlova.ee/> (06.05.13)

Kask, Rasmus. (2008). Linnaplaneerimine ja inimeste heaolu. Postimees online. (25. november).

<http://elukeskkond.postimees.ee/51743/linnaplaneerimine-ja-inimeste-heaolu/> (06.05.13)

Kohler, Vilja. (2010). Hinnalinn muutub Jaamamõisaks väga aeglaselt. Tartu Postimees (25. mai 2010).

<http://www.tartupostimees.ee/267391/hiinalinn-muutub-jaamamoisaks-vaga-aeglaselt/>
(06.05.13)

Kohler, Vilja. (2010). Aviogorodok kadus, Hiinalinn jäi. Tartu Postimees (1. aprill 2009).

<http://www.tartupostimees.ee/101372/aviogorodok-kadus-hiinalinn-jai/> (06.05.13)

Klubi Tartu Maraton. <http://www.tartumaraton.ee/> (06.05.13)

Kultuuriaken.

<http://kultuuriaken.tartu.ee/> (06.05.13)

Lamp, Berit-Helena (2011). Tartus katsetatud gaasibussid osutusid säästlikuks. Tartu Postimees (18. august 2011).

<http://www.tartupostimees.ee/535244/tartus-katsetatud-gaasibussid-osutusid-saastlikuks/>
(06.05.13)

Lendok, Mihkel (2010). Linn kinnitas bussiliiniveo uue hanke tingimused. Tartu Linnavalitsuse pressiteade (7. aprill 2010).

http://www.tartu.ee/index.php?page_id=734&lang_id=1&menu_id=6&lotus_url=http://info.raad.tartu.ee/teated.nsf/web/pressiteated/koik/A5A002124467D7F1C22576FE0023EDE1
(06.05.13)

Library Thinkquest. Urbanization.

<http://library.thinkquest.org/07aug/02111/id15.htm> (06.05.13)

Mardiste, Peep. Peep Mardiste: eelarve kulub kesklinnas. Tartu Postimees (4.jaanuar 2011)

<http://www.tartupostimees.ee/?id=366423> (06.05.13)

McLeod, Saul (2012). Maslow's Hierarchy of Needs.

<http://www.simplypsychology.org/maslow.html> (06.05.13)

Merilain, Merle. (2009). Tartlaste elukohavahetuse trendid ja põhjused ankeetküsitluse "Tartu ja tartlased" 1998 ja 2008 põhjal. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut. (06.05.13)

Mets, Risto. (2010). Tartu suusamaraton saab 50. Tartu Postimees (16.jaanuar.2010).

<http://www.tartupostimees.ee/?id=212178> (06.05.13)

Mets, Risto. Tähtvere päevad pakuvad muuseumielamusi ja tantsurõõmu. Tartu Postimees (28. september 2010).

<http://www.tartupostimees.ee/319174/tahtvere-paevad-pakuvad-muuseumielamusi-ja-tantsuroomu/> (06.05.13)

Mets, Risto. (2011). Risto Mets: kas muuta Annelinna või suhtumist? Tartu Postimees (28. oktoober 2011).

<http://www.tartupostimees.ee/614032/risto-mets-kas-muuta-annelinna-voi-suhtumist/> (06.05.13)

Mets, Risto. (2012). Uuring süvendas muret Tartu Sõpruse silla pärast. Tartu Postimees (13. märts 2012).

<http://www.tartupostimees.ee/772254/uuring-suendas-muret-tartu-sopruse-silla-parast/>
(06.05.13)

Miljööväärtused. (2012). ERR raadio: linnaplaneerijad peavad rohkem inimeste huvidega arvestama. (15. mai).

http://www.miljooala.ee/?id=1505&news_id=1979 (06.05.13)

Petrone, Epp. (2012). „Minu Supilinna“ sünnist toimetaja pilgu läbi. Blogi. (18. aprill 2012).

<http://petroneprint.wordpress.com/2012/04/18/minus-suplinna-sunnist-toimetaja-pilgu-labi/>
(06.05.13)

Rekand, Tiina. (2010). ÜRO: Eesti peaks olema kakskeelne.

<http://www.postimees.ee/?id=329020> (06.05.13)

Riigi Teataja. (2005). Eesti säästva arengu riikliku strateegia ”Säästev Eesti 21”

heakskiitmine. <https://www.riigiteataja.ee/akt/940717.pdf> (06.05.13)

Saar, Jüri. (2008). Rattalinn tegi edusamme, tillukesi. Tartu Postimees (31. detsember 2008).

<http://www.tartupostimees.ee/63610/rattalinn-tegi-edusamme-tillukesi/> (06.05.13)

Saar, Jüri. (2010). Tartus napib lumetõrjeks tehnikat. Tartu Postimees (28. detsember 2010).

<http://www.tartupostimees.ee/363288/tartus-napib-lumetorjeks-tehnikat/> (06.05.13)

Saar, Jüri. (2011). Tartu gaasibussid jõudsid Eestisse. Tartu Postimees (17. veebruar 2011).

<http://www.tartupostimees.ee/389780/tartu-gaasibussid-joudsid-eestisse/> (06.05.13)

Saar, Jüri. (2011). Arutluse alla tuleb Annelinna tulevik. Tartu Postimees (24.mai 2011)

<http://www.tartupostimees.ee/?id=447712> (06.05.13)

Saar, Jüri. (2011). Ekspertid andsid Tartu Võidu sillale hävitava hinnangu. Tartu Postimees (1. detsember 2011).

<http://www.tartupostimees.ee/653618/ekspertid-andsid-tartu-voidu-sillale-havitava-hinnangu/> (06.05.13)

Saar, Jüri. (2012). Supilinlased tajuvad kaasatust erinevalt. Tartu Postimees (21. märts 2012).

<http://www.tartupostimees.ee/782656/supilinlased-tajuvad-kaasatust-erinevalt/> (06.05.13)

Saar Poll. (2006). Kultuuritarbimise uuringu aruanne.

https://kule.kul.ee/.../kultuuritarbimine/kultuuritarbimise_uuring_2006_aruanne.doc

(06.05.13)

Santosh. (2009). Problems of Urbanization. (21. juuni).

<http://www.indiastudychannel.com/resources/71187-Problems-Urbaization.aspx> (06.05.13)

Selge, Kadri. (2009). Kaherattalise sõbra pärast tuleb linnas muret tunda. Tartu Postimees (16. juuni 2011)

<http://www.tartupostimees.ee/132018/kaherattalise-sobra-parast-tuleb-linnas-muret-tunda/> (06.05.13)

Siseministerium. Kohaliku omavalitsuse arengukavad.

<https://www.siseministerium.ee/5936/> (06.05.13)

Sociology.com. (2012). What is Urban Sociology? (16. november).

<http://www.sociology.com/2012/11/urban-sociology/> (06.05.13)

Tallinna Noorsootöö Keskus. <http://www.taninfo.ee/15942> (06.05.13)

Tamm, Egle. (2007). Tartu Linn. Tähtvere miljööväärtusega hoonestusala.

http://www.miljooala.ee/harju-maakond?region_id=58

Tartu ajalugu. (20.veebruar 2010)

http://www.elevation.ee/index.php?option=com_community&view=groups&task=viewbulletin&groupid=2&bulletinid=1&Itemid=77 (06.05.13)

Tartlane ja keskkond 2011. Aruanne. OÜ Cumulus Consulting.

Tartu linna arengukava aastateks 2007-2013 (2006). Lisa Tartu Linnavolikogu 10.09.2009 määruse nr 122 juurde.

Tartu linna arengukava aastateks 2013-2020 (2011). Lisa Tartu Linnavolikogu 16.02.2012 määruse nr 58 juurde.

Tartu linna kultuuri, spordi ja noorsootöö arengukava aastateks 2008-2013 (2008). Lisa Tartu Linnavolikogu 31.01.2008 määruse nr 82 juurde.

Tartu linna transpordi arengukava 2012-2020. Tartu Linnavalitsus.

https://www.tartu.ee/data/Tartu_TRAK.pdf (06.05.13)

Tartu kultuuriturunduse plaan ja strateegia. Tartu on kultuuri ja hariduse pealinn. Periood 2006-2011.

www.tartu.ee/data/Kultuuriturunduse%20plaan.pdf (06.05.13)

Tartu Rahvaülikool.

<http://www.rahvaylikool.ee/> (06.05.13)

The University of Kansas. School of architecture design and planning: what is urban planning?

<http://www.sadp.ku.edu/urban-planning/whatis> (06.05.13)

Tuvikene, Tauri. (2010). Eesti linnaplaneerimisest urbanisti pilguga. Sirp nr 38, 14. oktoober)

http://www.sirp.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=11402:eesti-linnaplaneerimisest-urbanisti-pilguga-&catid=20:arhitektuur&Itemid=25&issue=3317

(06.05.13)

Uljas, Jüri. (2001). Transport, keskkond ja elukvaliteet Tallinnas: sotsioloogiline uurimus. REC Estonia 2001.

Vanemuise Seltsi kodulehekülg. <http://www.vanemuiseselts.ee/selts/index.php> (06.05.13)

Vikipeedia. Annelinn. <http://et.wikipedia.org/wiki/Annelinn> (06.05.13)

Vikipeedia. Hiinalinn. [http://et.wikipedia.org/wiki/Hiinalinn_\(Tartu\)](http://et.wikipedia.org/wiki/Hiinalinn_(Tartu)) (06.05.13)

Vikipeedia. Jaamamõisa. <http://et.wikipedia.org/wiki/Jaamamõisa> (06.05.13)

Vikipeedia. Karlova. <http://et.wikipedia.org/wiki/Karlova> (06.05.13)

Vikipeedia. Mika Keränen. http://et.wikipedia.org/wiki/Mika_Ker%C3%A4nen (06.05.13)

Vikipeedia: Ropka. <http://et.wikipedia.org/wiki/Ropka> (06.05.13)

Vikipeedia. Supilinn. <http://et.wikipedia.org/wiki/Supilinn> (06.05.13)

Vikipeedia. Tammelinn. <http://et.wikipedia.org/wiki/Tammelinn> (06.05.13)

Vikipeedia. Tähtvere. <http://et.wikipedia.org/wiki/Tähtvere> (06.05.13)

Visittartu.com. Tammelinn. Koostajad: Martti Preem, Mart Siilivask.

<http://www.visittartu.com/tartu-linna-turismiinfo/tartu-linnaosad/tammelinn-tartus> (06.05.13)

Visittartu.com. Karlova mõis. <http://www.visittartu.com/1230> (06.05.13)

Visittartu.com. Karlova.

<http://www.visittartu.com/tartu-linna-turismiinfo/tartu-linnaosad/karlova-tartus> (06.05.13)

Walmsley, Ben. (2011). Why people go to the theatre: a qualitative study of audience motivation. Leeds Metropolitan University, UK.

http://leedsmet.academia.edu/BenWalmsley/Papers/596336/Why_people_go_to_the_theatre_a_qualitative_study_of_audience_motivation (06.05.13)

16366.ee. Kultuur, vaba aeg: spordiklubid Tartus. <http://www.16366.ee/p/G170-KULTUUR-VABA-AEG-Spordiklubid/LC-Tartus/20> (06.05.13)

Lisa 1. Hinnangud elu- ja kultuurikeskkonnale Tartu linnaosades

Koostatud arvamusuuringu „Tartu ja tartlased“ alusel aastatel 2003 ja 2008 (linnaosa keskmine hinnang autori arvutatuna SPSS-is)

Kas olete rahul oma linnaosas järgmiste valdkondadega?

Keskmiised skaalal:

- 1 Üldse ei ole rahul
- 2 Üldiselt ei ole rahul
- 3 Ei rahul ega mitte-rahul
- 4 Üldiselt rahul
- 5 Väga rahul

Tabel 1. Rahulolu haljasalade ja parkide olukorraga Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Haljasalade ja parkide olukord	Linnaosa 2008	Haljasalade ja parkide olukord
Tähtvere	4,13	Tähtvere	4,04
Tammelinn	3,67	Ihaste	3,98
Vaksali	3,59	Ropka+Ropka Tööstuse	3,72
Raadi-Kruusamäe	3,55	Ülejõe	3,71
Veeriku	3,50	Vaksali	3,70
Ropka	3,43	Karlova	3,70
Ihaste	3,43	Veeriku	3,69
Variku	3,42	Raadi-Kruusamäe	3,66
Kesklinn	3,38	Kesklinn	3,63
Karlova	3,38	Supilinn	3,56
Ülejõe	3,27	Üldkeskmine	3,51
Üldkeskmine	3,18	Tammelinn+Maarjamõisa	3,40
Supilinn	3,03	Variku	3,39
Jaamamõisa	2,73	Annelinn	3,21
Ränilinn	2,66	Ränilinn	3,20
Annelinn	2,64	Jaamamõisa	3,00

Tabel 2. Rahulolu haljasalade ja parkide piisavusega Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Haljasalade ja parkide piisavus	Linnaosa 2008	Haljasalade ja parkide piisavus
Tähtvere	4,45	Tähtvere	4,22
Ihaste	3,92	Ihaste	3,79
Raadi-Kruusamäe	3,74	Vaksali	3,65
Vaksali	3,64	Ülejõe	3,61
Kesklinn	3,45	Raadi-Kruusamäe	3,55
Supilinn	3,35	Karlova	3,54
Karlova	3,32	Kesklinn	3,49
Veeriku	3,27	Supilinn	3,49
Tammelinn	3,26	Veeriku	3,44
Ülejõe	3,20	Üldkeskmine	3,33
Ropka	3,10	Tammelinn+Maarjamõisa	3,25
Üldkeskmine	3,08	Ropka+Ropka Tööstuse	3,18
Ränilinn	3,02	Ränilinn	3,09
Jaamamõisa	3,00	Annelinn	3,01
Variku	2,90	Jaamamõisa	2,89
Annelinn	2,45	Variku	2,84

Tabel 3. Rahulolu avalike alade olukorraga Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Avalike alade olukord	Linnaosa 2008	Avalike alade olukord (kalmistud, supelrannad vms)
Tähtvere	4,48	Veeriku	4,14
Variku	3,74	Variku	4,12
Veeriku	3,73	Tähtvere	4,04
Karlova	3,69	Ropka+Ropka Tööstuse	4,02
Ihaste	3,67	Tammelinn+Maarjamõisa	3,94
Jaamamõisa	3,57	Ränilinn	3,92
Ropka	3,53	Karlova	3,91
Üldkeskmine	3,52	Kesklinn	3,89
Ränilinn	3,52	Vaksali	3,88
Vaksali	3,50	Üldkeskmine	3,84
Annelinn	3,48	Ülejõe	3,83
Kesklinn	3,45	Ihaste	3,75
Raadi-Kruusamäe	3,41	Raadi-Kruusamäe	3,74
Supilinn	3,31	Annelinn	3,67
Tammelinn	3,27	Jaamamõisa	3,63
Ülejõe	3,21	Supilinn	3,52

Tabel 4. Rahulolu elamute lähiümbruse hooldamisega Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Elamute lähiümbruse hooldamine	Linnaosa 2008	Elamute lähiümbruse hooldamine
Tähtvere	3,69	Ihaste	4,00
Ihaste	3,58	Tähtvere	3,89
Tammelinn	3,48	Veeriku	3,87
Veeriku	3,36	Variku	3,85
Variku	3,28	Ropka+Ropka Tööstuse	3,75
Ropka	3,25	Kesklinn	3,68
Raadi-Kruusamäe	3,16	Tammelinn+Maarjamõisa	3,67
Üldkeskmine	3,13	Ränilinn	3,65
Annelinn	3,10	Üldkeskmine	3,53
Ränilinn	3,07	Raadi-Kruusamäe	3,52
Karlova	3,05	Karlova	3,46
Kesklinn	3,04	Ülejõe	3,46
Vaksali	2,82	Annelinn	3,33
Ülejõe	2,82	Jaamamõisa	3,31
Jaamamõisa	2,81	Supilinn	3,30
Supilinn	2,55	Vaksali	3,20

Tabel 5. Rahulolu elamute välisilme olukorraga Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Elamute välisilme olukord	Linnaosa 2008	Elamute välisilme olukord
Tähtvere	3,78	Variku	3,82
Ihaste	3,57	Ihaste	3,75
Tammelinn	3,40	Tähtvere	3,74
Ropka	3,25	Ropka+Ropka Tööstuse	3,65
Variku	3,22	Kesklinn	3,55
Veeriku	3,21	Veeriku	3,52
Raadi-Kruusamäe	3,18	Tammelinn+Maarjamõisa	3,46
Ränilinn	2,95	Raadi-Kruusamäe	3,45
Üldkeskmine	2,94	Üldkeskmine	3,34
Karlova	2,85	Karlova	3,33
Annelinn	2,75	Ränilinn	3,30
Kesklinn	2,69	Ülejõe	3,23
Ülejõe	2,66	Jaamamõisa	3,23
Vaksali	2,64	Vaksali	3,16
Jaamamõisa	2,61	Supilinn	3,12
Supilinn	2,54	Annelinn	3,07

Tabel 6. Rahulolu tänavate talvise hooldusega Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Tänavate hooldamine talvel	Linnaosa 2008	Tänavate hooldamine talvel
Tähtvere	3,11	Tähtvere	3,56
Ihaste	2,68	Kesklinn	3,36
Raadi-Kruusamäe	2,43	Ropka+Ropka Tööstuse	3,34
Tammelinn	2,38	Ihaste	3,17
Ropka	2,31	Ülejõe	3,17
Veeriku	2,31	Tammelinn+Maarjamõisa	3,07
Ülejõe	2,28	Supilinn	3,04
Üldkeskmine	2,21	Üldkeskmine	3,03
Vaksali	2,19	Variku	3,02
Ränilinn	2,12	Raadi-Kruusamäe	2,98
Annelinn	2,11	Veeriku	2,96
Jaamamõisa	2,07	Vaksali	2,92
Supilinn	2,05	Jaamamõisa	2,90
Variku	2,00	Annelinn	2,86
Kesklinn	2,00	Karlova	2,81
Karlova	1,93	Ränilinn	2,76

Tabel 7. Rahulolu tänavavalgustusega Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Tänavavalgustus	Linnaosa 2008	Tänavavalgustus
Kesklinn	3,69	Tähtvere	4,02
Karlova	3,53	Supilinn	3,85
Vaksali	3,52	Karlova	3,82
Ränilinn	3,51	Ihaste	3,78
Annelinn	3,50	Variku	3,76
Variku	3,48	Raadi-Kruusamäe	3,76
Raadi-Kruusamäe	3,45	Ülejõe	3,74
Üldkeskmine	3,45	Ropka+Ropka Tööstuse	3,72
Veeriku	3,43	Vaksali	3,69
Tammelinn	3,41	Kesklinn	3,68
Ropka	3,41	Üldkeskmine	3,67
Ülejõe	3,41	Veeriku	3,64
Supilinn	3,38	Annelinn	3,62
Ihaste	3,31	Ränilinn	3,53
Tähtvere	3,19	Tammelinn+Maarjamõisa	3,41
Jaamamõisa	2,90	Jaamamõisa	3,35

Tabel 8. Rahulolu sõiduteede olukorraga Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Sõiduteede olukord (magistraaltänavad)	Linnaosa 2008	Sõiduteede olukord (magistraaltänavad)
Kesklinn	3,39	Tähtvere	3,47
Ülejõe	3,34	Ülejõe	3,46
Vaksali	3,29	Ropka+Ropka Tööstuse	3,41
Raadi-Kruusamäe	3,26	Kesklinn	3,28
Ihaste	3,25	Vaksali	3,23
Tähtvere	3,25	Raadi-Kruusamäe	3,19
Annelinn	3,14	Karlova	3,13
Üldkeskmise	3,12	Ränilinn	3,11
Tammelinn	3,08	Üldkeskmise	3,05
Veeriku	3,07	Supilinn	3,00
Ränilinn	3,04	Tammelinn+Maarjamõisa	2,94
Ropka	3,03	Ihaste	2,92
Variku	2,86	Variku	2,89
Jaamamõisa	2,86	Jaamamõisa	2,83
Karlova	2,83	Annelinn	2,78
Supilinn	2,73	Veeriku	2,71

Tabel 9. Rahulolu kõnniteede olukorraga Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Kõnniteede olukord	Linnaosa 2008	Kõnniteede olukord
Tähtvere	2,90	Tähtvere	3,31
Raadi-Kruusamäe	2,83	Ülejõe	3,25
Annelinn	2,78	Kesklinn	3,16
Veeriku	2,75	Annelinn	3,12
Vaksali	2,66	Raadi-Kruusamäe	3,10
Kesklinn	2,62	Ränilinn	3,04
Üldkeskmise	2,62	Veeriku	3,00
Ülejõe	2,60	Üldkeskmise	2,97
Tammelinn	2,55	Jaamamõisa	2,96
Ihaste	2,51	Ropka+Ropka Tööstuse	2,88
Ropka	2,45	Vaksali	2,88
Karlova	2,44	Karlova	2,79
Ränilinn	2,42	Ihaste	2,60
Variku	2,31	Supilinn	2,48
Jaamamõisa	2,16	Variku	2,45
Supilinn	2,04	Tammelinn+Maarjamõisa	2,37

Tabel 10. Rahulolu jalgrattateede olukorraga Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Jalgteede olukord	Linnaosa 2008	Jalgrattateede olukord
Vaksali	3,70	Annelinn	3,63
Annelinn	3,46	Ülejõe	3,39
Kesklinn	3,32	Raadi-Kruusamäe	3,36
Variku	3,20	Jaamamõisa	3,33
Raadi-Kruusamäe	3,16	Tähtvere	3,27
Üldkeskmine	3,16	Kesklinn	3,21
Veeriku	3,09	Üldkeskmine	3,21
Ropka	3,06	Ropka+Ropka Tööstuse	3,13
Tähtvere	3,00	Ränilinn	3,12
Jaamamõisa	2,96	Veeriku	3,10
Tammelinn	2,95	Vaksali	2,98
Karlova	2,88	Ihaste	2,77
Ihaste	2,86	Tammelinn+Maarjamõisa	2,77
Ülejõe	2,84	Karlova	2,61
Supilinn	2,70	Supilinn	2,48
Ränilinn	2,44	Variku	2,35

Tabel 11. Rahulolu jalgrattateede piisavusega Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Jalgrattateede piisavus	Linnaosa 2008	Jalgrattateede piisavus
Vaksali	3,16	Annelinn	3,24
Annelinn	3,04	Kesklinn	3,02
Kesklinn	2,92	Jaamamõisa	2,99
Jaamamõisa	2,90	Ülejõe	2,95
Üldkeskmine	2,79	Raadi-Kruusamäe	2,89
Karlova	2,79	Ropka+Ropka Tööstuse	2,84
Raadi-Kruusamäe	2,78	Üldkeskmine	2,82
Tähtvere	2,75	Tähtvere	2,66
Veeriku	2,70	Veeriku	2,64
Variku	2,69	Supilinn	2,61
Ülejõe	2,58	Vaksali	2,57
Supilinn	2,57	Ränilinn	2,47
Ihaste	2,54	Karlova	2,43
Ropka	2,48	Ihaste	2,23
Tammelinn	2,47	Tammelinn+Maarjamõisa	2,16
Ränilinn	2,02	Variku	2,14

Tabel 12. Rahulolu liikluse olukorraga jalakäijate seisukohast Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Liikluse olukord jalakäija seisukohast	Linnaosa 2008	Liikluse olukord jalakäija seisukohast
Vaksali	3,50	Veeriku	3,64
Raadi-Kruusamäe	3,42	Tähtvere	3,49
Annelinn	3,39	Ülejõe	3,43
Veeriku	3,18	Kesklinn	3,42
Üldkeskmise	3,16	Karlova	3,41
Ülejõe	3,11	Annelinn	3,40
Jaamamõisa	3,06	Vaksali	3,40
Karlova	3,06	Üldkeskmise	3,37
Tähtvere	3,01	Ränilinn	3,35
Kesklinn	3,00	Jaamamõisa	3,33
Ropka	2,99	Raadi-Kruusamäe	3,33
Tammelinn	2,92	Tammelinn+Maarjamõisa	3,26
Ränilinn	2,86	Ropka+Ropka Tööstuse	3,24
Ihaste	2,79	Supilinn	3,09
Supilinn	2,78	Variku	2,99
Variku	2,70	Ihaste	2,90

Tabel 13. Rahulolu liikluse olukorraga autojuhi seisukohast Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Liikluse olukord autojuhi seisukohast	Linnaosa 2003	Liikluse olukord autojuhi seisukohast
Vaksali	4,49	Tähtvere	3,98
Tähtvere	4,46	Vaksali	3,91
Ropka	4,09	Veeriku	3,84
Ülejõe	4,05	Karlova	3,75
Karlova	3,95	Raadi-Kruusamäe	3,70
Raadi-Kruusamäe	3,92	Jaamamõisa	3,68
Annelinn	3,89	Ränilinn	3,66
Üldkeskmise	3,89	Üldkeskmise	3,65
Kesklinn	3,89	Ülejõe	3,63
Veeriku	3,70	Ropka+Ropka Tööstuse	3,63
Jaamamõisa	3,63	Annelinn	3,61
Ränilinn	3,63	Tammelinn+Maarjamõisa	3,60
Supilinn	3,58	Supilinn	3,58
Ihaste	3,54	Kesklinn	3,49
Tammelinn	3,47	Variku	3,36
Variku	3,66	Ihaste	3,35

Tabel 14. Rahulolu liikluse olukorraga jalgratturi seisukohast Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Liikluse olukord jalgratturi seisukohast	Linnaosa 2008	Liikluse olukord jalgratturi seisukohast
Vaksali	3,96	Annelinn	3,78
Karlova	3,96	Ülejõe	3,76
Ropka	3,73	Ropka+Ropka Tööstuse	3,67
Annelinn	3,72	Jaamamõisa	3,63
Raadi-Kruusamäe	3,67	Veeriku	3,56
Jaamamõisa	3,60	Üldkeskmine	3,47
Üldkeskmine	3,59	Tähtvere	3,43
Ülejõe	3,49	Kesklinn	3,38
Veeriku	3,48	Vaksali	3,37
Kesklinn	3,43	Raadi-Kruusamäe	3,24
Supilinn	3,40	Karlova	3,15
Variku	3,31	Ihaste	3,13
Ihaste	3,27	Supilinn	3,11
Tähtvere	3,22	Ränilinn	3,03
Tammelinn	3,13	Variku	3,02
Ränilinn	3,00	Tammelinn+Maarjamõisa	2,83

Tabel 15. Rahulolu täiskasvanute vaba aja sisustamise võimalustega Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Täiskasvanute vaba aja sisustamise võimalused	Linnaosa 2008	Täiskasvanute vaba aja sisustamise võimalused
Tähtvere	4,42	Karlova	3,82
Vaksali	3,74	Kesklinn	3,81
Ihaste	3,52	Variku	3,66
Karlova	3,44	Tähtvere	3,59
Variku	3,40	Ülejõe	3,59
Kesklinn	3,37	Veeriku	3,59
Tammelinn	3,32	Ränilinn	3,58
Supilinn	3,32	Supilinn	3,53
Üldkeskmine	3,25	Raadi-Kruusamäe	3,46
Raadi-Kruusamäe	3,24	Üldkeskmine	3,45
Ülejõe	3,24	Ropka+Ropka Tööstuse	3,43
Veeriku	3,18	Ihaste	3,43
Ränilinn	3,11	Vaksali	3,43
Annelinn	3,07	Tammelinn+Maarjamõisa	3,42
Ropka	2,93	Annelinn	3,17
Jaamamõisa	2,70	Jaamamõisa	3,10

Tabel 16. Rahulolu kultuuriteenustega Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Kultuuriteenused (teater, kino, kontserdid)	Linnaosa 2008	Kultuuriteenused (teater, kino, kontserdid)
Tähtvere	4,51	Karlova	4,23
Vaksali	4,16	Ülejõe	4,19
Karlova	4,08	Supilinn	4,13
Variku	4,02	Kesklinn	4,10
Tammelinn	3,95	Variku	4,10
Kesklinn	3,92	Tähtvere	4,09
Ihaste	3,91	Ropka+Ropka Tööstuse	4,06
Raadi-Kruusamäe	3,91	Vaksali	4,06
Veeriku	3,86	Ränilinn	4,04
Ränilinn	3,86	Raadi-Kruusamäe	4,01
Üldkeskmise	3,85	Veeriku	3,99
Ülejõe	3,83	Üldkeskmise	3,96
Supilinn	3,82	Ihaste	3,92
Annelinn	3,72	Tammelinn+Maarjamõisa	3,91
Ropka	3,63	Jaamamõisa	3,74
Jaamamõisa	3,27	Annelinn	3,72

Tabel 17. Rahulolu muude kultuuriasutuste teenustega Tartu linnaosades.

Linnaosa 2003	Muud kultuuriasutuste teenused (muuseumid, näitused vms)	Linnaosa 2008	Muud kultuuriasutuste teenused (muuseumid, näitused vms)
Tähtvere	4,54	Karlova	4,10
Vaksali	4,09	Ülejõe	4,02
Karlova	4,06	Supilinn	3,91
Veeriku	3,94	Kesklinn	4,03
Variku	3,92	Variku	3,89
Ihaste	3,89	Tähtvere	3,93
Tammelinn	3,84	Ropka+Ropka Tööstuse	3,84
Kesklinn	3,81	Vaksali	3,96
Ränilinn	3,81	Ränilinn	3,88
Üldkeskmise	3,81	Raadi-Kruusamäe	3,92
Ülejõe	3,81	Veeriku	3,96
Raadi-Kruusamäe	3,79	Üldkeskmise	3,87
Supilinn	3,76	Ihaste	3,88
Annelinn	3,69	Tammelinn+Maarjamõisa	3,85
Ropka	3,52	Jaamamõisa	3,67
Jaamamõisa	3,34	Annelinn	3,71

Tabel 18. Tartlaste rahulolu bussipeatuste kaugusega elukohast.

Linnaosa	Bussipeatuse kaugus elukohast
Ränilinn	4,62
Tähtvere	4,51
Veeriku	4,38
Raadi-Kruusamäe	4,35
Ropka+Ropka Tööstuse	4,33
Ihaste	4,23
Vaksali	4,22
Annelinn	4,22
Üldkeskmine	4,22
Variku	4,19
Karlova	4,18
Kesklinn	4,15
Ülejõe	4,09
Tammelinn+Maarjamõisa	4,05
Jaamamõisa	4,04
Supilinn	3,75

Tabel 19. Tartlaste rahulolu bussiliikluse sagedusega elukohas.

Linnaosa	Bussiliikluse sagedus elukohas
Ränilinn	3,80
Ropka+Ropka Tööstuse	3,76
Raadi-Kruusamäe	3,57
Kesklinn	3,55
Karlova	3,53
Annelinn	3,45
Üldkeskmine	3,39
Jaamamõisa	3,39
Ihaste	3,38
Veeriku	3,29
Vaksali	3,29
Ülejõe	3,18
Variku	3,14
Tähtvere	3,12
Tammelinn+Maarjamõisa	3,01
Supilinn	2,93

Lisa 2. Näidised intervjuudest

Mis meeldib/ei meeldi Tartu elanikele oma linnaosa ning selle kultuurielu juures? (2-3 arvamust iga uuritava linnaosa kohta)

Tammelinn

Intervjueeritav 1: "Tammelinn on küllaltki kallis linnaosa, siin elavad enamasti jõukamad inimesed. Elatakse põhiliselt eramajades. Bussiliiklus on kahjuks üsna hõre, näiteks töölt otse bussiga minu koju ei saagi.

Ega meil peale Tamme staadioni, kus toimuvad spordiüritused, eriti muud ürituste toimumise kohta polegi. Lõunakeskus on päris lähedal, külastan vahel sealseid üritusi, näiteks käisin jõululaadal. Kohe kõrval ühegi poodi pole; Maxima, Säästumarket ja Selver on kilomeetri raadiuses. Meeldib see, et linnaosa jääb pisut omaette, suuremast kesklinna melust kõrvale. Palju on rohelist. Rahulik ja vaikne linnaosa. Suuri kõrghooneid ei ole. Raamatukogu on olemas, Tamme staadionil korraldatakse aeg-ajalt lisaks spordivõistlustele ka kontserte."

Intervjueeritav 2: "Tammelinnas on kõige vähem kuritegevust, seda näitavad ka statistilised andmed. Maa maksab palju. Siin on rahulik ja vaikne, eriti pühapäeviti. Bussiga liiklemine nõuab sageli ümberistumist. Lõuna ajal on bussiga raske teistesse linnaosadesse pääseda, kuna busside sõiduajad kattuvad ja bussid sõidavad liiga väikse intervalliga.

Tänavavalgustus on hea, kuid kõnniteed on asfalteerimata. Tammelinna tänavad on kitsad ning jalgrattateed sisuliselt puuduvad. Riia tänava lähedal on terviserada, samuti on väga hea jooksurada uuel Tamme staadionil. Mõnus on jalutada Tamme kooli ees asuvas pargis. Võiks olla selliseid kohti koertega jalutajatele, kust saab kotte väljaheidete jaoks.

Siin elavad sõbralikud inimesed, kes suviti pakuvad õunu oma majade juures, näiteks jätavad kasti sildiga "palun võtke".

Üha vähem köetakse kivisõega, mistõttu õhk linnaosas on muutunud puhtamaks. Leidub palju gaasi- ja maaküttega maju.

Kõige sõidetavam on Soinaste tänav. Raudteetänav algusesse paigaldatud müratakistusseinad on tõhusad – rongi müra on jäänud vähemaks.

Talvel häirib, et kui lükkad lume oma maja juurest ära, siis tuleb sahk ja lükkab lume uuesti laiali. Samas on hea, et on olemas liivavõtukohad eramajadele, kust saab liiva koju võtta. Linnaosa elanikele on tehtud nn prügi tugipunktid, kuhu saab viia klaasi, plastmassi jm. Sügiseti on hästi korraldatud lehtede äravedu.

Toidukauplused jäävad üsna kaugele. Ümera comarket on üks lähemaid, kuid seal on kõik väga kallis. See-eest leidub läheduses palju ehituspoodi.

Mõned aastad tagasi jälgisin Tamme staadionil Ago Kerge etendust "Palun lahkuge lavalt". Loomulikult toimuvad staadionil jalgpallivõistlused, on olemas tenniseväljak.

Veel meeldib see, et meditsiinikeskused on ligidal, näiteks Raja tänava haigla.

Inimeste huvitegevused on suuresti seotud Tamme kooli, staadioni ja raamatukoguga. Lisaks koolile on meil ka lasteaiad, sealhulgas mitu eralasteaeda. Käin ise sageli Tammelinna raamatukogus. Üks tore koht ajaviiteks ja meelelahutuseks on publi "16 kannu". Oskar Lutsu majamuuseumis toimuvad aeg-ajalt näitused, näitemängud, ekskursioonid koolidele ning muuseumiaias korraldatakse koorikontserte."

Karlova

Intervjueeritav 1: "Karlovat iseloomustavad väiksed puumajad. Kesk tänava papliallee meeldib, see on väga ainulaadne. 90-ndate keskel istutati sinna uued paplid. Ka Tähe tänaval on allee, mis ulatub Riimäelt Ropka mõisani. 90-ndatel oli Karloval halb maine, majad olid värvimata ja remontimata. Nüüd on olukord märgatavalt paranenud.

Üritustest toimuvad igal aastal maikuus Karlova päevad. Organiseerisin 2011.a. orienteerumisvõistluse, millest võtsid osa kusagil 40 inimest. Olen teinud ka puutöö õppetube. Karlova päevade raames korraldatakse veel tuletõrjeõppusi. Koidu noortekeskuse noored on näiteks teinud moedemonstratsioone. Tähe ja Lille noortekeskusel on olnud tantsuõuisid. Hetkel on Koidus laste päevahoid, täiskasvanute koolitus, toimuvad huviringid. Eha staadionil saavad noored jalgpalli mängida. Samas on Eha tänava staadioni ümbrus puuduliku valgustusega ning tulvil kahtlasi nurgataguseid, mis on pättidele ahvatlevad redupaigad.

Poodidega probleemi pole, kesklinna saab vajadusel ka jalgsi minna. Võru tänava Maxima korraldab umbes kord kuus laatu, kus talunikud pakuvad oma kaupa. "

Intervjueeritav 2: "Sarnaselt Tammelinnale on ka Karlovas liiga hõre bussiliiklus. Busse käib vähe ja nad on kõik puupüsti täis. Eriti kella 3-5 ajal päeval. Sel ajal võiks käia rohkem busse.

Meeldib uus jalgrattatee, saab jalgrattaga tööl käia. Jalutamiseks on ideaalne pikk Kesk tänav.

Haridust annavad õpilastele Karlova gümnaasium ja Forseliuse gümnaasium. Poodidest meeldivad kaks väikest poodi, mis paiknevad Kuu tänaval vastastikku.

Kohvik "Anna Edasi" on huvitava interjööriaga. Kunagise restorani "Kaseke" hoone on inetu, selle võiks maha lammutada. Päeva tänava pargi kvartali võiks jätta täis ehitamata, et jääks hingamisruumi."

Intervjujeeritav3: "Karlova on omanäoline puitlinnaosa ja meeldivalt kompaktne. Siin on inimsõbralik keskkond, on rohelist loodust ja puid. Toimuvad Karlova päevad ja tegutsevad noortekeskused. Kohvikus "Anna Edasi" korraldatakse pere-, laulu- ning kirjandusõhtuid (üks tuntumaid külalisi on olnud Doris Kareva). Aastate eest toimunud Karlova Seltsi isadepäevaväitusest Tähe noortekeskuses võttis osa tuhatkond inimest. Karlova koolis korraldati kunagi Valgre festivale. Kohalikud muusika- ja kunstikoolid korraldavad samuti oma üritusi, kuid need on siiski mõeldud pigem kitsamale ringile (õpilased, õpetajad, lapsevanemad), mitte laiemale avalikkusele. Internetis saab tänapäeval üritusi edukalt promoda (nt Kultuuriaknas), ent pead oskama oma sihtgrupi üles leida. Toimiva teavitussüsteemi korral levib info kiirelt ja tõhusalt.

Karlova on Tartu üks kultuursemmaid linnaosasid ning ka lasteaedade ja koolide võrk on üks parimaid. Samas puudub Karloval nn tõmbekeskus, inimesed väljastpoolt Tartut teavad ülikooli, teatrit, Ahhaa keskust ja Lõunakeskust, kuid Karlovast ei tea suurt midagi.

Teede uuendamine on probleemne: tahetakse teha väga hästi, Euroopa tasemel; kuid kõrgete kvaliteedinõuete tõttu jääb töö pahatihti üldse tegemata. Kõnniteed on auklikud, asfalt on pandud munakivi peale.

Linnaosa piiril on suured kaubakeskused olemas, nälga ei jää. Karlovas on poode vähe ja neil on raske konkureerida suurte kaubakeskustega, ent näiteks ökopoodidel oleks šanssi püsima jääda. Kaks ökopoodi on siin juba olemas.

Karlovlased saavad vabalt kesklinna jalutada, kuna see asub väga lähedal. Tihedamat bussiliiklust siia ei sooviks. Karlova polegi mugavuslinnaosa ja inimene saab ju alati oma elukohta vahetada. Kui siin ei meeldi, koligu näiteks Annelinna.

Linnavalitsusele võiks ette heita seda, et keskendutakse ainult ülikooli reklaamimisele. Turistidele võiks peale kesklinna tutvustada ka teisi linnaosi."

Tähtvere

Intervjujeeritav 1: "Kõnniteed on Tähtveres väga heas seisukorras. Meeldiv on jalutada Taara puiesteel, kus on palju puid ja kuuleb linnulaulu. Majade arhitektuur on huvitav – iga maja on kordumatu šedööver. Bussiliiklus on hästi organiseeritud. Elamurajoon on kompaktne, nii lasteaed kui kool on olemas. Üldiselt on vaikne, pole lärmi. Välja arvatud siis, kui rong parajasti liigub. Siis tekib vibratsioon ja müra, mis natuke häirib. Põhilised kultuurisündmused toimumise kohad on Tähtvere pargi juures asuv lauluväljak ja Kassitoome, kus suviti toimub Tartu lasteaedade laulupidu, mis on (esimese) Eesti Vabariigi aegne traditsioon. Kassitoomel on tudengipäevade aegu ka öölaulupeod, mida olen samuti külastanud. Tartu Katoliku kirikus annab kontserte vanamuusika ansambel Hortus Musicus."

Intervjueeritav 2: "Meeldib, et kauplused on käe-jala juures, Maxima on lähedal. Põhilised kultuuriüritused on lauluväljakul. Seal korraldatakse peale laulupidude ka erinevaid kontserte, näiteks 2010.a. toimus Jaan Tätte kontsert. Talvel on lauluväljaku juures võimalik uisutada, spordipargis saab suusatamas käia. Valgustatud rada võimaldab suusatada ka pimedas. Suvisel ajal on Tähtvere hea koht suvitamiseks. Juurde on tekkinud uusi kohvikuid. Koolide ja lasteaedade võrk on toimiv."

Annelinn

Intervjueeritav 1: "Autosid sõidab, aga on siiski küllaltki rahulik. Minu maja vastas on alkoholikauplus, aga pigem võiks olla toidukauplus või mõni muu kasulik asutus. Poe ümber kogunevad sageli alkoholi tarvitavad inimesed, kelle käitumine on mõnevõrra häiriv. Kauplusi on väga palju. Osades kauplustes nagu Maxima ja Säästumarket, on valik väike. Eedenis ja Selveris on valik suurem.

Kähkukas on mõnikord head söögid. Mulle meeldib, et on olemas Anne saun – kui seal parasjagu on vähe inimesi, siis on täitsa mõnus.

Noored saavad käia Anne noortekeskuses, A. Le Coq'i spordihoones on korraldatud iluvõimlemise võistlusi. Annelinnas on käinud ka tsirkus, Eedeni juures nägin suvel tsirkusetelki.

Aura veekeskus meeldib väga, selline asutus võiks olla ka Annelinnas. Veel võiks siin olla mingi kontserdisaal, kus saaks käia muusikat kuulamas ja kus saaksid näiteks koorid esineda."

Intervjueeritav 2: "Kesklinnas käia on mugav. Üle Turusilla jõuab kiiresti kohale. Samas on ka bussiliiklus meeldivalt tihe – eriti lühikeste vaheaegadega sõidab buss number 1 ja lisaks buss number 5.

Kauplustest puudust ei ole – kõigest mõne maja kaugusel on Anne Maxima, Säästumarket ja Eeden. Kivilinna poole liikudes leidub veel mitmeid Maximaid ning ka Selver pole kaugel. Kesklinnast läbi tulles külastame sageli Tasku keskuse Rimi. Kvaliteetselt kiirtoitu pakub Sirius, mõnikord olen käinud ka Oasises.

Praktiliselt iga nurga peal on mõni juuksurialong. Kodu sisustamiseks saab ühtteist näiteks Eedeni Koduekstrast ja Jyskist ning Ehituse ABC-st.

Sportimisvõimalusi pakub Arctic Sport, kus on võimalik trennida erinevatel trenaažööridel, teha joogat ning ujuda. Spordiklubi liikmemaks on siiski küllalt kõrge, nii et kõik seda endale lubada ei saa. Lahedat ajaviidet pakub Eedenis Forseliuse bowling, kus on põnev mängida koos sõprade-tuttavatega. Sportida saab ka vabas õhus – talvel on Anne kanali juures suusarajad, suvel päevitavad inimesed rannas ning ujuvad kanalis. Majade juures asuvad korpypalliplatsid võimaldavad noortele aktiivset

füüsilist tegevust. Jalutajatele, jooksjatele ning jalgratturitele mõeldud teed on sõiduteedest turvaliselt eraldatud. Eedeni juurde rajatud ringristmik mängib liiklusolukorra parendamisel samuti olulist rolli.

Kultuurisündmusi Annelinnas eriti ei toimu. Vahel käin Tasku keskuses asuvas Cinamoni kinos. Sealsamas turuhoonete läheduses asub AHHA keskus, mis pakub küllastajatele huvitavat ja harivat programmi nii füüsilisi katseid sisaldavate loengute kui ka erinevate atraktsioonide näol. Aleksandri kõrtsis (mis tegelikult peaks jääma juba Karlova piiresse) käisin vaatamas monoetendust "Teatrikokk", milles näitleja Indrek Taalmaa kehastas väga professionaalselt erinevaid tegelaskujusid. Iseäranis huvitav oli seejuures näha teatri köögipoolt – kõik ümberkehastumised leidsid aset otse vaatajate silme all, grimeerija abiga.

Enne Annelinna kolimist ei osanud arvatagi, et sinne elu nii rahulik on. Isegi autode müra ei häiri absoluutselt. Ainuke asi, mis ehk pisut häirib, on see, et suurte majade juures olevad prügikastid täituvad üsna kiiresti ja mõnikord on kastid täis juba mitu päeva enne prügiauto tulekut. Prügikaste võiks tühjendada tihedamalt kui kord nädalas.

Kokkuvõtteks ütlesin, et eluga Annelinnas võib rahul olla.

Ropka

Intervjuueeritav 1: "Häirib müra olemasolu, näiteks Karete konsumi külmutusseadmete müra. Prügikonteinerite tühjendamisel tekib samuti ebameeldiv müra. Kõnniteed on halvad, kehva kvaliteediga, auklikud, asfalteerimata. Sõiduteedel on ka halb kvaliteet, kohati on nad auklikud.

Meeldib, et Ropkas on nii eramaju kui suuri ridaelamuid, arhitektuuriline mitmekesisus. Linnaliiklus, bussiliiklus on normaalne, äripäeviti pääseb bussiga igale poole, ainult laupäeval ja pühapäeval on see hõredavõitu.

Kunstigümnaasiumi koolis toimuvad üritused lastele ja lastevanematele. Sealne arvutiõpe on minu meelest heal tasemel. On kaks lasteaeda – Ploomike ja Rukkilill. Oma lapse panin Ploomikese lasteaeda ja seal tegeldakse lastega hästi ning rühmad on väikesed. Eraldi raamatukogu siin ei ole, aga võib minna näiteks Tammelinna raamatukokku või kuhugi mujale.

Toitu ostan põhiliselt Karete konsumist ja Võru-Aardla ristil asuvast Säästumarketist. Süüa saab Vasara kohvikus ja kiirsöögikohas Sirius. Ropkas pole minu teada klubisid, kus tantsida. Samas võib bussiga sõita näiteks kesklinna Tiigi Seltsimajja, kus esinevad bändid ja toimuvad luuleõhtud. Tantsin ka ise kodus ja mängin klaverit.

Sepa turult leiab häid riideid, samas Tartu vangla lähedus tekitab kõhedust. Merkuuri staadionil vaatan vahel jalgpallivõistlusi. Staadionil on lastel talviti kelgutamisvõimalus ja tänavavalgustus võimaldab kelgutada ka õhtupimeduses.

Hea on sealkandis koeraga jalutamas käia, kuna on palju rohelist muru. Hulkuvaid kasse ja koeri näen vähe, mis on positiivne, kuna näitab, et inimesed hoolitsevad oma loomade eest.”

Intervjueeritav 2: ”Teatud tänavatel (Sepa, Tähe) on valgustust ülearu. Tähe-Aardla nurgast linna piirini pole ühtegi elumaja. Öisel ajal poleks sinna tegelikult tänavavalgustust vaja, see on pigem raha raiskamine. Meeldib see, et on vaheldusrikas. Leidub nii suuri kortermaju, eramaju kui ka tööstushooneid. On ka pargiala.

Tartu sadama raudtee on oma aja ära elanud, selle asemele võiks rajada näiteks rattatee. Raudtee ümbrus on räpane ja prüginine.

Rahu tänaval asuvad sotsiaalkorterid, sealkandis võib kohata ohtlikke kampasid.

Vangla juurest ihastesse plaanitakse Ringtee silla ehitamist, see aitaks transiitliiklust Turu tänavalt eemale viia. Pooldan seda, kuna sealne tihe liiklus võib vahel olla ebamugav. Koolivõrgus võiks teha muudatusi – Ropka põhikooliks oleks kunstigümnaasium, 10-12. klass viia Forseliuse gümnaasiumisse. Tähe noortekeskus tuleks anda linna omandusse, kuna siis oleks noortekeskusel rohkem rahalisi võimalusi kui praegu MTÜ-na tegutsedes. See võiks senisest enam olla noortele tõmbekeskuseks.

Ropkal on päris suur ühine piir Emajõega. Seda piiri tuleks koristada ja korrastada, ning jäätmaale teha sadam.

Ropkas on palju 50-60-ndatel ehitatud aedmaju, mille elanikud on tänaseks vanaks jäänud, ning ei jaksa enam maja ja selle ümbrust korras hoida. Ropkal võiks olla oma selts nagu Karloval. Võib-olla on seltsi puudumise põhjuseks see, et siin on vähem loovinimesi ja rohkem tööinimesi, pragmaatikuid.

Ropka mõisapargis on tore jalutada. Omanik on AS Dentes, inimesed võivad seal vabalt liikuda. Pargis on kolme-nelja meetri kõrgune karu kuju. On ka pinke, kus jalgu puhata. Mõisapargis ja selle ümbruses saaks korraldada üritusi, ning ka Sepa staadionil võiks toimuda muudki peale spordivõistluste. Üldiselt pole siin kunagi mingeid suuri avalikke üritusi olnud, ainult koolidesisesed kultuuriüritused. Ilmselt on asi selles, et Ropka jääb linna keskusest eemale, ta pole prestiižne ega huvitav. Mõisapargi ala on hästi välja ehitatud. Ilusad uued kortermajad sobivad väga hästi miljööga. Mõisa kõrvalhoonetes asuvad erinevad asutused ja firmad – peab ütlema, et mõisa omanik on kinnisvara mõistlikult ära kasutanud.

Enamiku sisseoste teeme Võru tänava Maximast, ent kui on kiiresti vaja, siis ka Karete konsumist, mis asub meile lähedal.

Üks hullemaid tänavaid on Rahu tänav – väga auklik. Kõnniteede tegijad võiksid rohkem arvestada ka jalgratturitega, äärekivid on liiga kõrged.

Ainuke raamatukogu Ropkas asub E-kaubamajas. See on Tartu linnaraamatukogu Karlova harukogu (loen seda siiski Ropka alla kuuluvaks). Kahjuks pole raamatukogul avalikku tähistust ei väljas ega maja siseselt. Inimestel on seda raske leida, isegi kui nad teavad, et see raamatukogu eksisteerib.

Lõpuks veel mõned ettepanekud: Ropkas on vaid üks jalgrattatee, Kesk tänaval. Jalaka tänaval Karete konsumist kuni Ringteeni võiks olla korralik kõnnitee ja sinna kõrvale mahuks ka rattatee. Kasekese restorani hoone on inetu ja tuleks maha lammutada.

Ropkas võiks bussiliiklus olla tihedam. Tiptundidel, näiteks kella 4-5 ajal on bussid niivõrd täis, et inimesed ei mahu peale. Ka Tartus tervikuna on bussiliiklus liiga hõre. Võiks kasutada rohkem suuri lõõtsaga busse, eriti tiptundide ajal. Tegelikult võiksid Tartus sõita trollid, mis on keskkonnasõbralikumad ning toodavad vähem heitgaase.

Tuleks luua uusi kogudusi. Ropka, Variku, Veeriku, Tammelinn, Ränilinn – kogu sellel alal pole ühtegi kiriklikku kogudust.

Väikeaianduse võimaldamine jäätmaadele võiks olla kogu linna üks tulevikuperspektiive.”

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kalle Nurk, sünnikuupäev: 11. okt_1984,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose "Tartu linn kui elukeskkond tartlaste pilgu läbi," mille juhendaja on Rein Murakas;
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 27. mail 2013